TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Sıkça Sorulan Sorular

İçindekiler

I- Para Politikası ve Enflasyon Hedeflemesi 1
II- Finansal İstikrar 13
III- TCMB Döviz Kuru Politikası ve Rezerv Yönetimi 16
IV- Emisyon 28
V- Sermaye ve Hissedarlık Yapısı 35
VI- Kurumsal 40
VII- Piyasalar 48
VIII- Bankacılık 55
IX- Kurum, Kuruluş ve Avrupa Birliği ile İlişkiler 59
X- Banknot 68
XI- İnsan Kaynakları 71
XII- IBAN 75
XIII- TL Simgesi 80
XIV- Ödeme Sistemleri 84
XV- Diğer 85

I- Para Politikası ve Enflasyon Hedeflemesi

Açık Mektup Nedir?

Açık mektup, Merkez Bankasının şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri gereğince, enflasyon hedeflerinden sapılması veya sapılması olasılığının ortaya çıkması halinde, söz konusu sapmanın nedenlerinin ve alınması gereken önlemlerin Hükümet'e yazılı olarak bildirildiği ve kamuoyuna açıklandığı yazılı bir metindir. Enflasyon hedefleri, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)'nin yıllık yüzde değişimi ile hesaplanan yıl sonu enflasyon oranları üzerine konulan "nokta hedefler" olarak belirlenmektedir. Ayrıca, Merkez Bankası Kanunu'nun 42. maddesinde, "Banka, belirlenen hedeflere ilan edilen sürelerde ulaşılamaması ya da ulaşılamama olasılığının ortaya çıkması halinde, nedenlerini ve alınması gereken önlemleri Hükümete yazılı olarak bildirir ve kamuoyuna açıklar." hükmü yer almaktadır. Ancak burada, hedeften hangi oranda sapılması durumunda hesap verme mekanizmasının devreye gireceği tanımlanmamıştır. Merkez Bankası, bu mekanizmayı netleştirmek ve uygulanabilirliğini sağlamak için, nokta hedef etrafında simetrik bir belirsizlik aralığı oluşturmaktadır. Böylece, hedeften sapma belirsizlik aralığını aştığında, sapmanın nedenlerinin ve hedefe tekrar yakınsanması için alınması gereken önlemlerin Hükümet'e bir "açık mektup" ile bildirilmesi öngörülmüştür.

Bankaların Merkez Bankasında bulundurmak zorunda oldukları zorunlu karşılıkların oranı neye göre belirlenmektedir?

Zorunlu karşılıklar bir para politikası aracıdır. 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 40. maddesi çerçevesinde, Merkez Bankası nezdinde açılan hesaplarda nakden tesis edilen zorunlu karşılıkların oranı, zorunlu karşılığa tabi yükümlülüklerin kapsamı, vb. uygulamaya yönelik her türlü usul ve esaslar TCMB tebliğleri ile belirlenmektedir. Yürürlükteki tebliğlere göre, bankaların yurt içi toplam pasiflerinden, indirilecek kalemler çıkarıldıktan sonra bulunacak tutarlar ile yurt dışındaki şubeleri adına Türkiye'den kabul ettikleri mevduat, katılım fonu ve bankalarca temin edilip yurt dışı şubeleri nezdinde izlenen kredi tutarları bankaların zorunlu karşılığa tabi Türk parası ve yabancı para yükümlülüklerini oluşturmaktadır. Bankaların Türk parası ve yabancı para mevduat ile diğer yükümlülüklerine uygulanan zorunlu karşılık oranlarının belirlenmesinde esas olarak, uygulanan para politikası doğrultusunda gerçekleştirilmesi hedeflenen parasal büyüklükler ve piyasanın likidite durumu belirleyici olmakta, bunun yanında Merkez Bankasının rezerv durumu ve tasarruf sahiplerinin Türk lirası ve yabancı para mevduat tercihleri gibi hususlar da göz önünde bulundurulmaktadır. Zorunlu karşılık oranlarına Genel Ağ sitemizde "Para Politikası – Zorunlu Karşılıklar" konuyla ilgili düzenlemelere ise "Kanun ve Mevzuat - Bankacılık" bölümünden ulaşılabilmektedir.

Beklenti yönetimi ne demektir? Merkez Bankası politika faiz kararlarında bekleyişlerin rolü nedir, nasıl ölçülür?

Para politikası çerçevesinde beklenti yönetimi, Merkez Bankasının, ekonomik birimlerin orta ve uzun vadeli enflasyon beklentilerinin enflasyon hedefleri ve Merkez Bankasının enflasyon tahminleri doğrultusunda şekillenmesini temin etmeye yönelik olarak uyguladığı stratejiler bütünüdür. Enflasyon hedeflemesi rejiminde Merkez Bankasının kısa vadeli faizleri kullanarak piyasa faizlerini ve varlık fiyatlarını etkileme gücüne sahip olması kritik önem taşımaktadır. Uzun dönemli faiz oranları Merkez Bankasının ilan etmiş olduğu kısa vadeli faiz oranlarına ilişkin beklentileri yansıtmaktadır. Ekonomik birimlerin beklentileri ayrıca, fiyatlama davranışlarını ve dolayısıyla enflasyon oranlarını da doğrudan etkilemektedir. Bu nedenlerle, para politikası aktarım mekanizması açısından iktisadi birimlerin beklentilerinin etkin bir şekilde yönetilmesi büyük önem taşımaktadır. Bir diğer ifadeyle, enflasyon hedeflemesi rejiminin başarısı, bir anlamda, Merkez Bankasının kamuoyu nezdinde güvenilirlik kazanarak, iktisadi birimlerin kararlarını para politikasının hedefleri doğrultusunda şekillendirmelerini sağlayabilme yetisine dayanmaktadır. Enflasyon beklentileri, Merkez Bankasının para politikası kararlarını alırken yararlandığı geniş veri seti içinde yer alan ve dolayısıyla, Para Politikası Kurulunun faiz kararlarını etkileyen unsurlardan birisidir. Ancak, enflasyon beklentilerinin tek başına para politikası kararlarının belirleyicisi olmadığı, kararların alınmasında kullanılan veri setinde zaman zaman ön plana çıkabilen göstergelerden birisi olduğu unutulmamalıdır.

Enflasyon beklentileri, Merkez Bankası tarafından her ayın birinci ve üçüncü haftalarında olmak üzere ayda iki kez düzenlenen ve mali ile reel sektördeki karar alıcıların, profesyonellerin ve akademisyenlerin tüketici enflasyonu, faiz oranları, döviz kuru, cari işlemler dengesi ve GSMH büyüme hızına ilişkin beklentilerini saptamayı amaçlayan Beklenti Anketi ile ölçülmektedir.

Enflasyon nedir?

Enflasyon terimi bir ekonomideki mal ve hizmetlerin fiyatlarında gözlenen sürekli ve genel kapsamlı artışı ifade etmektedir. Bunun sonucu olarak 1 lira ile alınabilecek mal miktarı azalır ve dolayısıyla Türk lirasının değeri öncekine kıyasla düşmüş olur. Enflasyon tanımındaki en önemli unsurlardan biri yalnızca tek tek ürünlerin fiyatlarının artması değil, mal ve hizmetlerin genelinde fiyat artışının olmasıdır. Burada bahsedilen genel kapsamlı artışı ölçebilmek amacıyla hanehalklarının yıl boyunca tükettiği mal ve hizmetlerden seçilen alt kalemler birleştirilerek harcama sepetleri oluşturulur. Her hanehalkının değişik tercihleri ve harcama kalıpları olduğundan tüm hanehalklarının ortalama harcama alışkanlıkları tespit edilerek harcama sepetine girecek mallara ağırlıklar verilir. Yıllık enflasyon oranı, bu yöntemle oluşturulan sepete [örneğin Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE)] bir ay içinde yapılan harcamanın önceki yılın aynı ayında yine o sepete yapılan harcamadan yüzde olarak ne kadar yüksek

olduğunu ölçer. Enflasyonun altında yatan temel neden çoğunlukla aynı miktardaki mal ve hizmetleri satın almak için daha fazla paranın mevcut olması veya ekonomi genelinde talebin arzı aşmasıdır. Bir başka ifadeyle, iktisadi faaliyeti sürdürebilmek için gerekli kaynakların kıt olması durumunda aynı mal ve hizmetler için daha yüksek fiyatlar talep edilebilir. Diğer taraftan, üretimde kullanılan girdilerin fiyatlarının herhangi bir sebepten dolayı artması da üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarında maliyet yönlü bir enflasyon yaratabilir. Ayrıca, ithal ürünlerin fiyatlarının artması da yurt içindeki genel fiyat düzeyinin yükselmesine neden olabilir. Enflasyon konusunda daha ayrıntı bilgiye TCMB yayını olan Enflasyon ve Fiyat İstikrarı Kitapçığı'ndan (http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/22dbefd0-b9db-48ff-9f9f-68835b673f8a/Enflasyon_FiyatIstikrari.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=22dbefd0-b9db-48ff-9f9f-68835b673f8a) ulaşılabilmektedir.

Enflasyon hedeflemesi rejimi nedir?

Enflasyon hedeflemesi rejimi, fiyat istikrarına ulaşmak amacıyla uygulanan para politikası stratejilerinden bir tanesidir. Parasal büyüklükler veya döviz kurunun hedeflendiği rejimlerin aksine, enflasyon hedeflemesi rejimi herhangi bir ara hedef kullanmaksızın, doğrudan enflasyonun kendisini hedeflemektedir. Bu rejimde merkez bankaları rakamsal bir hedef ilan ederek bu hedefe ulaşma konusunda güçlü bir taahhüt oluşturmakta ve hedefe ulaşılamaması durumunda kamuoyuna hesap vermekle yükümlü olmaktadır. Akademik yazında birçok farklı tanım bulunsa da, uygulamalara bakıldığında enflasyon hedeflemesi rejimini diğer rejimlerden ayıran beş ana unsurun bulunduğu görülmektedir:

i. Bir veya daha fazla dönem için rakamsal enflasyon hedeflerinin ilan edilmesi,

ii. Fiyat istikrarına ve bu doğrultuda ilan edilen hedeflere ulaşılma konusunda açık bir taahhüt içermesi,

iii. Enflasyon tahminlerine önemli bir rol atfeden ve aynı zamanda da "enflasyon tahmini hedeflemesi" olarak adlandırılan bir para politikası stratejisinin izlenmesi,

iv. Para politikası araçlarına ilişkin kararlar alınırken, yalnızca parasal büyüklükler veya döviz kuru gibi değişkenlerin değil, gelecek dönem enflasyonunu etkileyebilecek her türlü bilginin dikkate alınması,

v. Para politikası uygulamaları çerçevesinde kamuoyu ve piyasalarla iletişimde şeffaflığın esas alınması ve merkez bankasının hedeflerine ulaşması bağlamında da hesap verebilirliğin sağlanması. Enflasyon Hedeflemesi Rejimi hakkında daha ayrıntı bilgiye TCMB yayınları olan "Enflasyon Hedeflemesi Rejimi" (http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/32757f7a-4acb-40a4-b7b7-5263f41f8eba/EnflasyonHedeflemesiRejimi.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=32

757f7a-4acb-40a4-b7b7-5263f41f8eba) başlıklı kitapçıktan ve "Enflasyon Hedeflemesi" (http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/5b866de6-5523-4f31-82b9-f39a4f8bd4eb/kara_orak.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=5b866de6-5523-4f31-82b9-f39a4f8bd4eb) başlıklı çalışmadan ulaşılabilmektedir.

Enflasyon hedefleri kim tarafından belirlenmektedir?

Enflasyon hedefleri Merkez Bankası ve Hükümet tarafından birlikte belirlenmektedir. Ancak, söz konusu hedeflere ulaşılmasında uygulanacak para politikasını ve kullanılacak para politikası araçlarını belirleme yetkisi yalnızca Merkez Bankasının sorumluluğundadır. Bir diğer deyişle, Merkez Bankası para politikası uygulamalarında araç bağımsızlığına sahiptir.

Enflasyon hedefleri kaç yıllık bir dönem için ilan edilmektedir?

Enflasyon hedefleri üç yıllık bir dönemi kapsayacak şekilde ilan edilmektedir. Üç yıllık bütçe uygulamasıyla uyumlu şekilde, üç yılık bir hedef ufkunun belirlenmesi ile enflasyon hedeflerinin içsel tutarlılığının ve diğer makroekonomik projeksiyonlarla uyumunun artırılması amaçlanmaktadır.

Enflasyon hedefleri ne zaman ve nasıl ilan edilmektedir?

Enflasyon hedefleri, her yılın sonunda yayımlanan ve bir sonraki yılın para ve kur politikaları çerçevesini belirleyen temel politika metinleri aracılığıyla ve üç yıllık bir dönemi kapsayacak şekilde ilan edilmektedir. Bu çerçevede, her yılın sonunda, takip eden iki yıla ilişkin olarak önceki yıllarda açıklanmış olan enflasyon hedeflerine ek olarak üç yıl sonrasına ilişkin enflasyon hedefi açıklanmakta ve böylece üç yıllık hedef ufku korunmaktadır. Son olarak, 2015 yılı sonunda yayımlanan "2016 Yılında Para ve Kur Politikası" adlı duyuru ile 2018 yıl sonu hedefi yüzde 5 olarak açıklanmıştır. Bu çerçevede, 2016, 2017 ve 2018 yıllarına ilişkin enflasyon hedefi yüzde 5 olarak belirlenmiştir.

Enflasyon hedefleri değişebilir mi?

Enflasyon hedeflemesi rejimi çerçevesinde, önceden ilan edilen bir enflasyon hedefinin, yalnızca para politikasının denetimi dışındaki unsurlara bağlı olarak hedeflerden çok büyük ve uzun süreli sapmalar görüleceğinin anlaşılması ve orta vadeli hedeflerin anlamsız kalması durumunda değiştirilmesi gündeme gelebilmektedir. Böyle bir durumun gerçekleşmesi ve yeni hedeflerin belirlenmesi ise ancak Merkez Bankası ile Hükümet tarafından birlikte kararlaştırılabilmektedir. Öte yandan, geçici şoklar enflasyon hedeflerinin değil enflasyon tahminlerinin değiştirilmesine yol açmakta ve böyle bir durumda ekonomik birimler için referans değer olarak kısa vadede enflasyon tahminleri, orta vadede ise enflasyon hedefi ön plana çıkmaktadır. Merkez Bankası, sık sık hedef değiştirmenin enflasyon beklentilerini ve fiyatlama davranışlarını olumsuz etkileme potansiyeli taşıdığını ve ilerisi için verilen taahhütlerin güvenilirliğini azaltabileceğini düşünmektedir. Bu

nedenle, enflasyonun makul sürelerde hedefe yakınsayacağı öngörüldüğü sürece hedeflerin değiştirilmemesi esas alınmaktadır.

Enflasyon hedefleri etrafındaki belirsizlik aralığı ne anlama gelmektedir?

Belirsizlik aralığı, enflasyonun belirlenen nokta hedeflerden ne büyüklükte bir sapma göstermesi durumunda, Merkez Bankasının hesap verebilirlik mekanizmasını devreye sokması gerektiğini gösteren ve nokta hedef etrafında her iki yönde simetrik olarak tanımlanan bir aralıktır. Enflasyon hedefleri, TÜFE'nin yıllık yüzde değişimi ile hesaplanan yıl sonu enflasyon oranları üzerine konulan "nokta hedefler" ile belirlenmektedir. Ancak, para politikasının kontrolü dışındaki unsurlardan kaynaklanan oynaklıklar ile ekonomideki veri ve model belirsizliği göz önünde bulundurulduğunda, nokta hedefin tam olarak tutturulması olasılığı hemen hemen sıfırdır. Bu nedenle, Merkez Bankasının, enflasyonun belirlenen nokta hedeflerden en ufak bir sapma dahi göstermeyeceği taahhüdünü vermesi mümkün değildir. Ancak bu durum hesap vermeme anlamına gelmemelidir. Merkez Bankası Kanunu gereğince, enflasyon gerçekleşmelerinin hedeften aşırı sapma göstermesi halinde, Bankanın hedeften sapmanın nedenlerini ve hedefe tekrar yakınsanması için alınması gereken tedbirleri yazılı olarak Hükümet'e bildirmesi ve bunu kamuoyu ile de paylaşması gerekmektedir. Bu noktada hedeften aşırı sapmanın nasıl tanımlanacağı önem arz etmektedir. Bu nedenle Merkez Bankası, nokta hedef etrafında her iki yönde simetrik olarak tanımlanan bir belirsizlik aralığı oluşturmaktadır. Ancak, bu aralığın hiç bir şekilde enflasyon hedefi aralığı olarak algılanmaması gerektiği unutulmamalıdır. Merkez Bankası, belirlenen nokta hedefe mümkün olduğunca yakın olmayı amaçlamakta olup, hedeften yukarı ve aşağı yönlü sapmaları eşit ölçülerde değerlendirmektedir. Açıklanan belirsizlik aralığı hedeften her iki yönde "aşırı sapma" eşikleri için sadece bir gösterge niteliği taşımaktadır ve Merkez Bankası iletişim politikasını kolaylaştıran bir unsur olarak kullanılmaktadır.

Enflasyon hedefleri tutmazsa Merkez Bankası ne yapmaktadır? Merkez Bankasının hesap verebilirlik mekanizması nasıl işler?

Merkez Bankası Kanunu'nun 42. maddesinde, "Banka, belirlenen hedeflere ilan edilen sürelerde ulaşılamaması ya da ulaşılamama olasılığının ortaya çıkması halinde, nedenlerini ve alınması gereken önlemleri Hükümete yazılı olarak bildirir ve kamuoyuna açıklar." hükmü yer almaktadır. Merkez Bankası, hesap verme mekanizmasını netleştirmek ve bu mekanizmanın uygulanabilirliğini sağlamak için, yıl sonları için geçerli olan nokta hedef etrafında simetrik bir belirsizlik aralığı oluşturmaktadır. Bu çerçevede, enflasyon belirsizlik aralığının dışına çıktığında hesap verme yükümlülüğü devreye girmektedir. Enflasyon hedefleri yıl sonları için tanımlandığından, Merkez Bankası, hesap verme sorumluluğu gereğince, yıl sonunda enflasyonun hedeften belirgin olarak sapması durumunda Hükümet'e ayrıntılı bir açık mektup yazmaktadır. Ayrıca, hesap verme sorumluluğunun pekiştirilmesi açısından, enflasyonun yıl içinde de üç aylık dönemlerin sonu itibarıyla yıl sonu hedefin etrafında

oluşturulan belirsizlik aralığını aşması durumunda, sapmaya yol açan nedenler ile hedefe ulaşılması için alınan ve alınması gereken önlemler Enflasyon Raporu aracılığıyla kamuoyuna açıklanmaktadır. Buna ilaveten, Başkan tarafından Merkez Bankasının faaliyetleri ve para politikası uygulamaları hakkında Bakanlar Kuruluna ve TBMM Plan ve Bütçe Komisyonuna yılda iki defa yapılan sunumlar da hesap verebilirlik mekanizması içinde yer almaktadır.

Fiyat istikrarı nedir? Merkez Bankasının temel amacı neden fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmek olarak belirlenmiştir?

Fiyat istikrarı, genel bir tanım çerçevesinde, insanların yatırım, tüketim ve tasarrufa yönelik kararlarında dikkate almaya gerek duymadıkları ölçüde düşük bir enflasyon oranını ifade eder. Fiyat istikrarı, ekonomik ve sosyal istikrar sağlanabilmesinin olmazsa olmaz bir koşuludur. Günümüzde yıllık bazda yüzde 1 ile yüzde 3 enflasyona sahip olan ülkeler, göreceli olarak fiyat istikrarına sahip ülkeler olarak kabul görmektedir. Fiyat istikrarı sadece düşük enflasyon oranına ulaşmayı değil, o oranın sürdürülmesini de kapsamaktadır. Ancak düşük enflasyon oranının belirli bir süre sürdürüldüğü ortamlar, fiyat istikrarının sağlandığı ortamlar olarak kabul edilirler. Diğer bir deyişle, enflasyonun yüzde 1 ile yüzde 3 arasındaki düşük seviyelere ulaşıp sonra tekrar yüksek, örneğin yüzde 10'un üzerindeki seviyelere çıkması fiyat istikrarının sağlandığı anlamına gelmemektedir. Fiyat istikrarı, ekonomik ve sosyal istikrar sağlanabilmesinin olmazsa olmaz bir koşuludur. Fiyat istikrarı sağlanamamasının bir ülkenin ekonomisine, siyasi ve sosyal yapısına verdiği zararın boyutları, ülkemizin geçmiş yıllarda içinde bulunduğu durum ve diğer ülkelerin tecrübelerinde net bir şekilde görülmektedir. Fiyat istikrarına neden bu derece önem verildiğinin anlaşılması için, fiyat istikrarının sağlanamaması durumunda karşılaşılan sorunların ortaya konması faydalı olacaktır;

a. Fiyat istikrarı sağlanamadığı ortamlarda, firma ve tüketiciler veya kısaca ekonomide karar alan tüm birimler, yatırım ve tüketim kararlarını alırken göreli fiyat değişmelerini kolaylıkla ayırt edememekte ve sağlıklı karar verebilmek için gerekli ve yeterli bilgiye sahip olamamaktadırlar.

b. Enflasyon, piyasadaki oyuncuların geleceği öngörememeleri ve gerekli bilgiye sahip olamamaları nedeniyle finansal piyasaların verimli finansal aracılık yapma yeteneklerini azaltmaktadır.

c. Yüksek ve sürekli enflasyon yaşanan ortamlarda yatırımcılar, özellikle uzun vadeli yatırımlarının getiri oranlarında ek olarak enflasyon ortamının yarattığı belirsizlik nedeniyle risk primi talep etmektedirler ve bunun bir sonucu olarak, yüksek risk primi içeren reel faiz oranları yüksek seyretmektedir.

d. Fiyat istikrarının sağlanamadığı bir ortam, uygulanan politikalara güvensizlik yaratmakta ve hükümetlerin kapsamlı ve uzun soluklu ekonomik programlar uygulayamamasına yol açmaktadır.

e. Enflasyon, uluslararası piyasalarda ekonominin rekabet gücünü azaltmakta ve sermaye piyasalarına erişimini kısıtlamaktadır.

f. Yüksek enflasyon, işgücü piyasalarının etkin çalışmasını engellediği gibi gelir dağılımını da bozmaktadır.

g. Yüksek enflasyon, bireylerin karar alma süreçlerinde geleceğe bakmaktan çok geçmişe endeksleme alışkanlıklarının ortaya çıkmasına yol açmakta ve enflasyonun atalet kazanmasına neden olmaktadır.

Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizde de fiyat istikrarına ulaşmanın neden bu denli önem arz ettiği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, Merkez Bankasının tek ve nihai hedefi fiyat istikrarı olarak belirlenmiştir.

Fiyat istikrarı ile finansal istikrar arasında nasıl bir ilişki vardır?

Finans piyasalarında son dönemlerde ortaya çıkan gelişmeler ve bu gelişmelerin 90'lı yıllarda giderek ivme kazanması, merkez bankalarının temel işlevlerini etkilemiş, finansal piyasaların derinleşmesi, küreselleşmedeki öncülüğü ve gelişen iletişim teknolojisine bağlı olarak piyasa sistemlerine ağırlık veren uygulamaların artmasıyla bağımsız merkez bankalarına duyulan gereksinim de artmış, şeffaf, açık ve hesap verebilir merkez bankalarının fiyat istikrarını sağlamakta başarılı olacakları gerçeği ön plana çıkmıştır. Bunun yanı sıra küreselleşme, finansal serbestleşme ve teknolojik gelişmelere paralel olarak yaşanan finansal krizler nedeniyle, fiyat istikrarı hedefinin gerçekleştirilmesi doğrultusunda "finansal istikrar" konusu merkez bankalarının politika gündemlerinde en üst sırada yerini almaya başlamıştır. Birçok merkez bankası para politikasını uygulamada araç bağımsızlığı kazanırken, diğer taraftan, bankaların gözetim ve denetiminin merkez bankaları dışında diğer bağımsız kuruluşlara devredilmesi eğilimi de ortaya çıkmıştır. Ancak bu durum, finansal istikrarın sağlanması amacıyla merkez bankalarının finansal sistemi değerlendirme çalışmalarına verdiği önemi azaltmamış, tam tersine, fiyat istikrarı ve finansal istikrar hedeflerinin birbirlerinden ayrı düşünülemeyeceği görüşü giderek yaygınlaşmıştır. Etkin işleyen güçlü bir finansal sistem, para politikasının uygulanmasına yardımcı olduğu gibi, dışsal şokların atlatılması için gerekli esnekliği de sağlamıştır.

Likidite Senetleri nedir?

Likidite senetleri, piyasadaki likiditenin düzenlenmesi için ve münhasıran açık piyasa işlemlerinin etkinliğini artırmak amacıyla kullanılan bir para politikası aracıdır. Likidite senetleri, Merkez Bankası tarafından kendi nam ve hesabına, 91 günü aşmayan vadelerde, iskontolu olarak ihraç edilir. Senetler, kıymetli evrak niteliğini haiz tek bir toplu senet şeklinde çıkarılır. 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 52. maddesinde (25.4.2001 tarih, 4651 sayılı Kanun ile değiştirilen şekli), "...Banka, açık piyasa işlemleri çerçevesinde kendi nam ve hesabına vadesi 91 günü aşmayan, ikincil piyasada alınıp satılabilen likidite senetleri ihraç edebilir. Ancak, likidite senetlerinin devamlı bir alternatif yatırım aracı olma niteliği kazanmasının

engellenmesi, ihraçların sadece açık piyasa işlemlerinin etkinliğinin artırılması amacıyla sınırlı tutulması hususları göz önünde bulundurulur..." denilmektedir. Söz konusu Kanun hükmü esas alınarak hazırlanan ve 5 Ekim 2006 tarih, 26310 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Likidite Senetleri Hakkında Tebliğ", konuya ilişkin ayrıntılı düzenlemeleri içermektedir.

Merkez Bankasının temel politika aracı nedir?

Merkez Bankasının fiyat istikrarını sağlamak ve makro finansal riskleri kontrol altında tutmak amaçlarına yönelik olarak uyguladığı para politikası birden fazla aracın bir arada kullanılmasını gerektirmektedir. Merkez Bankası araç çeşitliliğini sağlamak amacıyla, bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı, gecelik borç alma ve borç verme faiz oranları arasında oluşan faiz koridoru ve zorunlu karşılıkların bir arada kullanıldığı bir politika bileşimini politika aracı olarak kullanmaktadır.

Merkez Bankası politika faizlerini nasıl ve neye göre belirlemektedir?

Para politikası kararları, Para Politikası Kurulunun önceden ilan edilmiş bir takvim çerçevesinde yaptığı aylık toplantılarla oylama yoluyla alınmaktadır. Faiz kararları alınırken, orta vadeli bir bakış açısıyla, gelecek dönem enflasyon görünümüne odaklanılmaktadır. Buna paralel olarak, dışsal şokların enflasyon üzerindeki geçici etkilerine anında tepki verilmemesi ve orta vadeli hedeflere vurgu yapılarak politika tepkisinin zamana yayılması ilkesi benimsenmektedir. Bu çerçevede, Para Politikası Kurulu faiz kararı alırken, toplam arz-talep dengesi, maliye politikasına ilişkin göstergeler, parasal göstergeler ve kredi büyüklükleri, ücret-istihdam-birim maliyet-verimlilik gelişmeleri, kamu ve özel sektör fiyatlama davranışları, enflasyon beklentileri, döviz kurları ve bunları etkileyebilecek gelişmeler, olası dışsal şokların analizi ve TCMB bünyesindeki ekonomik tahmin sisteminden elde edilen projeksiyonları içeren geniş bir bilgi kümesinden yararlanmaktadır.

Merkez Bankası politika faizleri ekonomiyi nasıl ve hangi kanallardan etkilemektedir?

Merkez Bankası faiz oranında yapılan değişiklik enflasyon üzerindeki etkisini dört kanaldan göstermektedir:

- Merkez Bankasının faiz oranlarında yaptığı bir değişiklik, diğer banka ve finans kurumlarının uyguladıkları faizler üzerinde etkili olur.
- Piyasa faiz oranları aynı zamanda bankalardan alınan kredi miktarının ve hisse senedi, döviz gibi varlıkların fiyatlarının değişmesine yol açar.
- Faiz oranlarına ilişkin kararlar yurt içi faiz oranları seviyesi ve uluslararası faiz oranları arasındaki göreli ilişkiyi ve ülkeye gelen yabancı sermayeyi etkiler.
- Faiz oranlarına ilişkin kararlar aynı zamanda beklentileri, beklentiler de ileriye dönük kararları etkiler.

Ancak, ekonominin faiz oranlarında yapılan değişikliğe uyum sağlaması zaman alır. Kanallardan bazıları etkisini diğerlerinden daha çabuk gösterebilir. Bu etki, politika

değişikliklerinin sözleşmelere ne kadar zamanda yansıyacağı, bireylerin tüketim alışkanlıklarını ne kadar zamanda değiştirecekleri gibi unsurlara bağlıdır. Ayrıca, geçmişteki enflasyon oranına bakarak karar alma alışkanlıklardan kolay vazgeçemeyen bir ekonomide politika değişikliklerinin etkileri daha zayıf olmaktadır.

Merkez Bankasının enflasyon ve faiz öngörüleri nasıl öğrenilebilir?

Güncel enflasyon tahminleri, üç ayda bir yayımlanan ve para politikasının temel iletişim aracı olan Enflasyon Raporu aracılığı ile ilan edilmektedir. Ayrıca Rapor'da, enflasyonu etkileyen unsurların genel değerlendirmesi eşliğinde gelecekte uygulanabilecek faiz politikasına ilişkin rakam içermeyen ancak nitel olarak tanımlanan sinyaller de verilmektedir. Geçmişte yayımlanan Enflasyon Raporlarına http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu adresinden ulaşılabilmektedir.

Merkez Bankası politika faizlerine yönelik olarak aldığı kararları ne zaman ve nasıl duyurmaktadır?

Para Politikası Kurulu toplantılarında faiz oranlarına ilişkin olarak alınan kararlar, kısa gerekçeleri ile birlikte, toplantı ile aynı gün saat 14.00'de bir basın duyurusu aracılığıyla TCMB Genel Ağ sitesinden açıklanmaktadır. Duyurunun İngilizce çevirisi yine aynı gün yayımlanmaktadır.

Merkez Bankası tarafından Hazineye kullandırılan kısa vadeli avans uygulaması neden kaldırılmıştır?

Hazine'nin finansman ihtiyacını Merkez Bankasından kısa vadeli avans imkanı kullanarak karşılaması, Merkez Bankasının karşılıksız para basması anlamına gelmekte olup, enflasyonist baskıları artırarak uzun vadede ekonomik istikrara zarar veren bir uygulamadır. Bu nedenle, Merkez Bankasının temel görevi olan fiyat istikrarını sağlamak ve bu doğrultuda para politikalarını bağımsız olarak yürütebilmek ilkesi ile çelişen bu uygulama, 1994 yılından başlayarak kademeli olarak sınırlandırılmış, TCMB Kanunu'nda yapılan 25 Nisan 2001 tarihli değişiklik ile yürürlükten tamamen kaldırılmıştır.

Merkez Bankası faiz oranları neyi ifade etmektedir?

Merkez Bankası, ekonomideki son likidite kaynağı olarak bankalara ödünç para vermekte, ayrıca ekonominin gerekleri doğrultusunda ödünç para alabilmektedir. 'Merkez Bankası Faiz Oranları', esas olarak gecelik ve haftalık vadelerde yoğunlaşan bu işlemlere ilişkin Merkez Bankasının belirlediği faiz oranlarını ifade etmektedir.

Merkez Bankası, faiz oranlarını belirlerken neleri dikkate almaktadır?

Merkez Bankasının temel görevi, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 25 Nisan 2001 tarih ve 4651 sayılı Kanun ile değişik 4. maddesinde; " Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Banka, fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan

kendisi belirler. Banka, fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla Hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekler....." olarak ifade edilmiş, maddenin devamında Bankanın temel görev ve yetkileri ayrıntılandırılmıştır. Buna göre; Merkez Bankasının temel amacı fiyat istikrarının sağlanması olarak belirlenmiş, bu temel amaca ulaşmak için kullanılacak araçların seçimi ve uygulama şartları Merkez Bankasına bırakılmıştır. Böylece Merkez Bankası araç bağımsızlığına kavuşmuştur. Para politikası para arzı, kısa vadeli faiz oranları veya kurlar gibi enflasyon üzerinde belirleyici olan değişkenlerin kontrolüne dayanır. Ancak, sermaye hareketlerinin serbest olduğu ortamlarda, merkez bankaları bu değişkenlerden sadece birini kontrol edebilir. Türkiye'de Merkez Bankası, Şubat 2001 krizi sonrası dalgalı kur rejimine geçişle birlikte kısa vadeli faiz oranlarını fiyat istikrarı, diğer bir deyişle enflasyonun düşürülmesi temel amacı çerçevesinde etkin bir para politikası aracı olarak kullanmaktadır. Merkez Bankası, faiz oranlarına ilişkin kararlarını tamamen enflasyonun ileride alacağı seyre ve bu seyrin hedeflenen enflasyon ile uygunluğuna bakarak almakta ve hesap verebilirlik ile şeffaflık ilkeleri gereği olarak, bu kararının nedenlerini kamuoyuna açıklamaktadır. Enflasyonu belirleyen temel unsurları; (i) kurlar, (ii) üretim açığı, (iii) bekleyişler (iv) uluslararası piyasalardaki petrol ve diğer mineral fiyatları ile (v) kamu fiyatları olarak sıralamak mümkündür. Dolayısıyla, Merkez Bankasının faiz oranlarına ilişkin kararlarında temelde bu unsurların mevcut seyri ile gelecek dönemde alabileceği seyir ve bu seyrin enflasyon üzerindeki etkileri dikkate alınmaktadır. Bu çerçevede, Merkez Bankası;

- toplam arz ve talep,
- ücretler, istihdam ve işgücü birim maliyetleri,
- kamu fiyatları,
- maliye politikası göstergeleri,
- parasal göstergeler ve kredi büyüklükleri,
- döviz kuru ve ödemeler dengesi gelişmeleri,
- uluslararası mal ve finans piyasalarındaki gelişmeler,
- enflasyon bekleyişlerinin seyri

gibi enflasyon üzerinde belirleyici olan değişkenlerin mevcut ve gelecek dönemdeki olası hareketlerini bir bütün olarak dikkate almakta ve çok titiz bir şekilde değerlendirmektedir.

Merkez Bankasının temel amacı nedir?

Merkez Bankasının temel amacı, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 25 Nisan 2001 tarih ve 4651 sayılı Kanun ile değişik 4. maddesinde; "Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamak" olarak ifade edilmiştir.

Reeskont faiz oranı nedir? Nasıl belirlenmektedir?

Merkez Bankası, bankacılık kesiminin geçici likidite ihtiyaçlarının karşılanması için, muteber saydığı en az üç imzayı taşımak şartıyla ve kendi belirleyeceği esaslar

dahilinde bankalar tarafından verilecek ticari senet ve vesikaları reeskonta kabul edebilir. Reeskonta kabul edilecek ticari senet türleri ve imzalardan biri yerine geçebilecek teminatlar ile diğer koşullar TCMB tarafından tespit edilir. Bu işlemler için TCMB tarafından uygulanan faize reeskont oranı denilmektedir. Verilecek kredilerin en yüksek sınırı ve kredi türlerine göre limitleri, para politikası ilkeleri göz önünde tutulmak suretiyle belirlenmektedir. Merkez Bankası reeskonta kabul edebileceği senetler karşılığında avans da verebilmektedir. Ekonomideki para arzı ve kredi genişlemesi dikkate alınarak belirlenen reeskont faiz oranı, mevcut durumda uygulanan para politikası kapsamında bir para politikası aracı olarak önemini kaybetmiştir.

Para Politikası Kurulu nedir, kimlerden oluşur, nasıl karar almaktadır?

Para Politikası Kurulu, enflasyon hedeflemesi rejimi çerçevesinde, para politikası kararlarının alındığı organdır. Para Politikası Kurulu, Başkanın (Guvernör) başkanlığı altında, Başkan Yardımcıları, Banka Meclisi üyeleri arasından seçilecek bir üye ve Başkanın önerisi üzerine müşterek kararla atanacak bir üyeden oluşur. Hazine Müsteşarı veya belirleyeceği Müsteşar Yardımcısı toplantılara oy hakkı olmaksızın katılabilir. Para Politikası Kurulu, üyelerin en az üçte ikisinin katılmasıyla toplanır ve mevcut üyelerin çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde, Başkan'ın katıldığı tarafın teklifi kabul edilmiş sayılır.

Para Politikası Kurulu hangi sıklıkla toplanmaktadır? Toplantı tarihleri nasıl belirlenmekte ve ne kadar önceden açıklanmaktadır?

Para Politikası Kurulu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu gereği, olağanüstü koşullar hariç, aylık olarak toplanmaktadır. Toplantı tarihleri yıllık olarak önceden kamuoyuna ilan edilmekte ve bu tarihler bir önceki yılın sonunda yayımlanan, bir sonraki yıla ait Para ve Kur Politikası duyurusunda yer almaktadır. Toplantı tarihleri; resmi tatiller, bayramlar, ay içindeki veri akım süreci ve milli gelir verilerinin açıklanma tarihleri gibi unsurlar göz önüne alınarak belirlenmektedir. Geçmişte yapılan ve yıl içinde yapılacak toplantı tarihlerine http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Para+Politikasi/PPK adresinden ulaşılabilmektedir.

Para Politikası Kurulu üyelerinin görüşleri ve değerlendirmeleri ne şekilde ve ne zaman yayımlanmaktadır?

Para Politikası Kurulunun ayrıntılı değerlendirmelerini ve enflasyon görünümüne yönelik duruşunu özetleyen metin, Para Politikası Kurulu Toplantı Özeti adıyla, toplantıyı takip eden 5 iş günü içinde TCMB Genel Ağ sitesinde İngilizce çevirisiyle birlikte yayımlanmaktadır.

Enflasyon verilerine nereden ulaşılabilir?

Enflasyon oranlarına ve diğer ekonomik istatistiklere Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) Genel Ağ sitesinin (www.tuik.gov.tr) yanı sıra, TCMB Genel Ağ sitesi

(www.tcmb.gov.tr) ana sayfasında yer alan "İstatistikler" (EVDS) bölümünden de ulaşılabilmektedir.

II- Finansal İstikrar

Finansal istikrar nedir? Neden önemlidir?

Finansal istikrar kavramı, finansal piyasalarda, bu piyasalarda faaliyet gösteren kurumlarda ve ödeme sistemlerindeki istikrarı ve şoklara karşı dayanıklılığı ifade etmektedir. Bu alanlardaki istikrar genelde finansal sistemin sağlıklı ve istikrarlı işlemesini, dolayısıyla ekonomideki kaynakların üretken bir şekilde tahsisini ve risklerin uygun bir şekilde yönetim ve dağılımını beraberinde getirmektedir. Finansal istikrarsızlığın ise ekonomide önemli sorunlar yaratacağı bilinen bir olgu olup, yaşanan finansal krizlerin yüksek maliyeti finansal istikrarın önemine işaret etmektedir.

Fiyat istikrarı ile finansal istikrar arasında nasıl bir ilişki vardır?

Finans piyasalarında son dönemlerde ortaya çıkan gelişmeler ve bu gelişmelerin 90'lı yıllarda giderek ivme kazanması, merkez bankalarının temel işlevlerini etkilemiş, finansal piyasaların derinleşmesi, küreselleşmedeki öncülüğü ve gelişen iletişim teknolojisine bağlı olarak piyasa sistemlerine ağırlık veren uygulamaların artmasıyla bağımsız merkez bankalarına duyulan gereksinim de artmış, şeffaf, açık ve hesap verebilir merkez bankalarının fiyat istikrarını sağlamakta başarılı olacakları gerçeği ön plana çıkmıştır. Bunun yanı sıra küreselleşme, finansal serbestleşme ve teknolojik gelişmelere paralel olarak yaşanan finansal krizler nedeniyle, fiyat istikrarı hedefinin gerçekleştirilmesi doğrultusunda "finansal istikrar" konusu merkez bankalarının politika gündemlerinde en üst sırada yerini almaya başlamıştır. Birçok merkez bankası para politikasını uygulamada araç bağımsızlığı kazanırken, diğer taraftan, bankaların gözetim ve denetiminin merkez bankaları dışında diğer bağımsız kuruluşlara devredilmesi eğilimi de ortaya çıkmıştır. Ancak bu durum, finansal istikrarın sağlanması amacıyla merkez bankalarının finansal sistemi değerlendirme çalışmalarına verdiği önemi azaltmamış, tam tersine, fiyat istikrarı ve finansal istikrar hedeflerinin birbirlerinden ayrı düşünülemeyeceği görüşü giderek yaygınlaşmıştır. Etkin işleyen güçlü bir finansal sistem, para politikasının uygulanmasına yardımcı olduğu gibi, dışsal şokların atlatılması için gerekli esnekliği de sağlamıştır.

Merkez bankaları neden finansal istikrarı izlemektedir ve sorumlulukları nelerdir?

Merkez bankaları para politikası karar sürecinde bir bütün olarak finansal sistemin istikrarını gözetmekte ve sistemi tehdit eden ve sistemik risk yaratıcı çeşitli unsurları makro bazda değerlendirmektedir. Finansal sistemin makro düzeyde değerlendirilmesi, finansal istikrarı bozabilecek unsurların tespiti ve gereken önlemlerin alınması, para politikası uygulayıcısı, ödeme sistemleri sorumlusu ve son kredi mercii olan merkez bankalarının görevleri arasındadır. Ayrıca, bankacılık sisteminin parasal aktarım mekanizmasının bir parçası olması ve finansal istikrarsızlığın sürdürülebilir büyüme ve fiyat istikrarı gibi makroekonomik hedefler açısından tehdit yaratması gibi nedenlerle merkez bankalarınca finansal istikrara

verilen önemi artırmaktadır. Merkez bankaları, para politikası karar sürecinde finansal sistemin bir bütün olarak istikrarını gözettiğinden, güçlü ve etkin işleyen bir finansal sistemin varlığı, esas hedefleri olan fiyat istikrarının sağlanması için son derece önemlidir.

Merkez Bankasının finansal istikrara ilişkin görevi Kanunu'nda nasıl tanımlanmıştır?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'na göre; finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak (Madde.4-I/g), mali piyasaları izlemek (Madde.4-I/h) ve mali piyasaları izlemek amacıyla, bankalar ve diğer mali kurumlardan ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgileri istemek ve istatistiki bilgi toplamak (Madde.4-II/g) Merkez Bankasının temel görev ve yetkileri arasında yer almaktadır.

Merkez Bankası neden finansal istikrar raporu yayımlamaktadır?

Uluslararası alanda da görüldüğü üzere, merkez bankaları finansal istikrarın doğrudan ve etkin bir biçimde izlenmesi amacıyla yapılanmakta, yeni analiz teknikleri geliştirme yönünde çalışmalarını sürdürmekte ve yayımladıkları finansal istikrar raporları ile değerlendirmelerini kamuoyu ile paylaşmaktadır. Bu raporların yayımlanmasındaki amaç, tarafların bu konuda gerekli bilgilere ulaşmasının sağlanması ve bu yolla finansal istikrara katkıda bulunulmasıdır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da, bu anlayışla, finansal sistemin kırılganlıklarını izlemekte, sistemde istikrarsızlık yaratabilecek riskleri makro bazda değerlendirmekte ve bunların zamanında ve etkin yönetilebilmesi ile gerek yurt içi gerek uluslararası platformlarda finansal sisteme ilişkin daha sağlıklı değerlendirmeler yapılmasını sağlamak amacıyla görüş ve analizlerini yılda iki kez yayımladığı Finansal İstikrar Raporu yoluyla kamuoyu ile paylaşmaktadır. Ayrıca, Merkez Bankası şeffaflığın, hesap verebilirliğin ve öngörülebilirliğin artırılması yönünde çaba sarf etmekte ve Finansal İstikrar Raporu da bu kapsamda Merkez Bankasının temel politika metinleri arasında yer almaktadır.

Merkez Bankası, 2007 yılında başlayan krize karşı alınan küresel önlemlere yönelik çalışmalara ne şekilde katılım sağlamaktadır?

1999 yılında G-7 inisiyatifiyle yalnızca G-7 ülkelerinin üye olduğu ve temel misyonu küresel finansal sistemin kırılganlıklarının tespit edilmesi, finansal istikrara katkı sağlayacak güçlü düzenleyici ve denetleyici politikalar geliştirilmesi ve bu çerçevede ilgili otoriteler arasında gerekli eş güdüm ve bilgi paylaşımının sağlanması olarak belirlenen "Finansal İstikrar Forumu" (FSF) adlı uluslararası bir platform oluşturulmuştur. FSF 12 Mart 2009 tarihi itibarıyla, üyeleri tüm G-20 ülkeleri, İspanya ve Avrupa Komisyonunu da içerecek şekilde genişletilmiştir. 2009 yılı Nisan ayında Londra'da yapılan G-20 liderleri zirvesi neticesinde yayımlanan finansal sistemin güçlendirilmesine ilişkin bildiri ile ise FSF'nin görev tanımı genişletilerek daha kurumsal bir yapıya kavuşturulmuş ve ismi "Finansal İstikrar Kurulu" (FSB) olarak

değiştirilmiştir. FSB'nin üyeleri ulusal otoriteler, uluslararası kuruluşlar, uluslararası standart belirleyici kuruluşlar, merkez bankası uzmanları komiteleri, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Merkez Bankasından oluşmaktadır. Ülkemiz 12 Mart 2009 tarihinde FSB üyeliğine kabul edilmiş ve Genel Kurulda bir üye ile temsil edilmesi öngörülmüş, söz konusu temsil görevi ise TCMB'ye verilmiştir. TCMB'nin, Kurul bünyesinde yürütülecek çalışmalara Hazine Müsteşarlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Mali Suçları Araştırma Kurumu ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu ile iş birliği ve görüş alışverişi yapmak suretiyle katkıda bulunması esas olup, FSB çalışmalarının ilgili otoritelerle paylaşılması ve ülkemizin konuya ilişkin görüşlerinin oluşturulması çalışmaları, TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğünce yürütülmektedir.

Küresel krizle birlikte gündeme gelen uluslararası finansal denetim ve gözetim altyapısının güçlendirilmesi ve bu alandaki oluşumlara gelişmekte olan ülkelerden daha fazla katılım sağlanması yönündeki adımlardan biri olarak, G-20 Zirve kararları çerçevesinde Basel Bankacılık Denetim Komitesine (BCBS) üye ülke sayısı 13'den 27'ye, üye kurum sayısı ise 25'ten 43'e çıkarılmış, BDDK ve TCMB tarafından temsil edilen ülkemiz de bu dönemde BCBS'e üye olmuştur. 1974 yılında G-10 ülkelerinin merkez bankası başkanlarınca kurulmuş olan Komitenin amacı, en iyi düzenleyici uygulamalara uyumu teşvik etmek, denetim alanında genel standartlar belirlemek ve üyesi olan otoritelere yol göstermek üzere çeşitli konularda referans niteliğinde kararlar almak ve bunları yayımlamaktır.

Ayrıca, TCMB, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) nezdinde faaliyet gösteren ve merkez bankalarına gerek yurtiçi gerekse sınır ötesi ödeme ve mutabakat sistemlerindeki gelişmeleri takip etme imkanı sağlayan bir forum olan Ödeme ve Mutabakat Sistemleri Komitesi (CPSS)'nin 13 Kasım 2009 tarihinden itibaren üyesi olup, çalışmalara aktif olarak katılmaktadır. İlk olarak G10 ülkeleri tarafından Ödeme Sistemleri Uzmanları Grubu şeklinde 1980 yılında kurulan CPSS, G10 merkez bankası başkanlarına düzenli olarak raporlama sağlayan sürekli bir komite olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Güçlü ve etkin işleyen ödeme ve mutabakat sistemlerini teşvik ederek mali piyasaların altyapısının güçlendirilmesine katkıda bulunan CPSS; bu kapsamda ülkelerle iş birliği yaparak ödeme sistemleri altyapısına ilişkin geniş değerlendirmeler içeren Kırmızı Kitaplar (Redbook) hazırlamaktadır. Yüksek Tutarlı Fon Transfer Sistemleri, Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Döviz İşlemleri için Mutabakat Mekanizmaları, Türev Ürünlerin Takası, Perakende Ödeme Araçları, Elektronik Para gibi konularda yayımlanmış raporları da bulunan Komite, sistemik öneme sahip ödeme sistemlerine ilişkin temel prensipler ve menkul kıymet mutabakat sistemleri ve merkezi karşı taraflar için CPSS/IOSCO tavsiyeleri yayımlayarak standartlar belirlemektedir.

III- Döviz Kuru Politikası ve Rezerv Yönetimi

Aylık ortalama döviz kurları verileri Elektronik Veri Dağıtım Sisteminden (EVDS) nasıl elde edilebilir?

EVDS veri tabanlarında veriler orijinal frekansları ile tutulmaktadır. Döviz kurlarının orijinal frekansı günlüktür. Aylık ortalama değerini EVDS'ye hesaplatarak görüntülemek için yapılması gereken adımlar aşağıda sıralanmıştır;

1. Merkez Bankasının "www.tcmb.gov.tr" Genel Ağ ana sayfasından, "İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi(EVDS)" seçeneğine tıklayınız veya "evds.tcmb.gov.tr" adresine giriniz.
2. EVDS ana sayfasında, sol mönüde "Genel İstatistikler" seçeneğine tıklayınız.
3. Görüntülenen "Veri Grupları" ekranından da, "Kurlar-Döviz Kurları (Günlük) (TL dönüşümü yapılmış)" seçeneğine tıklayınız.
4. "Zaman Serileri" butonuna basınız. Görüntülenen sayfanın alt kısmına, yandaki kaydırma çubuğunu kullanarak inerseniz ilgili zaman serilerini bulursunuz. Burada görüntülemek istediğiniz kurlara tıklayıp, örneğin ABD doları alış ve ABD doları satış (birden fazla seçmek için Ctrl tuşuna da basmanız gerekli) seçiminizi yapınız.
5. Başlangıç ve bitiş tarihlerini aylık frekansa uygun formatta veriniz. Örnek: 01-1989 ve 01-2007 gibi.
6. Frekans olarak "AYLIK" ve gözlem değerini "ORTALAMA" seçiniz. Değişim tekniği olarak "KESIKLI" verebilirsiniz ("KESIKLI" basit ortalama almaktadır, kaç veri varsa toplayıp veri sayısına böler),
7. "Rapor" butonuna basınız.

"Rapor" butonuna basmak yerine, e-posta alanına kendi e-posta adresinizi yazarak ve "e-posta" butonuna basarak verileri e-posta yolu ile de alabilirsiniz. Veya "Kaydet(.csv)" butonuna tıklayarak, verilere EXCEL'in içine de sorunsuz bir şekilde alınabilen CSV formatında erişebilirsiniz. Aynı yöntem seçilebilecek diğer tüm veri grupları için de geçerlidir.

Merkez Bankası uygulayacağı döviz kuru politikalarını neye göre belirlemekte ve bu yetkisini nasıl kullanmaktadır?

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca, uygulanacak kur rejimini Hükümet ile birlikte belirlemek Merkez Bankasının temel görevleri arasında olup, döviz kuru politikası uygulaması ise Merkez Bankasına aittir. Merkez Bankası uyguladığı kur politikasını para politikası hedeflerine uygun olarak seçmekte ve uygulanan para politikalarının değişmesi durumunda kur politikasında da değişikliğe gidebilmektedir. Merkez Bankası 2001 yılı Şubat ayından bu yana, fiyat istikrarı temel amacı çerçevesinde, temel para politikası aracı olan kısa vadeli faizlerin

enflasyon hedefine ulaşmak üzere kullanıldığı enflasyon hedeflemesi rejimi sürdürmektedir. Merkez Bankası, uyguladığı dalgalı kur rejimine uygun olarak kurların düzeyini veya yönünü belirleme amaçlı döviz alım veya satım işlemleri yapmamakta, sadece kurdaki aşırı dalgalanmaları önlemek amacıyla müdahale etmektedir.

Merkez Bankası gösterge niteliğindeki kurlar nasıl belirlenmekte ve ne zaman ilan edilmektedir?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her iş günü saat 15.30'da gösterge niteliğinde kurlar belirlenmektedir.

Gösterge Niteliğindeki Kurların Belirlenme Esasları:

2 Ocak 2015 tarihinden itibaren 1 ABD doları karşılığında Türk lirası döviz kurunun belirlenmesinde, 10.00-15.00 saatleri arasında aşağıdaki tabloda gösterilen saatlerde toplam 6 defa, bankalar arası döviz piyasasında 1 ABD doları karşılığında Türk lirası kotasyon veren bankaların alım ve satım fiyatlarının ortalamalarının ortalaması "orta değer" olarak tespit edilmekte, söz konusu orta değere iskonto ve prim uygulanarak 1 ABD doları alış ve satış kurları belirlenmektedir.

Kur Ortalamaları Hesaplama Saatleri:

10.00 Birinci Ortalama
11.00 İkinci Ortalama
12.00 Üçüncü Ortalama
13.00 Dördüncü Ortalama
14.00 Beşinci Ortalama
15.00 Altıncı Ortalama

Benzer şekilde diğer döviz kurları için de, uluslararası piyasalardaki çapraz kurların 10.00-15.00 saatleri arasında alınan 6 değerinin aritmetik ortalaması ABD doları orta değerine uygulanarak diğer döviz kurları için de orta değerler hesaplanmakta, her bir döviz kuru için belirlenen orta değerlere iskonto ve prim uygulanarak ilgili döviz kurlarının döviz alış ve döviz satış değerleri belirlenmektedir.

Merkez Bankası tarafından ilan edilen gösterge niteliğindeki kurlar hangi esasa göre kullanılmalıdır? Söz konusu kurların tatillerde geçerliliği nedir?

Merkez Bankasınca her iş günü saat 15.30'da gösterge niteliğinde kurlar belirlenmekte ve ertesi gün Resmi Gazete'de yayımlanmaktadır. Ancak, bu kurlar hiçbir kişi ve kurumu bağlamamakta, belirlendikleri günü takip eden iş günü Merkez Bankasının bazı gişe işlemlerinde ve muhasebe amaçlı olarak kullanılmaktadır. Merkez Bankası dışındaki gerçek ve tüzel kişiler arasındaki işlemlerde hangi kurun uygulanacağı hususu ise tamamen bu kişilerin kendi iradelerindedir. Diğer taraftan resmi tatiller, hafta sonları ve yarım gün çalışılan günlerde gösterge kur belirlenmemektedir.

Merkez Bankası kur değerlerine (yıllık, üç aylık, aylık) nasıl ulaşılır?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her iş günü saat 15.30'da gösterge niteliğinde kurlar belirlenmekte ve Genel Ağ sitesinde 'İstatistikler-Döviz Kurları' bölümünde ilan edilmektedir. Bu bölümde, 1996 yılından itibaren gösterge niteliğindeki kurlar günlük olarak yer almaktadır. Ayrıca, TCMB Genel Ağ sitesinin "İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi(EVDS)" "Genel İstatistikler" bölümünde, 1950 tarihinden itibaren döviz-efektif kurlarına (günlük veya belirli bir zaman aralığı için) ulaşılabilmektedir. Ancak, bu bölümde yer alan kurlar bir önceki iş günü belirlenen gösterge niteliğindeki kurlardır. Bu kurlara ulaşmak için;

1. Merkez Bankasının "www.tcmb.gov.tr" ana sayfasından, İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS)" seçeneğine tıklayınız veya "evds.tcmb.gov.tr" adresine giriniz.
2. EVDS ana sayfasında, PİYASA VERİLERİ başlığı altında görüntülenen "Kurlar-Döviz Kurları (Günlük) (TL dönüşümü yapılmış)" seçeneğine tıklayınız.
3. Gelen sayfada görüntülemek istediğiniz kurlara tıklayıp, örneğin "ABD doları alış" ve "ABD doları satış" (birden fazla seçmek için Ctrl tuşuna da basmanız gerekli), seçiminizi yapınız.
4. Başlangıç ve bitiş tarihlerini uygun formatta veriniz. Örnek: 02-02-2001.
5. "Rapor" butonuna basınız. "Rapor" butonuna basmak yerine, e-posta alanına kendi e-posta adresinizi yazarak ve "e-posta" butonuna basarak verileri e-posta yolu ile de alabilirsiniz.

Veya "Kaydet(.csv)" butonuna tıklayarak, verilere EXCEL'in içine de sorunsuz bir şekilde alınabilen CSV formatında erişebilirsiniz. Ayrıca, Grafik butonuna basarak verilerin grafiğini görüntüleyebilirsiniz. Aynı yöntem seçilebilecek diğer tüm veri grupları için de geçerlidir. Daha ayrıntılı kullanım için ise aşağıdaki adımları takip etmeniz önerilmektedir.

1. Merkez Bankasının "www.tcmb.gov.tr" ana sayfasından, İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi(EVDS)" seçeneğine tıklayınız veya "evds.tcmb.gov.tr" adresine giriniz.
2. EVDS ana sayfasında, üst mönüde "Genel İstatistikler" seçeneğine tıklayınız.
3. Görüntülenen "Veri Grupları" ekranından, "Kurlar-Döviz Kurları (Günlük) (TL dönüşümü yapılmış)" seçeneğine tıklayınız.
4. "Zaman Serileri" butonuna basınız. Görüntülenen sayfanın alt kısmına, yandaki kaydırma çubuğunu kullanarak inerseniz ilgili zaman serilerini bulursunuz. Burada görüntülemek istediğiniz kurlara tıklayıp, örneğin "ABD doları alış" ve "ABD doları satış" (birden fazla seçmek için Ctrl tuşuna da basmanız gerekli), seçiminizi yapınız.

5. Kurlar için orijinal frekans GÜNLÜK olup, siz de günlük olarak görüntülemek istiyorsanız frekans seçimini değiştirmenize gerek yoktur. Ancak istenirse frekans YILLIK, ÜÇAYLIK, AYLIK, HAFTALIK (Cuma), İŞGÜNÜ olarak değiştirilebilir.
6. Başlangıç ve bitiş tarihlerini seçtiğiniz frekansa uygun formatta veriniz. Örnek: GÜNLÜK frekans için 02-02-2001, AYLIK frekans için 02-2001, ÜÇAYLIK frekans için 1980 yılının son çeyrek dönemi için 1980Q4 gibi.
7. Frekans değişimi yapmak istiyorsanız ve seçiminizi ona göre yaptıysanız gözlem değeri seçimi önemlidir. "ORTALAMA", "BAŞLANGIÇ", "BİTİŞ", "EN YÜKSEK", "EN DÜŞÜK", "KÜMÜLATİF" seçeneklerinden uygun olanı seçebilirsiniz.
8. Frekanslar arası değişim yapıyorsanız değişim tekniği seçimini yapınız. Örnek "KESIKLI" verebilirsiniz ("KESIKLI" basit ortalama almaktadır, kaç veri varsa toplayıp veri sayısına böler). Değişim teknikleri için ayrıntılı bilgiye "EVDS HAKKINDA" seçeneğinden erişebilirsiniz.
9. "Rapor" butonuna basınız. "Rapor" butonuna basmak yerine, e-posta alanına kendi e-posta adresinizi yazarak ve "e-posta" butonuna basarak verileri e-posta yolu ile de alabilirsiniz.

Veya "Kaydet(.csv)" butonuna tıklayarak, verilere EXCEL'in içine de sorunsuz bir şekilde alınabilen CSV formatında erişebilirsiniz. Ayrıca, grafik butonuna basarak verilerin grafiğini görüntüleyebilirsiniz. Aynı yöntem seçilebilecek diğer tüm veri grupları için de geçerlidir.

Merkez Bankası sisteminden kur bilgilerini otomatik olarak alabilme imkanı bulunmakta mıdır?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kurları günde bir defa saat 15.30 da belirlenip, gerekli kontroller yapıldıktan sonra 16.00-16.30 saatleri arasında Genel Ağ sitesinde yayımlanmaktadır. En son yayımlanan kur bilgileri http://www.tcmb.gov.tr/kurlar/today.xml adresinde yer almaktadır. Kullanıcılarımız bu dosyayı, herhangi bir programlama dili ile geliştirecekleri uygulamalarında veri dosyası olarak kullanmak suretiyle Genel Ağ üzerinden otomatik olarak alabilirler. Bu adres ve bu dosyanın formatı özel düzenleme gereklilikleri dışında (bazı Avrupa para birimlerinin tedavülden kalkması gibi) değişmemektedir. Örneğin, dolar kuru alış değerinin dosya içinde bulunduğu satır ve sütun koordinatları her gün aynıdır. Bunun dışında Merkez Bankası kurların otomatik olarak alınması konusunda hazır kod veya betik (İng. script) sağlamamaktadır.

Merkez Bankası kur listesinde bulunmayan dövizlere ilişkin bilgilere nasıl ulaşılabilmektedir?

Merkez Bankasınca alım satıma konu olmayan, dolayısıyla gösterge niteliğinde Türk lirası karşılıkları belirlenmeyen bazı dövizlerin Türk lirası karşılıklarını gösterir Kur Tablosu'na TCMB Genel Ağ sitesi olan www.tcmb.gov.tr adresindeki "İstatistikler/Döviz Kurları/Alım Satıma Konu Olmayan Bilgi Amaçlı Döviz Kurları" bölümünden ulaşmanız mümkündür. Söz konusu kurlara ilişkin açıklama 14 Nisan 2009 tarih, 2009-21 sayılı Basın Duyurusunda yer almaktadır.

Merkez Bankası döviz kurlarının bir başka kurumun Genel Ağ sitesinde yayımlanmasında yasal bir engel bulunmakta mıdır?

Merkez Bankası döviz kurlarının başka sitelerde yayımlanmasını kısıtlayan hukuki bir engel bulunmamaktadır. Ancak, kurların yayımlanması esnasında ortaya çıkabilecek yanlışlıkların doğuracağı zararlarla ilgili Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hukuki sorumluluk kabul etmemektedir.

Merkez Bankası döviz kurlarının talep edilmesi halinde elektronik posta adresi aracılığı ile her gün gönderilmesi mümkün müdür?

Abonelik olanağı ile sürekli aynı verileri izleyen kullanıcıların e-posta adreslerine seçtikleri sorgu sonucu üretilen veriler her gün, her hafta veya her ayın birinci günü otomatik olarak gönderilmektedir. EVDS ile dağıtımı yapılan verilere abone olmak için;

Merkez Bankasının "www.tcmb.gov.tr" ana sayfasından, "İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi(EVDS)" seçeneğine tıklayınız veya "evds.tcmb.gov.tr" adresine giriniz.

1. EVDS ana sayfasında, üst mönüde "Genel İstatistikler" seçeneğine tıklayınız.
2. Veri grubunu seçip "Zaman Serileri" butonuna tıklayınız. Örn: "Kurlar-Döviz Kurları (Günlük)(TL dönüşümü yapılmış)"
3. Zaman serileri seçimini yapıp, sağ taraftaki opsiyonları kullanılarak rapor formatını belirleyiniz. e-Posta adresinize gönderilecek rapor bu seçimlere göre düzenlenecektir.
4. "Abone" butonuna basınız. Bu butona basmadan önce "Rapor" butonuna basarak raporun istediğiniz formatta olup olmadığını kontrol etmeniz önerilmektedir.
5. Gelen sayfanın en alt kısmında ABONE FORMU bulunmaktadır. Bu formu eksiksiz doldurduktan sonra VERİNİN GÖNDERİLME SIKLIĞI ve ZAMAN ARALIĞI seçimlerini yapınız (örn: Her Gün/Son 2 periyod).
6. Devam etmek için "Onay" butonuna, abone olmak istemiyorsanız "İptal" butonuna basınız.

Veriler, seçilen sıklıkta gönderilecektir. Daha sonra aboneliğinizi iptal etmek istiyorsanız;
"evdsoff@evds.tcmb.gov.tr" adresine SIGNOFF "Abone Numarası" satırı mesaj kısmında yer alacak şekilde e-posta göndermeniz yeterlidir. İptal için ayrıntılı bilgiye http://evds.tcmb.gov.tr/fame/webfactory/evdpw/yeni/kilavuz/aboneiptal.html adresinden erişebilirsiniz.

Merkez Bankasında Alman markını euroya veya Türk lirasına çevirmek mümkün müdür?

Bilindiği üzere, 31 Aralık 1998 tarihinde Avrupa Para Birliğine dahil ülkeler ulusal paralarını kendi aralarında ikili döviz kurları ile bu ulusal paraların euro karşılıklarını geri dönülmez olarak sabitlemiş ve 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren euro kaydi para olarak işlem görmeye başlamıştır. Euro banknotların 1 Ocak 2002 tarihinde tedavüle çıkması ile birlikte, Avrupa Para Birliğine üye on iki ülkenin ulusal paraları her ülke tarafından belirlenen tarihlerde yasal para olma özelliklerini kaybetmişlerdir. Bu çerçevede, Alman markı 28 Şubat 2002 tarihinden itibaren yasal para olma özelliğini kaybetmiş olup, euroya dönüşümünde 31 Aralık 1998 tarihinde sabitlenen 1.95583 oranı esas alınmaktadır. Bu nedenle, Merkez Bankasınca 28 Şubat 2002 tarihinden itibaren Alman markına ilişkin gösterge niteliğindeki kurlar belirlenmemektedir. Alman markı değerlerinin tespit edilebilmesi için euro kurlarının 1.95583 oranına bölünmesi gerekmektedir.
Diğer taraftan, Alman markı banknotların euro ile değiştirilmesi uygulaması Merkez Bankasında 31 Aralık 2003 tarihine kadar gerçekleştirilmiş olup, bugün itibarıyla mevcut Alman marklarının Merkez Bankasında euroya çevrilmesi mümkün olmamaktadır.

Merkez Bankasından gerçek kişilere döviz/efektif alınıp, satılabilir mi?

Merkez Bankası veznelerinden gerçek kişilere döviz/efektif alış ve satış işlemi yapılmamaktadır.

Merkez Bankasının döviz piyasalarındaki rolü nedir?

Merkez Bankası, 1211 sayılı Kanunun 4. maddesi gereği uygulanacak kur rejimini Hükümet ile birlikte belirlemektedir. Ancak döviz kuru politikası uygulaması Merkez Bankasına aittir. Ülkemizde 2001 yılı Şubat ayından itibaren örtük ve 2006 yılı başından itibaren de açık bir şekilde uygulamaya başlanan enflasyon hedeflemesi rejimi çerçevesinde dalgalı döviz kuru rejimi uygulanmaktadır. Dalgalı kur rejiminde ise döviz kuru ne bir hedef, ne de bir politika aracıdır. Merkez Bankasının hedef olarak aldığı tek değişken enflasyon; hedeflerine ulaşmak için kullandığı temel politika aracı ise kısa vadeli faizlerdir. Bu çerçevede;

i. Uygulanmakta olan dalgalı döviz kuru rejiminde döviz kurları piyasadaki arz ve talep koşulları tarafından belirlenmekte ve Merkez Bankasının herhangi bir kur hedefi bulunmamaktadır.

ii. Korunması gereken bir kur seviyesi olmadığından, döviz rezervlerinin düzeyinin önemi sabit veya öngörülebilir kur rejimlerindekine kıyasla oldukça azdır. Ancak, özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ekonomilerde, karşılaşılabilecek iç ve dış şokların olumsuz etkilerinin giderilmesinde ve ülkeye duyulan güvenin artırılmasında, güçlü döviz rezervi pozisyonu katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak, Hazinenin dış borç ödemeleri ile ülkemize özgü bir durum olan Merkez Bankası bilançosunda yükümlülükler içinde önemli bir yer tutan yüksek maliyetli işçi dövizi hesaplarının uzun vadede aşamalı olarak azaltılması gerekliliği dikkate alınarak, döviz arzının döviz talebine kıyasla giderek arttığı dönemlerde Merkez Bankasınca rezerv biriktirme amaçlı döviz alım ihaleleri gerçekleştirilmektedir.

iii. Ilımlı bir rezerv artırım politikası yürüten Merkez Bankası, döviz piyasasındaki arz ve talep koşullarını mümkün olduğunca düşük düzeyde etkileyecek şekilde döviz alım ihaleleri gerçekleştirmekte, döviz likiditesinde olağanüstü daralmalar görüldüğünde söz konusu ihalelere ara verebilmektedir.

iv. Diğer taraftan, Merkez Bankası basın duyurularında belirtildiği gibi, döviz kurundaki oynaklık Merkez Bankasınca her zaman yakından takip edilmekte ve kurlarda her iki yönde oluşabilecek aşırı oynaklık durumunda piyasaya doğrudan müdahale edilebilmektedir. Bu müdahale kararları ise sadece geçmiş verilere bakılarak değil, oluşan ve oluşabilecek potansiyel oynaklıkların bütün yönleri değerlendirilerek alınmaktadır.

Merkez Bankasının döviz rezervleri nasıl yönetilmektedir?

Ülkenin ekonomik konjonktürü, uygulanan döviz kuru rejimi ve para politikaları ile uyumlu olacak şekilde belirlenen rezerv yönetim stratejisi çerçevesinde Merkez Bankası döviz rezervleri sırasıyla güvenli yatırım, likidite ve getiri öncelikleri dikkate alınarak, uluslararası piyasalarda günün koşullarına göre değerlendirilmektedir. Döviz rezervlerinin yönetimi ile ilgili ayrıntılı bilgiye TCMB Genel Ağ (www.tcmb.gov.tr) "Duyurular" Basın Duyuruları/2005, 1 Eylül 2005 tarih, 2005-42 sayılı "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Döviz Rezervlerinin Yönetim İlkeleri" başlıklı duyurudan ulaşılabilmektedir.

Merkez Bankasının döviz rezervi ne kadardır?

Merkez Bankası, haftalık olarak döviz rezervi bilgisini Genel Ağ sitesinde yayımlamaktadır. Söz konusu veriye ""İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi(EVDS)" adresinde yer alan "TCMB Bilanço Verileri" başlığı altındaki "Merkez Bankası Rezervleri" alt başlığından ulaşabilirsiniz.

Merkez Bankasının altın rezervi bulundurmasının nedeni nedir?

Stratejik bir rezerv tutma aracı olması ve her an nakde çevrilebilme özelliği nedeni ile toplam ulusal rezervlerimizin küçük bir kısmının altın olarak tutulması tercih edilmektedir.

Merkez Bankası altın ve döviz rezervlerini nasıl muhafaza etmektedir?

Merkez Bankasının döviz rezervleri muhabir bankalar ve diğer ülke merkez bankalarında açtırılmış olan cari ve senet saklama hesapları aracılığı ile muhafaza edilmektedir. Ayrıca, rezervinin küçük bir kısmı, Bankanın gereksinimlerini ve yurt içi piyasalarda oluşan yabancı para efektif talebini karşılamak amacı ile Banka kasalarında efektif olarak tutulmaktadır. Altın rezervlerinin yaklaşık yarısı ülkemiz sınırları içinde muhafaza edilirken, kalan miktarı yurt dışında diğer ülke merkez bankalarında muhafaza edilmektedir. Bu altın rezervi, doğrudan yatırım işlemlerinde kullanmak amacı ile merkez bankaları nezdinde açılmış olan altın saklama hesaplarında tutulmaktadır.

Merkez Bankasının altın rezervi nasıl değerlendirilmektedir?

Uluslararası standarda sahip olan Merkez Bankası altın rezervleri, rezerv yönetim politikası ve uluslararası bankacılık teamüllerine bağlı kalınarak doğrudan alım/satım, vadeli ve vadesiz altın deposu, altın swapları, stand-by imkanları ve location swap işlemleri yapılarak değerlendirilmektedir. Altın rezervlerinin yönetimi ile ilgili ayrıntılı bilgiye TCMB Genel Ağ sitesi (www.tcmb.gov.tr) "Duyurular" Basın Duyuruları/2005, 1 Eylül 2005 tarih, 2005-42 sayılı "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Döviz Rezervlerinin Yönetim İlkeleri" başlıklı duyurunun içinde yer alan "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Döviz Rezervi Yönetimi- Ağustos 2005" bağlantısına tıklanarak "Altın Rezervi Yönetimi" başlığı altındaki ekten ulaşılabilmektedir.

Sabit ve esnek döviz kuru sistemlerinin avantajları ve dezavantajları nelerdir? Tercih edilirken temelde neler baz alınmaktadır?

Genel olarak döviz kur sistemleri incelendiğinde bir uçta sabit diğer uçta da serbest dalgalı kur sistemi, arada ise sabit ve serbest dalgalı kur sistemlerinin bileşimi olan pek çok değişik kur sisteminin olduğu görülmektedir. Kur sistemleri esnek sistemlerden sabit sistemlere doğru sıralandığında; serbest dalgalı kur, yönetimli dalgalı kur, sürünen parite, sabit ayarlanabilir kur, para kurulu ve tam dolarizasyon şeklinde genel bir sıralama yapılabilir. Her döviz kuru sisteminin kendine özgü avantaj ve dezavantajları olup, hiçbir kur sisteminin bir diğerine tam bir üstünlüğünden söz etmek mümkün değildir. Herhangi bir ülkede başarılı olmuş bir döviz kuru sisteminin bir başka ülkede de başarılı sonuçlar vereceğini beklemek de anlamlı olmayıp, kur sistemlerinin her ülkenin içinde bulunduğu makroekonomik koşullar içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Uygulanacak kur sisteminin seçimi ülke ekonomisinin büyüklüğü, coğrafi konumu, üretim çeşitliliği, dışa açıklık düzeyi, enflasyon oranı, politik belirsizlik, dış şoklara karşı kırılganlık düzeyi, dolarizasyon (para ve aktif ikamesi), rezerv yeterliliği, türev piyasaların gelişmişlik düzeyi gibi birçok kritere bağlıdır. Ancak ülkelerin kendine özgü koşullarından bağımsız olarak, tüm ekonomilerde teoride "imkansız üçleme" hipotezinin geçerli olduğu söylenebilir. Bu hipoteze göre, bir ekonomi aynı anda döviz kuru istikrarı, bağımsız para politikası ve finansal serbestiyi hedefleyemez. Bir başka deyişle, dışa açık bir ekonomide hem

bağımsız bir para politikası uygulamak, hem de esnek olmayan bir kur sistemini sürdürmek mümkün değildir. Dışa açık ekonomilerde, merkez bankalarının parasal hedefler veya kur hedefleri arasında bir tercih yapması gerekir. Kur sisteminin seçimi güvenilirlik ve esneklik arasında da bir tercihe dayanmaktadır. Esnek kur sistemleri içsel ve dışsal şokların gerektirdiği ayarlamaları döviz kurlarına yansıttığından parasal büyüklükler yabancı sermaye hareketlerinin etkisine maruz kalmamakta ve merkez bankaları bağımsız para politikası uygulama olanağı bulmaktadır. Ancak bu esneklik karşılığında merkez bankaları güven kaybına uğrayabilmektedir. Buna karşılık, sabit kur sistemlerinin esnekliği azaltmakla birlikte daha yüksek bir güvenilirlik sağladığı kabul edilmektedir. Esnek kur sistemleri döviz piyasalarının şeffaf ve verimli çalıştığı varsayımına göre serbest olarak belirlenen kurların temel ekonomik değişkenlerdeki gelişmeleri yansıtması ilkesine dayanmaktadır. Bu sistemlerde para politikası bağımsız olarak belirlenmekte ve döviz kurları uygulanan politikaların sonuçlarını yansıtmaktadır. Sabit kur sistemleri ise, döviz kurunun belirlenen başka bir ülke parası veya birkaç ülke parasından oluşan bir sepet değerine sabitlenmesi ve döviz kurlarının değişim oranının söz konusu ülke paralarının değişim oranına bağlanması olarak tanımlanabilir. Sabit kur sistemleri döviz kurlarının çapa olarak kullanılmasıyla parasal bir disiplin sağlamaktadır.

- Sabit döviz kuru sistemlerinin avantajları: Sabit kur sistemleri, kurlar sabit olarak tutulabildiği veya sabit tutulabileceğine olan güven azalmadığı sürece, ekonomik birimlere geleceğe dönük olarak planlama ve fiyatlama yapma olanağı tanımakta ve böylelikle yatırım ve ticaret hacminin genişlemesine yardımcı olmaktadır. Sabit kur sistemlerinde ekonomik birimler geleceğe yönelik ücret ve fiyatları beklenen kur artış oranına uygun olacak şekilde belirleyerek, enflasyonun düşürülmesine yardımcı olabilirler. Sabit kur sistemleri merkez bankalarına döviz kurlarını kendi belirlediği denge seviyesinde tutma imkanı tanımaktadır. Finansal araçların veya piyasaların esnek bir döviz kuru sistemini uygulamaya imkan verecek kadar gelişmediği ülkelerde, para politikası uygulamalarına disiplin getireceğinden sabit kur sistemleri uygulamak tercih edilebilir.

- Sabit döviz kuru sistemlerinin dezavantajları: Sabit döviz kuru sistemi para politikasına kısıtlar koymaktadır. Uygulanan para politikası döviz kurunun sabitlendiği ülkenin uyguladığı para politikası ile çelişmesi ve parasal hedeflerde sapmalar meydana gelmesi durumunda ortaya çıkacak istenmeyen sermaye hareketleri, merkez bankası müdahalelerini zorunlu kılabilir. Sermaye girişleri enflasyon üzerinde baskı yaratabilir, sermaye çıkışları ise rezervlerde erimeye neden olabilir. Merkez bankasının müdahalelerin likidite üzerindeki olumsuz etkilerini dengelemek üzere ters taraflı sterilizasyon işlemleri yapması gerekebilir ve bu işlemler merkez bankalarına ek maliyetler yükler. Sabit kur sistemleri para otoritesinin kredibilitesinde bir azalma olması durumunda spekülatif ataklara açık hale gelmektedir. Bu nedenle, merkez bankalarının spekülatif atakları caydırabilmek için yüksek düzeyde rezerv bulundurmaları gerekmektedir. Sabit kur sistemlerinde merkez bankalarınca

belirlenen döviz kurunun denge seviyesi olup olmadığını ve denge kurunu merkez bankasının piyasadan daha iyi belirleyip belirleyemeyeceğini kesin olarak söylemek mümkün değildir. Sabit kur sistemlerinde döviz kurları nominal olarak sabit kalsa da önemli bir gösterge ve hatta kimi zaman hedef olabilen reel kurlar değişebilmektedir. Dış şoklar döviz kurlarına yansımamakta, etkisini işsizlik ve ekonomik faaliyetlerdeki değişikliklerle göstermektedir.

-Esnek döviz kuru sistemlerinin avantajları: Döviz kuru piyasada serbestçe belirlenmekte, mal ve varlık piyasalarında gerçekleşen veya beklenen arz-talep değişimleri döviz kuruna yansımaktadır. Piyasaların tam etkin çalıştığı kabul edilirse, esnek kur sistemlerinde piyasada fiyat dengesizlikleri oluşması mümkün olmadığından spekülatif hareketlerle kâr elde edilmesi imkanı da ortadan kalkmaktadır. Esnek kur sistemleri içsel ve dışsal şokların gerektirdiği ayarlamaları döviz kurlarına yansıttığından parasal büyüklükler yabancı sermaye hareketlerinin etkisine maruz kalmamakta ve merkez bankaları bağımsız para politikası uygulama olanağı bulmaktadır.
Döviz arz ve talebi piyasa tarafından dengelendiğinden merkez bankası müdahaleleri de en aza indirgenmektedir.

-Esnek döviz kuru sistemlerinin dezavantajları: Döviz kurlarının gelecekteki değerine ilişkin belirsizlikler ekonomik birimlerin geleceğe ilişkin planlama ve fiyatlamalarını sağlıklı olarak yapabilmelerini zorlaştırmaktadır. Döviz kuru belirsizliklerine karşı türev işlemler aracılığıyla korunma sağlamak mümkün olsa da bu tür sigorta işlemleri maliyetleri artırmaktadır. Döviz piyasaları nadiren verimli çalıştığından döviz kurları geçici de olsa dönemsel dengesizlikler gösterebilmekte ve bu durumda spekülatif kâr olanakları doğabilmektedir. Ayrıca, yüksek nominal ve reel döviz kuru dalgalanmaları yanlış bir kaynak dağılımına sebep olabilmektedir.

Madeni yabancı ülke paraları ile alım satım işlemleri yapılabilir mi?

Bilindiği üzere, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığının 91-32/5 Sayılı Tebliğine ilişkin Merkez Bankasının I-M Sayılı Genelgesinde, dövize ilişkin işlemlerin Merkez Bankasınca alım satım konusu yapılan dövizler üzerinden yapılacağı ve bunlar dışında sayılan döviz ve efektiflerin alım ve satımına ilişkin işlemlerin uluslararası piyasalardan alınacak verilere göre bankalar, özel finans kurumları, yetkili müesseseler, PTT ve kıymetli maden aracı kuruluşlarınca serbestçe tespit edilen kurlar üzerinden yapılacağı belirlenmiştir. Döviz ve efektif tanımı ise Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile yapılmaktadır. Buna göre döviz, efektif dahil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev'i hesap, belge ve vasıtaları, efektif ise banknot şeklindeki bütün yabancı ülke paralarını ifade etmektedir. Söz konusu tanımlardan da görüleceği üzere, madeni yabancı ülke paraları efektif tanımında kapsam dışı bırakıldığından alım satıma konu edilmemektedir.

Rezerv yeterlilik göstergesi nasıl tanımlanır ve hesaplanır?

Uluslararası rezervler, parasal otoritenin kontrolünde bulunan altın ve yabancı para karşılığı bulunan dış varlıklar bütünüdür. Döviz rezervleri, ödemeler dengesi finansman ihtiyacını karşılamak, piyasalara etkin müdahale edebilmek ve dış borçlanma için kaynak sağlama açısından önemlidir. Özellikle finansal kriz dönemlerinde, rezervler yolu ile piyasanın likiditesi düzenlenerek krizin daha da derinleşmesinin önüne geçilebilmektedir. Dolayısıyla, rezerv tutmak ülkeler açısından önemlidir. Rezervlerin yeterliliği konusunda genel kabul görmüş bir ölçüt bulunmamakla birlikte, uluslararası düzeyde yaygın olarak kullanılan bazı göstergeler aşağıda tanımlanmıştır:

1. Uluslararası Rezervlerin İthalatı Karşılama Oranı (Ay)

Rezervlerin yeterliliği konusunda kullanılan yaklaşımlardan birisi, uluslararası rezervlerin ithalatı karşılama oranıdır ve uluslararası rezervlerin üç aylık ithalatı karşılaması yeterli olarak değerlendirilmektedir. "Merkez Bankası Brüt Uluslararası Rezervler (altın dahil)" verisinin TÜİK'in yayımladığı "ithalat (c.i.f.)" verisine bölünmesiyle elde edilir.

2. Uluslararası Rezervler / Kalan Vadeye Göre Kısa Vadeli Dış Borç Stoku (KVDB)

Merkez Bankası Net Uluslararası Rezervlerinin Kalan Vadeye Göre KVDB stokuna oranı olarak hesaplanmaktadır. "Merkez Bankası Net Uluslararası Rezerv" değeri "Merkez Bankası Brüt Uluslararası Rezervler (altın dahil)" verisine "Bankalar (Muhabir Mevcudu ve Efektif Kasası)" verisi eklenerek elde edilmektedir. Kalan Vadeye Göre KVDB ise bir yıl içinde geri ödemesi yapılacak toplam dış borç rakamını ifade etmektedir.

3. IMF Tanımlı Yeni Rezerv Yeterlilik Göstergesi

IMF tarafından 2011 yılında gelişmiş, gelişmekte olan ve düşük gelir grubundaki ülkeler için ayrı ayrı hesaplanabilecek yeni bir ölçüt tanımlanmıştır.[1] Bu ölçütün oluşturulmasında iki aşamalı bir yöntem benimsenmiştir:

- İlk aşamada, ödemeler dengesi üzerinde baskı oluşturabilecek potansiyel kaynakların karşılaştırmalı risklerini yansıtan bir gösterge oluşturulmuştur (Yeni Ölçüt).
- İkinci aşamada ise, birinci aşamada hesaplanan riske göre ağırlıklandırılmış göstergeye (Yeni Ölçüt) oranla ne kadar rezerv tutulması gerektiği hesaplanmıştır.

Buna göre, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu gelişmekte olan ekonomiler için dalgalı kur rejimleri esas alınarak hesaplanan Yeni Ölçüt aşağıdaki gibidir:

1 IMF (2011) "Assessing Reserve Adequacy". IMF Policy Papers, Washington, 14 Februay 2011. (Bakınız: http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/021411b.pdf)

YENİ ÖLÇÜT: [%30 Kalan Vadeye Göre KVDB] +[%5*Geniş Para Arzı (M2)] +[%5*(İhracat f.o.b. + Hizmet Gelirleri)] +[%10*Diğer Yükümlülükler]*

Yukarıdaki formülde ülkemiz için kullanılan değişkenlerin açıklamaları aşağıda verilmektedir:

- **Geniş Para Arzı (M2);** Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS)'nde yer alan "Para Arzı ve Karşılık Kalemleri (Aylık, Bin TL)" veri grubunun "M2" zaman serisi alınmıştır.
- **İhracat (f.o.b.) + Hizmet Gelirleri** kalemi; Altıncı El Kitabı'na göre yayımlanmakta olan "Ödemeler Dengesi İstatistikleri"ndeki "I-A.1.1.1.İhracat f.o.b." kalemi ile "I-B.a.Gelir" kaleminin toplamı yıllıklandırılarak kullanılmıştır.
- **Diğer Yükümlülükler;** "Uluslararası Yatırım Pozisyonu" istatistiklerinde yer alan "B.Yükümlülükler/2.Portföy Yatırımları" ile "B.Yükümlülükler/3.Diğer Yatırımlar" kalemlerinin toplamından, Kalan Vadeye Göre KVDB verisi çıkarılarak kullanılmaktadır.

Sonraki aşamada ise Rezerv Yeterlilik Göstergesi'ni oluşturabilmek için, "Merkez Bankası Brüt Uluslararası Rezervler (altın dahil)" verisi, yukarıdaki formüle göre hesaplanan Yeni Ölçüte bölünmüştür:

*Rezerv Yeterlilik Göstergesi (RYG) = (Brüt Uluslararası Rezervler (altın dahil) / Yeni Ölçüt) * 100*

Yeni yaklaşıma göre hesaplanan Rezerv Yeterlilik Göstergesi'nin yüzde 100 ile yüzde 150 oranları arasında gerçekleşmesi, rezerv düzeyinin "yeterli" olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.[2]

[2] Türkiye örneği için bakınız: Ödemeler Dengesi Raporu, 2012-IV, Kutu 5, sayfa 27.

IV- Emisyon

Banknot üzerindeki imzanın hukuki niteliği nedir?

Günümüzde borç senedi olma niteliği kalmayan banknotun geçerlilik unsurları; devletlerin kanunen yetkili kıldığı organlar tarafından çıkarılması ve paraya (banknota) sınırsız ödeme ve tedavül kabiliyetinin tanınması şeklinde sıralanabilir. Genel olarak para (banknot) üzerindeki unsurların belirlenmesi ise parayı kanunen tedavüle çıkarmaya yetkili makama bırakılmaktadır. İmza, banknotun hukuki niteliğinin borç senedi olduğu dönemde geçerlilik unsuru iken, günümüzde -banknotun hukuki niteliğinin gerektirdiği zorunlu bir unsur değil- paranın yetkili organ tarafından çıkarıldığını gösteren geleneksel bir simgeden ibarettir. Bir başka ifadeyle uluslararası kamu hukuku kuralları bakımından, paranın hukuki niteliği gereği üzerinde imza bulunması zorunlu değildir. Genel olarak dünyadaki tüm banknotlarda iki imza bulunmakla birlikte, üzerinde tek veya üç imza bulunan banknotlara da rastlanmaktadır.

Banknotların gerçek olup olmadığı nasıl anlaşılmaktadır?

Banknotlarımızda bulunan güvenlik özelliklerini kontrol ederek, banknotların gerçek olup olmadığını kolayca anlamak mümkündür. Banknotlarda bulunan ve kamuoyuna açıklanan güvenlik özellikleri, halka ve profesyonellere yönelik özellikler olmak üzere 2 gruba ayrılmaktadır. Halka yönelik güvenlik özelliklerinin tespiti için özel bir cihazın kullanılmasına gerek bulunmamaktadır. Şu hususu vurgulamak gerekir ki, bir banknotun gerçekliğini tespit etmek için birden fazla güvenlik özelliğinin kontrol edilmesi gerekmektedir. Sadece bir özelliğe bakarak gerçekliğe karar vermek sağlıklı olmayabilir; zira gelişen teknolojik imkanlarla artık gelişmiş baskı ekipmanları makul maliyetlerle günlük hayatımıza girmiş bulunmaktadır.

Banknotun sahte olduğunun tespit edilmesi halinde ne yapılmalıdır?

Sahte bir banknot ele geçirildiğinde derhal Emniyet birimlerine bildirilmelidir. Suçu bildirmemek de bir suç unsuru olduğundan, daha çok kişinin mağdur olmasının önlenebilmesi amacıyla bu bildirimlerin yapılması önemlidir. Ayrıca, söz konusu bildirimin bir vatandaşlık görevi olduğunu unutmamak gerekmektedir. (Paralarda sahteciliğe ilişkin hususlar Türk Ceza Kanunu'nun 197. maddesinde düzenlenmiştir. "Suçu bildirmeme" hususu 278. maddede yer almaktadır. Ayrıca, Ceza Muhakemesi Kanunu 73. ve 158. maddesinde sahtecilikle ilgili hükümler bulunmaktadır.)

Banknotların tedavül tarihlerine ilişkin bilgilere nasıl ulaşılabilir?

Türkiye Cumhuriyeti Banknotları ile ilgili temel bilgilere http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/61c1a6f8-50a4-49f6-b841-b79609218e64/banknot_temelbilgi.pdf?MOD=AJPERES bağlantısından ulaşılabilir.

Dolaşımdan kaldırılan ve zamanaşımı süresini dolduran ancak koleksiyon değeri olan banknotların alım satımı yapılmakta mıdır?

Dolaşımdan kaldırılan ve zamanaşımı süresini dolduran Türk lirası banknotların TCMB'ce alım, satım, değişim ve değer tespit işlemi yapılmamakta olup koleksiyon amaçlı banknotlar konusunda nümismatik derneklerinden bilgi edinilebilir.

Emisyon grubu nedir?

Portre dahil belli bir grafik tasarım anlayışı ve boyut düzeni içinde dolaşıma çıkarılacak banknot serisine emisyon grubu denir.

E-9 Emisyon Grubu Türk Lirası banknotların güvenlik özellikleri nelerdir?

I- Halka yönelik güvenlik özellikleri

1- Emniyet şeridi: Kağıda gömülü olarak üzerinde kupür değeri ve "TL" harfleri bulunan UV özelliği taşıyan emniyet şeridi banknot ışığa tutulduğunda her iki yüzden de kesintisiz bir hat şeklinde görülmektedir.

2- Filigran: Banknotların ön yüzünde bulunan Atatürk portresinin küçüğü ile kupür değerini gösteren rakamdan oluşan filigran banknot ışığa tutulduğunda her iki yüzden de görülmektedir.

3- Holografik Şerit Folyo: Banknotların ön yüzünde banknot tasarımıyla uyumlu görsel elemanlardan oluşan, banknot hareket ettirildiğinde parlak renkli yansımalar veren holografik şerit folyo yer almaktadır. Şerit üzerindeki dikdörtgen şekil içindeki "TL" harfleri kupür değerine dönüşmektedir.

4- Renk Değiştiren (Iridescent) Şerit: Banknotların arka yüzünde kupür değerini gösteren rakam ve "TL" harflerinden oluşan şerit farklı açılardan bakıldığında altın sarısına dönüşmektedir.

5- Kabartma Baskı: Banknotların ön yüzünde parmakla dokunulduğunda hissedilebilen kabartma baskı uygulanmıştır. Atatürk portresi, "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası" ibaresi, orta bölümde kupür değerini gösteren sayılar ve yazılar ile sol alt ve sağ üst köşelerdeki kupür değerini gösteren sayılar kabartma baskılıdır.
6- Gizli Görüntü: Banknota yatay konumda göz hizasında bakıldığında, Atatürk portresinin sağ alt kenarında yer alan yedigen şekil içinde kupür değerinin gizli görüntü görülmektedir.

7- Bütünleşik Görüntü: Banknotlar ışığa tutulduğunda, sol üst kenarda yer alan şekiller arka yüzdeki şekillerle birleşerek kupür değerini oluşturmaktadır.

8- Boyut Farkı: Banknotların uzun kenarında 6 mm, kısa kenarında ise ikili grup olarak 4 mm fark oluşturulmuştur.

5 TL: 64 x 130 mm
10 TL: 64 x 136 mm
20 TL: 68 x 142 mm

50 TL: 68 x 148 mm
100 TL: 72 x 154 mm
200 TL: 72 x 160 mm

9- Renklendirilmiş Banknot Kağıdı: Banknotlarda kupürün hakim renginin açık bir tonu kağıdın rengi olarak uygulanmıştır.

5 TL: Açık mor.
10 TL: Açık kırmızı.
20 TL: Açık yeşil.
50 TL: Açık oranj.
100 TL: Açık mavi.
200 TL: Mor.

10- Görme Engellilere Yönelik Özellik Banknotların ön yüzünde filigranın sol üst kenarında Braille alfabesinden yararlanılarak, elle dokunulduğunda hissedilen "nokta"lar kabartma baskıyla uygulanmıştır. 5 TL'den 200 TL'ye doğru sırasıyla 1'den 6'ya kadar rakamlar Braille Alfabesi ile yazılmıştır.

II- Profesyonellere yönelik güvenlik özellikleri

1- Mikro Yazılar: Banknotların ön yüzünde ay - yıldız motifinin içinde kupür değerini gösteren rakam ve "TL" harflerinden oluşan mikro yazılar yer almaktadır.

2- UV Özellikler: Banknotlarda UV ışık altında;

- Banknot kağıdında parlamama,

- Banknot kağıdında bulunan ve normalde görülmeyen kılcal liflerde mavi ve kırmızı renkte parlama,

- Ön yüzdeki Atatürk portresinin üzerinde beliren kupür değerini gösteren rakam ve "TL" harflerinde kırmızı parlama,

- Emniyet şeridinde 5 - 10 TL için mavi, 20 - 50 TL için kırmızı ve 100 - 200 TL için sarı renkte parlama,

- Kırmızı seri ve sıra numarasında canlı ve parlak kırmızı, siyah seri ve sıra numarasında sarımsı yeşil parlama,

özelliği bulunmaktadır. Dolaşımda bulunan banknotlarımızın güvenlik özelliklerine ilişkin ayrıntılı bilgi ve görüntülere TCMB Genel Ağ sitesi www.tcmb.gov.tr yer alan "Banknotlar" başlığı altından ulaşabilirsiniz.

Emisyon nedir? Emisyon hacmini belirleyen ekonomik göstergeler nelerdir?

Kelime anlamı olarak emisyon; çıkarmak, yaymak, ihraç etmek, dolaşıma sokmak gibi anlamlara gelmektedir. Bir ülkede kağıt para, tahvil ve bono, hisse senetleri gibi değerlerin ilk kez piyasaya sürülmesine emisyon denir. Emisyon hacmi ise, Merkez

Bankası tarafından ihraç edilen (piyasaya sürülen) banknotların toplam tutarını ifade etmekte, "Tedavüldeki Banknotlar" olarak da adlandırılmaktadır. Bu paralar ya bireylerin elinde ya da bankaların kasalarında nakit olarak tutulmaktadır. Emisyon hacmi temel olarak bireylerin para talebi tarafından belirlenmektedir. Para işlem, ihtiyat ve spekülasyon amaçlarıyla talep edilmektedir. İşlem güdüsüyle para; ödemelerde gereksinim duyulduğundan, ihtiyat güdüsüyle para; beklenmedik gereksinmeler dolayısıyla, spekülasyon güdüsüyle para ise kâr fırsatları nedeniyle talep edilir. İşlem ve ihtiyat amaçlı para talebi bireylerin gelir düzeyi tarafından belirlenirken, spekülasyon amaçlı para talebi faiz oranları tarafından belirlenmektedir. Bu kapsamda, bireylerin gelirlerindeki artış ve/veya faiz oranlarındaki düşüş para talebini ve dolayısıyla emisyon hacmini artırmaktadır. Para talebini etkileyen bir diğer unsur, enflasyonda gerçekleşen veya gerçekleşmesi beklenen değişmelerdir. Bir ekonomide enflasyon ne kadar yüksekse, para talebi o kadar düşük gerçekleşecek, bu da emisyon hacminin daralmasına neden olacaktır. Enflasyon bekleyişlerinde bozulma da, bireylerin ellerinde daha az para tutmak istemelerine neden olarak emisyon hacmini azaltacaktır. Bunlara ek olarak, para teknolojisindeki gelişmelere bağlı etmenler de bireylerin para talebi üzerinde belirleyici olmaktadır. Örneğin, kredi kartı kullanımının artması para talebini azaltmakta ve bu da emisyon hacmini daraltmaktadır.

Emisyon hacminin bir diğer belirleyicisi ise emisyon arzıdır. Merkez Bankasının para politikaları uygulamaları kapsamında gerçekleştirdiği çeşitli işlemler emisyon arzı üzerinde etkili olmaktadır. Bu kapsamda, Merkez Bankasının açık piyasa işlemleri ile Devlet İç Borçlanma Senetlerini alıp satması, ihaleler ve/veya doğrudan müdahaleler yoluyla döviz alıp satması, zorunlu karşılık oranlarını değiştirmesi gibi işlemler emisyon arzını etkileyerek emisyon hacmi üzerinde belirleyici olmaktadır.

Emisyon gerektiren kriterler nelerdir?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 36. maddesi uyarınca;

-Ticari senet ve vesikaların reeskonta ve avansa kabulü işlemleri,

-Açık piyasa işlemleri,

-Altın ve dövizle ilgili işlemler,

emisyon gerektiren kriterler arasında yer almaktadır.

Madeni paralarla ilgili bilgilere nasıl ulaşılabilir?

Madeni paraların üretimi ve satışı T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığına bağlı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirildiğinden madeni paralarla ilgili ayrıntılı bilgilere adı geçen Genel Müdürlüğün Genel Ağ sitesinden (www.darphane.gov.tr) ulaşılabilir.

Para basımının maliyeti nedir ve bu maliyet hangi kriterlere göre, nasıl değişmektedir?

2017 yılında üretimi tamamlanan banknotların ortalama birim maliyeti yaklaşık 0,18 TL (18 Kr) olarak gerçekleşmiştir.

Banknot maliyetlerini etkileyen unsurlar:

- Girdi Maliyetleri

İşgücü, hammadde, diğer gider (amortisman, enerji, su, bakım-onarım, vb.) gibi üretim girdilerinin fiyatlarındaki değişimler ile ithal girdilerin kullanımı nedeniyle döviz kurlarındaki değişimler banknot birim maliyetlerini etkilemektedir.

- Üretim Miktarı

Bina, makina, teçhizat ve personel gideri gibi maliyetler göz önünde bulundurulduğunda, üretim miktarındaki artışlar birim maliyetlerde düşüşe, azalışlar ise birim maliyetlerde artışa neden olmaktadır.

- Basım Özellikleri

Tedavülde olan banknotların basım özellikleri farklı olup teknik ve güvenlik donanımı gibi unsurlar birim maliyetleri etkilemektedir.

Paranın dolaşım hızı nedir? Nasıl değişmektedir?

Paranın dolaşım hızı, piyasadaki para miktarının ekonomide üretilen toplam mal ve hizmetleri satın almak için yıllık bazda ortalama olarak kaç defa el değiştirdiğini gösterir ve ekonomide yaratılan gayri safi milli hasılanın para miktarına bölünmesiyle elde edilir. Paranın dolaşım hızı, temel olarak, bireylerin para talebinde değişime neden olan gelir ve faiz değişimlerinden etkilenmektedir. Merkez Bankası paranın dolaşım hızını, para talebinde değişikliğe neden olan faiz oranları ve gelir düzeyini etkilediği ölçüde değiştirebilir. Merkez Bankası, para basma imtiyazını elinde bulundurduğu için paranın miktarını belirleyebilir. Ekonomide para miktarındaki değişiklikler, paranın dolaşım hızında değişiklikle sonuçlanan faiz oranı ve gelir kaymalarına neden olmaktadır. Kısa dönemde, Merkez Bankasının para arzı miktarında gerçekleştirdiği bir artış, faiz oranlarını düşürecek, bu da paranın dolaşım hızının düşmesine neden olacaktır. Paranın dolaşım hızını etkileyen bir diğer unsur, fiyat düzeyinde gerçekleşen ve gerçekleşmesi beklenen değişmelerdir. Fiyat artış hızı (enflasyon) yüksek olan bir ekonomide paranın dolaşım hızı da yüksek olacaktır. Merkez Bankası, para politikası uygulamaları ile birlikte enflasyon oranını ve enflasyon bekleyişlerini etkileyerek, dolaylı da olsa, paranın dolaşım hızını değiştirebilmektedir.

Paranın tedavülden kaldırılması süresi neye göre belirlenmektedir?

Dolaşımda aynı emisyon grubunda altıdan fazla kupür çeşidi bulunamaz. Dolaşımdaki kupür çeşidi altı iken yeni bir banknot çıkarıldığında en küçük kupürlü banknot dolaşımdan kaldırılmaktadır.

Tertip değişikliği nedir? Nasıl yapılmaktadır?

Dolaşımdaki banknotların grafik, tasarım ve boyutları dışında; yetkili imzalarında, motif veya renklerinde, kullanılan baskı tekniklerinde, güvenlik özelliklerinde yapılacak değişiklikler tertip değişikliği olarak ifade edilir.

Yıpranmış, eskimiş, yırtık, yanık, eksik yabancı para efektifleri nasıl değiştirilmektedir?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası gişelerinde gerçek kişilerle herhangi bir bankacılık işlemi yapılmamaktadır. Bu kapsamda yırtık, yanık, eskimiş, yanmış ve benzeri nitelikte olan yabancı para efektiflerin değiştirilmesi yönünde şahıslardan gelen taleplerin karşılanması mümkün değildir. Ancak, bu nitelikteki efektiflerin değişimi belirli bir ücret karşılığında ticari bankalar veya döviz büfeleri aracılığıyla gerçekleştirilebilir.

Cumhuriyet dönemi boyunca tedavüle çıkarılan banknotlarımıza ait görüntü ve ayrıntılı bilgilere nasıl ulaşılabilir?

Cumhuriyet dönemi boyunca dolaşıma çıkarılmış banknotlarımıza ait görüntü ve ayrıntılı bilgilere TCMB Genel Ağ sitesindeki (www.tcmb.gov.tr) "Banknotlar" başlığı altından ulaşılması mümkündür.

Türk lirasından altı sıfır atılması operasyonu ne zaman gerçekleştirilmiştir?

Ülkemizde yaklaşık 30 yıl boyunca yaşamış olduğumuz yüksek enflasyon, bazı ekonomik değerlerin milyarlarla, trilyonlarla ve hatta katrilyonlarla ifade edilmesine neden olmuş, bol sıfırlı rakamlar başta kasa işlemlerinde olmak üzere, muhasebe ve istatistik kayıtlarında, bilgi işlem programlarında ve ödeme sistemlerinde sorunlar yaratmıştır.

Bu süreçte dünyadaki en büyük kupürlü banknot (20.000.000 TL) sadece ülkemizde kullanılmakta ve bu durum paramızın itibarını olumsuz yönde etkilemekte idi. Türk lirasından 6 sıfır atılması hem psikolojik hem de teknik bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmıştı.

Banknot kupür değerlerinin yüksek olması, yüksek enflasyon olgusunun bir sonucudur. Bu nedenle paradan sıfır atıldıktan sonra yeniden üst kupürlü banknot ihracı ve nihayet paradan yeniden sıfır atılması ihtiyacının kısa bir süre sonra ortaya çıkmaması için enflasyonun kabul edilebilir bir düzeyde istikrar kazandığı bir dönemin seçilmesi uygun olmaktadır. Bu çerçevede, 31 Ocak 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5083 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun" uyarınca paramızdan altı sıfır atılarak, Yeni Türk Lirası banknot ve madeni paralar 1 Ocak 2005 tarihinde tedavüle çıkarılmış ve para reformunun ilk aşaması gerçekleştirilmiştir. Başlangıçtan itibaren iki aşamadan oluşması planlanan bu tarihi reformun birinci aşamasında, birçok ülke uygulamasında olduğu gibi, para birimimizin başına geçici bir süre için ve karışıklığı önlemek amacıyla "Yeni" ibaresi konulmuş; ikinci aşamada ise "Yeni" ibaresinin kaldırılarak tekrar geleneksel ve asli para

birimimiz olan "Türk Lirası"na dönülmesi öngörülmüştür. Operasyonunun ikinci aşaması ile ilgili olarak 5 Mayıs 2007 tarih ve 26513 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4 Nisan 2007 tarih, 2007/11963 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Yeni Türk Lirası ve Yeni Kuruşta yer alan "Yeni" ibarelerinin 1 Ocak 2009 tarihinde kaldırılmasına karar verilmiş, yenilenen tasarımları, değişen boyutları ve gelişmiş güvenlik özellikleri ile "Türk Lirası" ve "Kuruş" adını alan banknot ve madeni paralar bu tarihten itibaren dolaşıma çıkarılmıştır.

YTL'den tekrar TL'ye ne zaman geçilmiştir ve değişim oranı nedir?

1 Ocak 2009 tarihinde dolaşıma verilen Türk lirasında paramızın değer ölçüsünde bir değişiklik yapılmamış paramızın sadece ismi değişmiştir. Yeni Türk Lirası değerler Türk lirasına dönüştürülürken 1 Yeni Türk Lirası (1 YTL) eşittir 1 Türk lirası (1 TL) olmuştur.

YTL banknot ve madeni paraların değişimi mümkün müdür?

Yeni Türk lirası banknotlar 1 Ocak 2010 tarihinden itibaren 10 yıllık (31 Aralık 2019 mesai bitimine kadar), madeni paralar ise 1 yıllık (31 Aralık 2010 mesai bitimine kadar) zamanaşımı süresince Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve T.C. Ziraat Bankası şubelerinde değiştirilebilecektir.

TL banknotlarda ilk kez uygulanan özellikler nelerdir?

E9 Emisyon grubu Türk lirası banknotlarda uygulanan temel özellikler şunlardır;

- Seri tasarım anlayışı
- Konu bütünlüğü
- Seri içinde sistematik boyut farklılığı
- Farklı Atatürk portresi
- Tüm güvenlik özelliklerinin banknotlarda aynı yer ve şekilde uygulanması
- Holografik şerit folyo
- Renk değiştiren (iridescent) şerit
- Renkli banknot kağıdı
- Üzerinde kupür değeri ve "TL" harfleri bulunan UV ışık altında parlayan emniyet şeridi

olarak belirtilebilir.

Banknotlarımızın resim ve görüntülerinin çoğaltılması ile ilgili bir kural var mıdır?

Banknotların resim ve görüntülerinin çoğaltılması ve yayınlanması konusunda TCMB Genel Ağ sitesinde www.tcmb.gov.tr, "Banknotlar" başlığı altındaki "Banknotlarla İlgili Genel Bilgiler" alt başlığında bulunan "Banknotların Çoğaltılması" bölümünde yer alan "Banknotların Resim ve Görüntülerinin Çoğaltılması ve Yayınlanması" ile ilgili duyurumuzda belirtilen kurallara uyulması gerekmektedir.

Banknotlarımızın kupür kompozisyonu neye göre belirlenmektedir?

Banknot ve madeni paraların kupür kompozisyonları oluşturulurken diğer ülkelerdeki sistemler, geçmiş yıllardaki uygulamalar, perakende sektörünün fiyatlandırma politikası, madeni para kullanım alışkanlığı ve enflasyonist sürecin etkisiyle bugüne kadar var olan yuvarlama etkisi dikkate alınmaktadır.

Yurtdışından Türkiye'ye gelen turistler Türk lirasını nasıl temin ediyor?

Yurt dışından Türkiye'ye gelen turistler Türk lirasını Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra temin edebildiği gibi, Türkiye'ye gelmeden önce de Türk lirasına ulaşabilmektedir. Bankamız 1989 yılından bu yana, yurt dışında yerleşik olan muhabir bankalara, yapılan anlaşmalar çerçevesinde Türk lirası banknot sevk etmektedir. Bu uygulama, özellikle turizm mevsiminde, turistlerin Türk lirası taleplerini bulundukları ülkede önceden karşılayabilmelerini sağladığı gibi, Türk lirasının yurt dışındaki alış-satış fiyat farkının makul seviyelerde tutulmasına da katkıda bulunmaktadır.

V- Sermaye ve Hissedarlık Yapısı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hissedarları kimlerdir?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hisseleri (A), (B), (C) ve (D) sınıflarına ayrılmıştır. (A) sınıfı hisse senetleri münhasıran Hazineye ait olup, sermayenin yüzde 51'inden aşağı olamaz. (B) sınıfı hisse senetleri Türkiye'de faaliyette bulunan milli bankalara tahsis edilmiştir. Hisse senetlerinin en çok 15.000 adeti, (C) sınıfı hisse senedi olarak, milli bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere tahsis edilmiştir. (D) sınıfı hisse senetleri Türk ticaret müesseselerine ve Türk vatandaşlığını haiz tüzel ve gerçek kişilere tahsis edilmiştir.

TCMB hisse senetlerine ilişkin genel bilgiler ile belirli bir oranın üzerinde hisseye sahip olan bazı hissedarlarımıza, hisselerinin tutarlarına ve toplam sermaye içindeki oranlarına ilişkin bilgilere, TCMB Genel Ağ sitesinde, "Banka Hakkında" başlığı altındaki "Mali Tablolar ve Raporlar" bölümünde "Yıllık Rapor" başlığı altında yer alan Yıllık Rapor 2015'in 11 ve 86'ncı sayfaları ile "Bağımsız Denetim Raporları" bölümünde bulunan 2015 yılı Bağımsız Denetim Raporu'nun 27'nci, uluslararası muhasebe standartlarına göre düzenlenen 2015 yılı Bağımsız Denetim Raporu'nun ise 51'inci sayfasından ulaşılabilmektedir.

Daha önceki yıllara ilişkin benzer bilgilere de TCMB Genel Ağ sitesinde Mali Tablolar ve Raporlar başlığı altındaki "Yıllık Rapor" bölümünde yer alan yıllık raporların TCMB sermayesine ilişkin bölümlerinden ulaşılması mümkündür.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının yabancı veya imtiyazlı ortakları var mıdır?

1211 sayılı TCMB Kanunu uyarınca, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hisse senetlerinin en çok 15.000 adedi, (C) sınıfı hisse senedi olarak, milli bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere tahsis edilmiştir.

Toplam 250.000 hisseye ayrılmış olan TCMB hisselerinin 2016 yılı sonu itibarıyla yüzde 0,02 (onbinde iki)'si (54 hisse) ING Bank A.Ş.'ye ait (C) sınıfı hisse senetlerinden oluşmakta olup hissedarlarımız arasında imtiyazlı şirket bulunmamaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Yıllık Raporlarında ve Bağımsız Denetim Raporlarında sermaye dağılımının anlatıldığı bölümlerdeki "Diğer" başlığı altında yer alan hissedarlar kimlerdir?

TCMB Yıllık Raporlarında ve Bağımsız Denetim Raporlarında açıklanmış olan hissedarlarımızın dışında kalan "Diğer" grubundaki hissedarlarımızın tamamı, TCMB (D) sınıfı hisselerine sahip Türk vatandaşlığını haiz gerçek ve tüzel kişilerden oluşmaktadır.

31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla Bankamız (D) sınıfı hisselerine sahip hissedarların sayısı 6.465'tir.

Diğer taraftan bahsi geçen raporlarda açıklanan, hisselerin büyük çoğunluğuna (yüzde 88) sahip hissedar bilgilerinin dışında TCMB Bankamız hissedarlarının isimleri bir temel ilke olarak Anayasanın 20'nci maddesinde güvencelendirilen özel yaşamın gizliliği kapsamında değerlendirildiğinden üçüncü kişilere açıklanmamaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının bir adet hisse senedinin nominal (itibari) değeri ne kadardır?

1211 sayılı TCMB Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca 25.000 Türk lirası olan Banka sermayesi 250.000 hisseye ayrılmış olup her bir hissenin nominal (itibari) değeri 10 kuruştur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ne kadar kâr payı dağıtmaktadır?

TCMB kânın dağıtımına ilişkin esaslar TCMB Kanunu'nun 60'ıncı maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre TCMB Hissedarlarına, sahip oldukları hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden %6 oranında ilk k ârpayı, Genel Kurulca onaylanması halinde yine hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden en çok %6 oranında ikinci k âpayı olmak üzere en fazla %12 k âpayı dağıtılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Hisse Senetleri üzerinde yer alan kâr payı kuponları nasıl tahsil edilmektedir?

Nominal değeri 10 kuruş olan bir adet TCMB hisse senedine ödenecek k âpayı (brüt) 1,2 kuruş olmaktadır. Zaman aşımına uğramamış k âpayı kuponları TCMB veya T.C. Ziraat Bankası şubelerinden tahsil edilebilmektedir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Hisse Senetleri kuponları zaman aşımına uğrar mı?

Tahsil edilmeyen k âpayları, 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 147'nci maddesi ile 2308 sayılı Şirketlerin Müruru Zamana Uğrayan Kupon, Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun'un 1'inci maddesi uyarınca ödemelerin başladığı tarihten itibaren 5 yıl sonra Hazine lehine zaman aşımına uğramaktadır.

Kâr payı kuponlarının tamamı ödenmiş olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Hisse Senetleri yeni hisse senetleri ile değiştiriliyor mu?

TCMB hisse senetlerinin tamamı nama yazılı olup kâr payı ödemeleri hisse senetlerine ekli kuponların ibrazı ile gerçekleştirilmektedir. Hisse senetleri üzerinde bulunan kuponların her biri bir yıla ait olduğundan ekli kuponların tükenmesi durumunda mevcut hisse senetlerinin yeni senetler ile değiştirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, 1931 yılında 30 kuponlu basılarak hissedarlarımıza verilen TCMB hisse senetleri 1962 yılında 39 kuponlu, 2001 yılında 15 kuponlu hisse senetleri ile değiştirilmiş, 09.03.2016 tarihinden itibaren ise 16 kuponlu hisse senetleri ile değiştirilmeye başlanmıştır.

Gerçek kişi hissedarların, hisse senetlerinin asılları, geçerli kimlik belgesi, işlemlerin vekil aracılığıyla yapılması halinde noterden onaylı vekaletname aslı; tüzel kişi hissedarların ise hisse senetlerinin asılları, yetki belgesi (tüzel kişiliği temsile yetkili kişi ile yetki kapsamını belirtir belge aslı), imza sirküleri (yetkilendirenlerin imza örneklerini gösterir belge aslı veya onaylı örneği) ve yetkilendirilenlere ait geçerli kimlik belgeleri ile birlikte TCMB veya Ziraat Bankası şubelerine başvurmaları halinde hisse senetlerinin yenileme işlemi gerçekleştirilecektir.

Miras yolu ile intikal eden Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hisse senetlerinin varislere devri nasıl olur?

Hissedarın vefatı halinde, TCMB hisse senedinin varislere intikal işlemlerinin yapılabilmesi için varislerin veya yasal temsilcilerinin; hisse senetlerinin aslı, veraset ilamının/ilamlarının aslı veya onaylı örneği, hisse senetlerinin veraset ve intikal vergisi ile ilişiği bulunmadığına dair vergi dairesinden alınacak yazı, geçerli kimlik belgeleri ve işlemlerin vekil aracılığı ile yapılması halinde noterden onaylı vekaletname aslı ile birlikte TCMB veya T.C. Ziraat Bankası şubelerine başvurmaları gerekmektedir.

Ayrıca, TCMB Esas Mukavelesinin 6'ncı maddesinde "Bankanın hisse senetleri nama yazılıdır. Hisse senetleri Bankaya karşı bölünmez. Bir hisse senedinin birden çok sahibi bulunduğu takdirde, Bankaya karşı olan haklarını ancak bir mümessil aracılığıyla kullanabilirler. Müşterek mümessil tayin etmediği takdirde, Bankaca bunlardan birisine yapılacak tebliğ hepsi hakkında muteber olur." denildiğinden, tüm varislerce Banka yetkilileri huzurunda bir mümessil mektubu da düzenlenebilmektedir.

Veraset yoluyla intikal işlemleri ile ilgili diğer bilgiler için Banka Hakkında/Sermaye ve Hissedarlık Yapısı adresini ziyaret edebilirsiniz.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hisse senetleri nasıl satın alınabilir / satılabilir?

TCMB Esas Mukavelesinin 12'inci maddesi uyarınca, TCMB uygunluğunun alınması kaydıyla hisse senetlerinin satış yoluyla üçüncü şahıslara devredilmesi mümkündür.

Söz konusu işlemin gerçekleştirilebilmesi için hisse senedini satan ile satın alan kişilerin veya yetkili vekillerinin TCMB veya T.C. Ziraat Bankası şubelerinden birine başvurması ve örneği Banka tarafından hazırlanan satış beyannamesini imzalamaları gerekmektedir.

İşlemlerin sonuçlandırılabilmesini teminen gerçek kişi hissedarların veya yetkili vekillerinin, geçerli kimlik belgesi, hisse senedi aslı, işlemlerin vekil aracılığı ile yapılması halinde noterden onaylı vekaletname aslı; tüzel kişi hissedarların ise hisse senedi aslı, yetki belgesi (tüzel kişiliği temsile yetkili kişi ile yetki kapsamını belirtir belge aslı), yetkilendirilenlere ait geçerli kimlik belgesi ve imza sirkülerini (yetkilendirenlerin imza örneklerini gösterir belge aslı veya onaylı örneği) ibraz etmeleri gerekmektedir.

Diğer taraftan, TCMB tarafından doğrudan hisse senedi satışı yapılmamaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hisse senetlerinin bulunamaması halinde yeni hisse senedi düzenlenebilmesi için yapılacak işlem nedir?

TCMB hisse senetlerinin bulunamaması durumunda, TCMB tarafından yeni hisse senedi düzenlenebilmesi için hissedarın, hissedarın vefatı halinde varislerinin mahkemeden hisse senedinin iptaline ilişkin karar aldırması ve karar aslının TCMB'ye ibraz edilmesi gerekmektedir.

İptal kararı aslının yanı sıra gerçek kişi hissedarların veya yetkili vekillerinin, geçerli kimlik belgesi, işlemlerin vekil aracılığı ile yapılması halinde vekillerin noterden onaylı vekaletname aslı; tüzel kişi hissedarların ise yetki belgesi (tüzel kişiliği temsile yetkili kişi ile yetki kapsamını belirtir belge aslı), yetkilendirilenlere ait geçerli kimlik belgesi ve imza sirküleri (yetkilendirenlerin imza örneklerini gösterir belge aslı veya onaylı örneği) ile birlikte TCMB veya T.C. Ziraat Bankası şubelerine başvurmaları gerekmektedir.

VI- Kurumsal

Bankanın unvanı neden "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası"dır?

11 Haziran 1930 tarih ve 1715 sayılı Kanun (Mülga) ile Merkez Bankası "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası" unvanı altında özel hukuk tüzel kişiliğine sahip ve özel sermayenin de katıldığı bir anonim ortaklık olarak kurulmuştur. Bu düzenlemeyle Devletten ayrı ve bağımsız olduğu hususuna özel bir önem verilmiştir. Bu amaç çerçevesinde, Bankanın kuruluş kanunu tasarısında adı "Cumhuriyet Merkez Bankası" olarak öngörülmüşken, Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonunda uluslararası ilişkiler de düşünülerek "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası" olarak değiştirilmesine karar verilmiş; Bankanın bağımsızlığını vurgulama amacı güdülerek "Türkiye Cumhuriyeti" ibaresine ve kısaltılmış şekli olan "T.C."ye özellikle yer verilmemiştir. Kanun koyucu tarafından Bankanın devlete ait bir kuruluş; bir kamu kuruluşu olduğu izlenimi vereceği endişesiyle bundan özenle kaçınılmıştır. Halen yürürlükte bulunan 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 1. maddesinde de, Bankanın anonim şirket ve özel hukuk tüzel kişiliği ile unvanı "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası" olarak aynı şekilde korunmuştur.

Merkez Bankasının Kanunla belirlenen temel görev ve yetkileri nelerdir?

Bankanın temel görevleri:

- Açık piyasa işlemleri yapmak,

- Hükümetle birlikte Türk Lirasının iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve yabancı paralar ile altın karşısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejimini belirlemek, Türk Lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesi için döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım ve satımı ile dövizlerin Türk Lirası ile değişimi ve diğer türev işlemlerini yapmak,

- Bankaların ve Bankaca uygun görülecek diğer mali kurumların yükümlülüklerini esas alarak zorunlu karşılıklar ve umumi disponibilite ile ilgili usul ve esasları belirlemek,

- Reeskont ve avans işlemleri yapmak,

- Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek,

- Türk Lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemesini ve gözetimini sağlamak ve gerekli düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,

- Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak,

- Mali piyasaları izlemek

- Bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirlemektir.

Bankanın temel yetkileri:

- Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı tek elden Bankaya aittir.

- Banka, Hükümetle birlikte enflasyon hedefini tespit eder, buna uyumlu olarak para politikasını belirler. Banka, para politikasının uygulanmasında tek yetkili ve sorumludur.

- Banka, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla bu Kanunda belirtilen para politikası araçlarını kullanmaya, uygun bulacağı diğer para politikası araçlarını da doğrudan belirlemeye ve uygulamaya yetkilidir.

- Banka, olağanüstü hallerde ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kaynaklarının ihtiyacı karşılamaması durumunda, belirleyeceği usul ve esaslara göre bu Fona avans vermeye yetkilidir.

- Banka, nihai kredi mercii olarak bankalara kredi verme işlerini yürütür.

- Banka, bankaların ödünç para verme işlemlerinde ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranlarını, belirleyeceği usul ve esaslara göre bankalardan istemeye yetkilidir.

- Banka, mali piyasaları izlemek amacıyla bankalar ve diğer mali kurumlardan ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgileri istemeye ve istatistiki bilgi toplamaya yetkilidir.

Bankanın başlıca müşavirlik görevleri;

- Banka, Hükümetin mali ve ekonomik müşaviri, mali ajanı ve haznedarıdır. Bankanın Hükümetle ilişkisi Başbakan aracılığı ile sağlanır.

- Banka, finansal sistemle ilgili olarak istenilecek hususlarda Hükümete görüş verir.

- Banka, bankalar ve uygun göreceği diğer mali kurumlar hakkındaki görüş ve tespitlerini Başbakanlık ile bu kurum ve kuruluşları düzenleme ve denetleme yetkisine sahip kuruluşlara bildirebilir.

Merkez Bankasında kuruluşundan bugüne kadar görev yapan başkanlar kimlerdir ve görev tarihleri nelerdir?

Başkanlar (*)

Adı Soyadı	**Görev Tarihleri (**)**
Selahattin ÇAM	1931-1938
A. Kemal Zaim SUNEL	1938-1949
Mehmet Sadi BEKTER	1949-1950
Osman Nuri GÖVER	1951-1953
Mustafa Nail GİDEL	1953-1960

Memduh AYTÜR	1960
İbrahim Münir MOSTAR	1960-1962
Ziyaettin KAYLA	1963-1966
M. Naim TALU	1967-1971
Memduh GÜPGÜPOĞLU	1972-1975
Cafer Tayyar SADIKLAR	1976-1978
İ. Hakkı AYDINOĞLU	1978-1981
Osman ŞIKLAR	1981-1984
Yavuz CANEVİ	1984-1986
Dr. Rüşdü SARACOGLU	1987-1993
Dr. N. Bülent GÜLTEKİN	1993-1994
Ş.Yaman TÖRÜNER	1994-1995
Gazi ERÇEL	1996-2001
N. Süreyya SERDENGEÇTİ	2001-2006
Durmuş YILMAZ	2006-2011
Doç. Dr. Erdem BAŞÇI	19 Nisan 2011-

(*) 1970 yılına kadar Banka Başkanları'nın unvanları, sırasıyla Umum Müdür veya Genel Müdür olarak anılmıştır.

(**) Tarih boşlukları, vekaletle yönetilen dönemlerdir.

Merkez Bankasının hukuki niteliği nedir?

Merkez Bankası, "1211 sayılı Kanunla anonim şirket olarak kurulmuş ve örgütlenmiş", "merkezi idare veya hizmet yerinden yönetim kuruluşu ve hatta bağımsız idari otorite olarak nitelendirilmemiş", "bağlı-ilgili ve ilişkili kuruluş tanımlarının dışında bırakılmış", "idari hiyerarşi ve vesayetin haricinde tutulmuş", "Bütçe Kanunlarının kapsamına dahil edilmemiş" ve böylelikle bağımsızlık olarak ifade edilen bütünüyle kendine özgü bir hukuki statüye sahip kılınmıştır.

Merkez Bankasının hukuki niteliği nedir?

Merkez Bankası, "1211 sayılı Kanunla anonim şirket olarak kurulmuş ve örgütlenmiş", "merkezi idare veya hizmet yerinden yönetim kuruluşu ve hatta bağımsız idari otorite olarak nitelendirilmemiş", "bağlı-ilgili ve ilişkili kuruluş tanımlarının dışında bırakılmış", "idari hiyerarşi ve vesayetin haricinde tutulmuş", "Bütçe Kanunlarının kapsamına dahil edilmemiş" ve böylelikle bağımsızlık olarak ifade edilen bütünüyle kendine özgü bir hukuki statüye sahip kılınmıştır.

Merkez Bankasının yönetim yapısı nasıldır?

Merkez Bankasının yönetim yapısı http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Bottom+Menu/Banka-Hakkinda/Kurumsal+Yapi/Organizasyon+Semasi bağlantısından görülebilir.

Merkez Bankasının sermayesi neden 25.000 TL gibi düşük sayılabilecek bir miktardır?

Merkez Bankası anonim şirket olarak kurulmuş ve örgütlenmiş olmakla birlikte, kar etmek gibi bir amacı bulunmamaktadır. Bu durumun sonucu olarak, Merkez Bankasının sermayesi de diğer anonim şirketlerinkinden farklı biçimde sadece sembolik bir nitelik ve anlam taşımaktadır. Sermaye büyüklüğü, hisse miktarları ve kar payı ödemeleri sadece simgesel değerlerle sınırlı kalmaktadır. Benzer şekilde diğer ülke merkez bankalarının sermayeleri de simgesel özellik taşımaktadır.

Merkez Bankasında sermaye artırımına nasıl gidilir?

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ve Esas Mukavelesi uyarınca, Merkez Bankası sermayesi ancak Genel Kurulda sağlanacak 2/3 çoğunluk ve Bakanlar Kurulunun tasvibiyle artırılabilir. Sermaye artırımı Ticaret Siciline tescil ettirilmekte ve Ticaret Sicili Gazetesinde de yayımlanmaktadır.

Merkez Bankası bağımsızlığı nedir? Niçin önemlidir?

Merkez Bankası bağımsızlığı ile genellikle, merkez bankasının para politikası ile ilgili kararların alınmasında ve uygulamasında doğrudan politik baskılardan uzak hareket edebilme yeteneği ima edilmektedir. Diğer bir değişle, merkez bankası bağımsızlığı, temel olarak hükümet ile banka ilişkisinin düzeyini ve şeklini ima eden bir kavram olarak ele alınmaktadır. Genel olarak, merkez bankası bağımsızlığı "amaç bağımsızlığı" ve "araç bağımsızlığı" şeklinde sınıflandırılmaktadır. Amaç bağımsızlığı merkez bankasının para politikasının nihai (birincil) amacını, hükümetin etkisi olmadan, tek başına belirleyebilmesi anlamına gelmektedir. Öte yandan, nihai amaç ile ilgili rakamsal hedefi veya diğer ayrıntıları belirleyebilme yetkisini ifade eden ve amaç bağımsızlığının bir alt sınıfı olarak düşünülebilecek "hedef bağımsızlığı" kavramı ile de sıkça karşılaşılmaktadır. Araç bağımsızlığı ise, merkez bankasının para politikasının nihai amacına ulaşmak için uygulayacağı politikayı ve kullanacağı araçları, hükümetin veya başka herhangi bir kurumun müdahale veya onayı olmaksızın, özgürce

seçebilmesini ifade etmektedir. Merkez bankası bağımsızlığının neden gerekli olduğunun tam olarak anlaşılabilmesi için fiyat istikrarının bir toplum için taşıdığı önemin farkında olunması gerekmektedir. Yüksek ve kronik enflasyonun ekonomileri tahrip ettiği ve sadece ekonomik değerlere değil toplumsal değerlere de zarar verdiği, gerek ülkemiz gerekse dünya örnekleri çerçevesinde tarihin önümüze koyduğu bir gerçektir. Tarihsel olarak yaşanan bu süreç sonrasında fiyat istikrarının; makroekonomik istikrarın, sürdürülebilir büyüme ve istihdam artışının olmazsa olmaz bir ön koşulu olduğu artık tüm dünyada kabul görmektedir. Fiyat istikrarı, ekonomilerde kendiliğinden gelişen bir sürecin sonunda oluşamamaktadır. Çeşitli dışsal şoklar bir kenara bırakıldığında, bütün ekonomilerde fiyat istikrarını tehdit eden başlıca iki unsur bulunmaktadır: Birincisi; siyasi karar alıcıların, ekonomik aktiviteyi hızlandırmak amacıyla koşulları oluşmadan kapasitenin üzerinde çalışmaya zorlamasıdır- ki bu uzun süre sürdürülebilir bir durum değildir. İkincisi ise, hükümetlerin bütçe açıklarını merkez bankası kaynakları ile finanse etmeye zaaflarının olmasıdır. Bunun doğal sonucu kısa vadede büyüme ve istihdam artışı olsa da, uzun vadede yüksek enflasyon, düşük ve oynak büyüme ve işsizliktir. Dolayısıyla fiyat istikrarı ancak uzun vadeli, istikrarlı ve kararlı politika uygulamaları sonucu elde edilebilmektedir. Oysa genelde siyasi otoriteler, siyasetin doğasından kaynaklanan nedenler ile, kısa vadeli bir bakış açısına sahip olmaya daha yatkın olabilmektedirler. İşte bu noktada enflasyonu kontrol etmek, fiyat istikrarına, dolayısıyla tam istihdama ve sürdürülebilir büyümeye ulaşılmasını sağlamak üzere merkez bankaları, daha uzun vadeyi hedefleyebilmeleri amacıyla, siyasi otoriteden bağımsız olarak görevlendirilmektedirler. Bu bağımsız yapı; merkez bankalarına, fiyat istikrarına karşı tehdit oluşturan politikalar uygulamamaları ve gerekli uyarıları yapabilmeleri için uygun ortamı yaratmaktadır.

Merkez Bankası kârının ne kadarı Hazineye devredilmektedir?

Merkez Bankası kârı, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 60. maddesi doğrultusunda dağıtılmaktadır. Buna göre; Merkez Bankasının yıllık safi kârının yüzde 20'si ihtiyat akçesine, hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden yüzde 6 oranında ilk kar hissesi olarak hissedarlara, yukarıdaki yüzdeler tutarının düşürülmesinden sonra kalan miktarın en çok yüzde 5'i, iki aylık maaş tutarını geçmemek üzere Banka mensuplarına ve yüzde 10'u fevkalade ihtiyat akçesine, hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden Genel Kurul kararıyla en çok yüzde 6 nispetinde ikinci kâr hissesi olarak hissedarlara dağıtılmakta, bu dağıtımdan sonra kalan bakiye ise Hazineye verilmektedir. Kârın dağıtımı ile ilgili ayrıntılı bilgilere Merkez Bankası Genel Ağ sitesinde (www.tcmb.gov.tr) "Banka Hakkında/Mali Tablolar ve Raporlar/Yıllık Rapor" menüsünden ulaşılabilmektedir.

Merkez Bankası denetlenmekte midir? Nasıl?

Bir anonim şirket olan Merkez Bankasının denetimi, Banka içi ve dışı denetimler olarak ikiye ayrılmaktadır.

Banka İçi Denetimler

Merkez Bankası Kanunu'nun 15. maddesi uyarınca Genel Kurul, Banka Meclisi tarafından verilen Yıllık Rapor ile Denetleme Kurulu Raporu'nu, Bankanın bilançosunu, kâr ve zarar hesaplarını denetler ve karara bağlar. Genel Kurul, Bankanın yıllık faaliyetinin denetimini her yıl Banka Meclisini ve Denetleme Kurulunu ibra konusunda karar almak suretiyle gerçekleştirir. Denetleme Kurulu ise, Banka Kanunu'nun 24. maddesi uyarınca, Bankanın bütün muamele ve hesaplarını denetler; yıl sonunda hazırlayacağı raporu Genel Kurula sunar. Banka Kanunu'nun verdiği yetki çerçevesinde Denetleme Kurulu, mütalaalarını yazılı olarak Banka Meclisine bildirir ve bir kopyasını da Başbakanlığa verir. TCMB Teşkilat ve Görevleri Esas Yönetmeliğinin 49. ve 50. maddeleri ile Bankanın işlemlerini denetim görev ve yetkisi verilen Denetim Genel Müdürlüğü; 1211 sayılı Kanun ve diğer mevzuatın tanıdığı yetkiler ve görevler çerçevesinde, Bankanın birimleri, şubeleri ve temsilcilikleri ile Banka dışı kurumlar ve kuruluşlar nezdinde denetim yapmak; inceleme ve araştırmalarda bulunmak; gerektiğinde soruşturma yapmak ve danışmanlık faaliyetinde bulunmak görev ve yetkisini haizdir.

Banka Dışı Denetimler

Banka nezdinde gerçekleştirilen dış denetimin yasal dayanağı, TCMB Kanunu'nun 42. maddesidir. Buna göre Başbakan, Bankanın işlem ve hesaplarını denetlettirme yetkisine sahiptir. Banka Kanunu'nun 42. maddesi uyarınca Başkan tarafından, Banka faaliyeti ile uygulanmış ve uygulanacak olan para politikası hakkında, her yıl nisan ve ekim aylarında Bakanlar Kuruluna rapor sunulmaktadır. Banka, faaliyetine ilişkin olarak yılda iki defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunu bilgilendirmektedir. Banka Kanunu'nun 42. maddesinin 2. paragrafına göre; Banka, bilanço, kâr ve zarar hesaplarını bağımsız denetim kuruluşlarına denetlettirebilir. Uluslararası standartlarda faaliyet gösteren merkez bankalarının temel ilkeleri olan "şeffaflık" ve "hesap verebilirlik" çerçevesinde en etkin araçlardan biri olarak görülen bağımsız dış denetim uygulamalarına 2000 yılında başlanmış olup, her yıl yapılan bağımsız denetimlerin sonucunda hazırlanan raporlar Bankanın Genel Ağ sitesi aracılığıyla kamuoyuna duyurulmaktadır. Yukarıda belirtilen denetimlerin yanı sıra; Hazine Müsteşarlığı, Devlet Denetleme Kurulu, bazı Bakanlıklar ve yetkili diğer kamu otoriteleri, gerek görülmesi halinde ve kendi görev alanlarına giren konularda, denetim elemanları aracılığıyla, Bankada denetim yapabilirler.

Merkez Bankasının yurt dışı temsilcilikleri hangi şehirlerde bulunmaktadır?

TCMB'nin yurt dışı faaliyetlerinin daha etkin bir biçimde gerçekleştirilebilmesi amacıyla ABD, Almanya, İngiltere, Japonya, Çin, Malezya'da ve OECD nezdinde temsilcileri bulunmaktadır. TCMB Temsilcileri, TCMB ile T.C. Dışişleri Bakanlığı arasında imzalanan Protokol kapsamında Bakanlığın yurt dışı teşkilatına bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Merkez Bankasının personel alımı duyuruları, sınav takvimi-sonuçları, staj imkanları gibi konulardaki açıklamalarına nereden ulaşılmaktadır?

Bu konularda ayrıntılı bilgiye Bankanın Genel Ağ sitesi (www.tcmb.gov.tr) ana sayfasında yer alan "İnsan Kaynakları" başlığından ulaşılmaktadır.

Merkez Bankasında hizmet içi eğitim konusunda nasıl bir politika izlenmektedir?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında faaliyet alanındaki hızlı değişime koşut olarak Bankanın hedeflerini gerçekleştirmesine katkıda bulunmak üzere kurumsal ve bireysel gelişim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla eğitim etkinlikleri düzenlenmektedir. Eğitim ile hizmet kalitesinin artırılması, personel performansının yükseltilmesi, personelin Banka içinde ve dışında etkin bireyler olarak yönlendirilmesi hedeflenmektedir. Eğitim ihtiyacı, dönemsel olarak yapılan ihtiyaç belirleme çalışmalarına ek olarak konjonktürel-teknolojik gelişimler sonucu ortaya çıkan değişiklikler ve yapısal değişimlere dayalı olarak belirlenir. Belirlenen ihtiyaçlar, personelin Banka tarafından düzenlenen eğitim programlarının yanı sıra yurt içi ve yurt dışındaki diğer kurum ve kuruluşlarca düzenlenen uzun veya kısa süreli programlara katılımı sağlanarak ve diğer merkez bankaları ile birlikte ortak programlar düzenlenerek karşılanır. Banka tarafından düzenlenen eğitim programlarında içerik çerçevesinde öğretim elemanı olarak Banka personeli, diğer kurum ve kuruluşlardan yetkililer ve akademisyenler görev alır. Gelişmekte olan ülke merkez bankaları personeli için ise Türkiye'de "merkez bankacılığı" eğitim programlarının yanında, talep edildiğinde "iş başında eğitim" programları da düzenlenmektedir.

"Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bağımsızdır" denince ne anlamalıyız?

"Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bağımsızdır" dendiğinde, Merkez Bankasının "araç bağımsızlığına" sahip olduğu anlaşılmalıdır. TCMB Kanunu'nun 4. maddesi Bankanın temel görevinin fiyat istikrarını sağlamak olduğunu açıkça belirtmektedir. Para politikasının birincil amacı fiyat istikrarını sağlamak olarak belirlenmiş olması nedeniyle TCMB "amaç bağımsızlığına" sahip değildir. Aynı maddenin devamında "Banka, fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler" hükmü yer almaktadır. Bir diğer deyişle Merkez Bankası, fiyat istikrarı amacına ulaşmak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan belirleme yetkisine sahiptir. Bu da Merkez Bankasının, birçok gelişmiş ülke merkez bankalarındaki uygulamalara paralel olarak, kanunen araç bağımsızlığına sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Merkez Bankası bilançosunun hem aktifinde hem de pasifinde yer alan "Değerleme Hesabı" ne anlama gelmektedir?

TCMB Kanunu'nun 61. maddesi gereğince, Türk lirasının değerinin yabancı paralar karşısında değişmesi nedeniyle Bankanın aktif ve pasifinde bulunan altın, efektif ve

dövizlerin yeniden değerlenmesi sonucu ortaya çıkan gerçekleşmemiş gelir ve giderler TCMB bilançosunun aktif ve pasifinde Değerleme Hesabı kalemlerinde izlenmektedir. Gerçekleşmemiş giderler bilançonun aktifinde, gerçekleşmemiş gelirler ise pasifinde gösterilmektedir. Bu gelir ve giderlerin gerçekleşmesi halinde, gerçekleşen tutarlar kâr ve zarar hesaplarına aktarılmaktadır. Döviz varlıklarının TL karşılıklarında meydana gelen artış, döviz yükümlülüklerin TL karşılıklarında meydana gelen artıştan fazla ise değerleme hesabı lehe dönmüş demektir ve bilançonun pasif tarafında yer almaktadır. Diğer bir deyişle gerçekleşmemiş kur farkı kârı ortaya çıkmaktadır. Döviz yükümlülüklerinin TL karşılıklarında meydana gelen artış, döviz varlıklarının TL karşılığında meydana gelen artıştan fazla ise değerleme hesabı aleyhe dönmüş demektir ve bilançonun aktif tarafında yer almaktadır. Diğer bir deyişle gerçekleşmemiş kur farkı zararı ortaya çıkmaktadır. TCMB bilançosuna ilişkin açıklamalara (www.tcmb.gov.tr) "Yayınlar/Çalışmalar" menüsü altında yer alan çalışmalardan ve "Banka Hakkında/Mali Tablolar ve Raporlar" altında yer alan Yıllık Rapor" menüsünden ulaşılabilmektedir.

Merkez Bankasının bilançosu ile bir ticari bankanın bilançosu arasındaki farklar ve benzerlikler nelerdir?

Merkez Bankası bilançosunu, ticari banka bilançolarından ayıran temel özellikler aşağıda belirtilmiştir. 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 4. maddesi ile Türkiye'de banknot ihraç etme yetkisi sadece Merkez Bankasına verilmiş olup, tedavüle çıkartılan banknotlar Merkez Bankası Bilançosunun pasifinde yer alan "Tedavüldeki Banknotlar" kaleminde izlenmektedir. Kanun'un 41. maddesi ile Merkez Bankasına Hükümetin haznedarlığı görevi verilmiş olup, Türkiye'nin 1947 yılından beri üyesi olduğu Uluslararası Para Fonu (IMF) ile ilişkiler açısından, mali ajan Hazine Müsteşarlığı, muhafaza kurumu ise Merkez Bankası olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, Türkiye'nin IMF'ye üyeliğinden doğan mali ilişkiler (varlık ve yükümlülüklerimiz) sadece Merkez Bankası bilançosunda yer almaktadır. Kanun'un 61. maddesi gereğince, Türk lirası değerinin değişmesi nedeniyle Bankanın aktif ve pasifindeki altın ve dövizlerin yeniden değerlendirilmesi sonucu oluşan gerçekleşmemiş gelir ve giderler Merkez Bankası bilançosunun aktif ve pasifinde "Değerleme Hesabı" kalemlerinde izlenmekte olup, gerçekleşmemiş giderler bilançonun aktifinde, gerçekleşmemiş gelirler ise pasifinde gösterilmektedir. Bu gelir ve giderlerin gerçekleşmesi halinde, gerçekleşen tutarlar kâr ve zarar hesaplarına aktarılmaktadır. Ticari bankalarda ise gerçekleşmemiş gelir ve giderler doğrudan kâr ve zarar hesaplarına aktarılmaktadır.

TCMB bilanço kalemleri ile ilgili ayrıntılı bilgiye Banka Genel Ağ sitesinde (www.tcmb.gov.tr) "Banka Hakkında/Mali Tablolar ve Raporlar /Yıllık Rapor" menüsünden ulaşılabilmektedir.

VII- Piyasalar

Devlet tahvili ve bono piyasalarının işleyişi nasıldır?

Devlet tahvili, T.C. Başbakanlık Hazine Müşteşarlığı tarafından 1 yıldan uzun vadeli olarak ihraç edilen devlet iç borçlanma senetleridir (DİBS). Hazine bonosu ise Hazine tarafından ihraç edilen vadesi 1 yıla kadar olan DİBS'lerdir. Ülkemizde borçlanma senetleri piyasasında çoğunlukla Hazine borçlanma senetleri işlem görmektedir. Özel kesim borçlanma senetleri ihraçları son dönemde artış göstermekle birlikte söz konusu senetlerin işlem hacimleri düşük seviyelerdedir.

Borçlanma senetlerinin işlem gördüğü piyasalar, birincil ve ikincil piyasalar olmak üzere ikiye ayrılır. Birincil piyasalar, menkul kıymetlerin ilk defa piyasaya çıkarıldığı ve ihraç eden kuruma gereksinim duyduğu fonu sağlayan piyasalardır. Buna göre, DİBS, Hazine adına Merkez Bankası tarafından yürütülen ihalelerle ihraç edilir. İkincil piyasalar ise, menkul kıymetlerin ihraçları sonrası alınıp satılabildiği piyasalardır. Bu piyasalar, tasarruf sahiplerine ellerindeki menkul kıymetleri her an nakde çevirebilmelerine olanak tanımalarından dolayı önem taşımaktadır. Ülkemizde en aktif ve organize DİBS ikincil piyasası Borsa İstanbul A.Ş. (BİST) bünyesindeki Tahvil ve Bono Piyasası Kesin Alım-Satım ve Repo-Ters Repo Pazarlarıdır. Bu piyasalara, aracı kurumlar ve bankalar katılabilmekte olup, BİST'in kuralları geçerlidir. Merkez Bankasının da üyesi olduğu BİST'te katılımcılar talep ve tekliflerini gerekli tüm ayrıntıları ile BİST sistemine gönderirler. En iyi talep ve teklif sistemde karşılaştığında belirlenen işletim kuralları çerçevesinde işlemler gerçekleşir.

Ayrıca, Merkez Bankası tarafından açık piyasa işlemleri kapsamında DİBS kullanılarak gerçekleştirilen kesin alım-satım ve repo (geri satım vaadi ile alım)-ters repo (geri alım vaadi ile satım) işlemleri de ikincil piyasa işlemleridir. Merkez Bankası, para politikası hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonominin likiditesinin etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla açık piyasa işlemlerini gerçekleştirir. Açık piyasa işlemleri, günümüz merkez bankacılığının en etkin para politikası aracıdır.

Merkez Bankası bu işlemleri kendi bünyesinde ihale veya kotasyon yöntemiyle ve/veya BİST Tahvil ve Bono Piyasası Kesin Alım-Satım Pazarı ile Repo-Ters Repo Pazarına katılmak suretiyle gerçekleştirebilir. Piyasalarda belirsizliğin, fiyat ve faiz oranlarında dalgalanmaların olduğu dönemlerde yoğun bir şekilde başvurulan kotasyon yönteminde, işlemlerin gerçekleştirileceği faiz oranı ve/veya fiyat ile alım-satımı yapılacak menkul kıymetlerin vadesi ya da repo-ters repo işlemi vadeleri Merkez Bankasınca piyasa koşulları göz önünde bulundurularak belirlenir. İhale yönteminde ise, Merkez Bankası alım-satımı yapılacak kıymet vadelerini veya repo-ters repo işlem vadelerini açıkladıktan sonra, faiz oranları ve fiyatlar bankalar ve aracı kurumlar tarafından serbestçe belirlenmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, ikincil piyasa işlemlerinde yaygın olarak DİBS kullanılmaktadır. Bu bağlamda, kesin alım işlemleri, piyasada likidite ihtiyacının kalıcı olduğu durumlarda DİBS alımı suretiyle piyasanın fonlanması işlemidir. Likidite ihtiyacının geçici olduğu durumlarda ise işlem

vadesi 91 günü geçmemek üzere repo işlemi tercih edilir. Öte yandan, piyasada kalıcı likidite fazlası durumunda kesin satım, geçici likidite fazlası durumunda da yine işlem vadesi 91 günü geçmemek üzere ters repo işlemi yapılır. Alım yönlü işlemlerde (kesin alım, repo ilk işlemi ve ters repo dönüş işlemi) kıymet teslim alınmadan bedelin ödenmesi, satım yönlü işlemlerde (kesin satım, ters repo ilk işlemi ve repo dönüş işlemi) ise bedelin alınmadan kıymetin teslim edilmesi söz konusu değildir. Taraflar arasındaki tüm nakit transferleri Elektronik Fon Transferi (EFT) ve tüm menkul kıymet (diğer bir deyişle DİBS) transferleri de Elektronik Menkul Kıymet Transferi (EMKT) sistemleri üzerinden yapılır.

Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) ihaleleri ne zaman veya hangi sıklıkla yapılmaktadır?

Hangi haftalar ihale düzenleneceği bilgisi, Hazinenin ay sonları itibarıyla gelecek aya ilişkin olarak yayımladığı İç Borçlanma Stratejisi'nde yer almaktadır. İhalelere ilişkin ayrıntı bilgiler ise, ihaleden en az 1 işgünü öncesinde Hazine tarafından kamuoyuna duyurulmakta olup, söz konusu duyurulara Hazinenin Genel Ağ sitesinden (www.hazine.gov.tr) ulaşılabilmektedir. İhaleler genel olarak pazartesi ve/veya salı günleri düzenlenmektedir.

Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) ihalelerinde Merkez Bankasının rolü nedir?

Merkez Bankası, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun çerçevesinde Hazinenin mali ajanı sıfatıyla Hazine adına, DİBS ihalelerini fiilen gerçekleştirmekle yükümlüdür. İhale yolu ile ihraç edilecek senetlerin özellikleri ve ihraç koşulları Hazine tarafından belirlenerek kamuoyuna duyurulmakta, ihale teklifleri ise Merkez Bankası tarafından toplanmaktadır. Tekliflerin toplanmasını takiben Merkez Bankası teklif listelerini Hazineye iletmektedir. Hazinenin nihai satış tutarını belirlemesinin ardından ihale sonuçları Merkez Bankası tarafından kamuoyuna duyurulmaktadır. İhale günü teminatların toplanması ve kazanamayanlara iadesi, ihraç günü ise ihale bedelinin alınması ve kıymetlerin katılımcılara teslim edilmesi işlemleri de Merkez Bankası tarafından yürütülmektedir.

Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) faiz oranlarına nasıl ulaşılabilir?

DİBS'lerin işlem gördüğü piyasalar birincil ve ikincil piyasalar olmak üzere ikiye ayrılır.

DİBS'ler birincil piyasada, Hazine adına Merkez Bankasınca yürütülen Devlet İç Borçlanma Senedi ihalelerinde ihraç edilir. Söz konusu ihraçlarda oluşan faiz oranlarına Merkez Bankası Genel Ağ sitesinde yer alan

http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Piyasa+Verileri

bağlantısından ulaşılabilmektedir.

DİBS'lerin işlem gördüğü organize ikincil piyasa ise, BİST nezdinde faaliyet göstermekte olan Tahvil ve Bono Piyasası olup, bu piyasada söz konusu kıymetlere ilişkin olarak gerçekleşen faiz oranlarına ise BİST'in www.borsaistanbul.com adresli Genel Ağ sitesinden ulaşılabilmektedir.

Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) bireysel yatırımcılar tarafından Merkez Bankasından alınabilir mi?

Bireysel yatırımcılar, sadece Hazine adına Merkez Bankasınca gerçekleştirilen DİBS ihaleleri kapsamında DİBS alabilirler. Teklif verme ve teminat yatırma işlemlerini TCMB şubelerinden gerçekleştirebilirler.

Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) ihalelerine bireysel yatırımcılar Merkez Bankası şubelerinden nasıl katılabilir?

İhale günü teklif verme süresinin sonuna kadar (mevcut durumda saat 12.00'ye kadar) Merkez Bankası şubelerine T.C. kimlik numaraları ve kimlik belgeleriyle birlikte başvuran bireysel yatırımcılar ihaleye doğrudan teklif verebilmektedir. İhale tekliflerinde, katılımcının hangi fiyattan ne kadar nominal tutarda senet almak istediğini belirtmesi gerekmektedir. İhale tekliflerinde minimum tutar Türk lirası (TL) cinsi DİBS ihalelerinde nominal 1000 TL iken, döviz cinsi DİBS ihalelerinde nominal 10.000 ABD doları veya 10.000 eurodur.

İhaleye teklif veren bireysel yatırımcıların, teklif veya tekliflerinin toplam nominal tutarı üzerinden hesaplanan yüzde 1'lik teminat tutarını Merkez Bankası hesaplarına yatırmaları gerekmektedir.

- TL cinsi ve dövize endeksli DİBS ihalelerinde, ihaleyi kazanan katılımcının fark bedelini (ödemesi gereken toplam tutar ile yatırdığı toplam teminat tutarı arasındaki farkı) valör (ihraç) günü ilgili hesaba yatırması gerekmektedir. İhaleyi kazanamayan yatırımcıya yatırdığı teminat tutarı ihale günü iade edilmektedir.

- Döviz cinsi DİBS ihalelerinde ise, TCMB şubeleri aracılığıyla ihaleye katılanlar, verecekleri ABD doları veya euro cinsinden nominal teklifin yüzde 1'i tutarında efektifi teminat olarak yatırır. İhaleyi kazanamayan tekliflere ait, ABD doları veya euro efektif teminat tutarları ihale tarihinde iade edilecektir. İhaleyi kazanan tekliflere ait ABD doları veya euro efektif teminat tutarları ihale bedelinin tamamından düşülür ve katılımcı valör tarihinde bu şekilde hesaplanan fark bedelini yatırır.

İhalede kazanılan tutarın kısmi olarak ödenmesi durumunda, katılımcının Müsteşarlık tarafından kabul edilen tekliflerinin fiyatları dikkate alınarak, Müsteşarlık lehine olan tekliflerin karşılığı olan ödemelerin öncelikli olarak yapıldığı kabul edilir ve katılımcının yaptığı ödeme karşılığında almaya hak kazandığı nominal DİBS tutarı buna göre yeniden hesaplanır. Valör tarihinde katılımcıya kısmi ödeme karşılığı aktarılan nominal tutarın hesaplanan bu tutardan yüksek olması halinde fazla DİBS katılımcı tarafından TCMB'ye iade edilir. Bu işlemler sonrasında katılımcıya aktarılmış olan nominal tutarın nihai değeri üzerinden hesaplanan teminat tutarı valör tarihini takip eden 1 işgünü

sonrasında katılımcıya iade edilir. Ödemesi gerçekleşmemiş DİBS tutarına ilişkin teminat ise Müsteşarlığa irat kaydedilir.

İhaleyi kazandığı halde, ihale yükümlülüğünü kısmen veya tamamen yerine getirmeyen katılımcıların teminatları Hazineye irat kaydedilir. Teminatı Hazineye irat olarak kaydedilen yatırımcı en az 4 ihaleye yüzde 20 teminatla katılmak zorundadır. Yüzde 20 teminatla ihaleye giren cezalı katılımcı, kazandığı ihalenin ardından teminatın üzerine yatırması gereken tutarı yatırmadığı takdirde, sonraki ihalelere yüzde 100 teminatla katılmak zorundadır.

Tekrar yüzde 1'lik teminat oranı ile ihalelere katılabilmek, yükseltilmiş teminatla en az 4 ihaleye katılımın ardından Hazinenin uygun görüşü ile mümkün olabilmektedir.

İhale katılımcılarının, ihalesi yapılan DİBS ile ilgili damga veya pul parası türünden yerine getirmeleri gereken herhangi bir yükümlülükleri bulunmamaktadır.

Hazinenin nihai satış tutarını belirlemesinin ardından ihale sonuçları Merkez Bankası tarafından kamuoyuna duyurulmaktadır. İhaleye ilişkin tüm işlemler tamamlanınca da Merkez Bankası Genel Ağ sitesinde www.tcmb.gov.tr ilgili veriler açıklanmaktadır.

Vadeli işlem sözleşmeleri nedir?

Vadeli işlem sözleşmeleri, belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı, kıymetli madeni, finansal göstergeyi, sermaye piyasası aracını veya dövizi alma veya satma yükümlülüğü veren sözleşmelerdir.

Vadeli işleme konu olabilecek araçlar nelerdir?

Vadeli işlem sözleşmeleri genellikle mallara (tarımsal ürün, enerji ürünleri, metaller gibi…), hisse senetlerine, hisse senedi endekslerine, faiz oranlarına, dövize dayalı olarak düzenlenirken hızla gelişen günümüz mali piyasalarında değişen yatırımcı ihtiyaçlarına paralel olarak hava durumu gibi birçok farklı değişkene dayalı olarak düzenlenen vadeli işlem sözleşmeleri de işlem görmeye başlamıştır.

Vadeli işlem neden yapılmaktadır?

Vadeli işlem piyasalarında korunma, spekülasyon ve arbitraj amaçlı işlem yapılabilmektedir:

Korunma Amaçlı İşlemler: Spot piyasada pozisyonu olup fiyat riskinden korunmak isteyen yatırımcılar gelecekteki fiyatı sabitlemek amacıyla vadeli işlem piyasasında işlem yaparlar. Spekülasyon Amaçlı İşlemler: Spekülasyon amaçlı işlem yapan yatırımcılar fiyat hareketlerinden kazanç sağlamak üzere risk alırlar. Spekülatörler bu suretle piyasaların likit olmasını sağlarlar.

Arbitraj Amaçlı İşlemler: Aynı anda, aynı vadeli işlem sözleşmelerinin işlem gördüğü piyasalar arasındaki fiyat farklarından veya spot piyasa ile vadeli piyasa arasındaki fiyat farklılıklarından faydalanarak kâr elde etmek amacıyla yapılan işlemlerdir. Aynı

anda bir piyasada alım, diğer piyasada da satım yapıldığı için açık pozisyon taşınmamakta, diğer bir ifadeyle herhangi bir risk alınmamaktadır.

Vadeli işlem piyasalarındaki pozisyon türleri nelerdir?

Vadeli işlem piyasalarında alınan pozisyon türleri şunlardır:

Uzun Pozisyon: Vadeli işlem sözleşmesi satın alarak uzun pozisyon alan taraf, sözleşmenin vadesi geldiğinde sözleşmeye konu teşkil eden varlığı sözleşmede belirtilen fiyattan ve miktarda satın almak veya nakdi uzlaşmayı sağlamakla yükümlüdür.

Kısa Pozisyon: Vadeli işlem sözleşmesi satarak kısa pozisyon alan taraf, sözleşmenin vadesi geldiğinde sözleşmeye konu teşkil eden varlığı sözleşmede belirtilen fiyat ve miktarda satmak veya nakdi uzlaşmayı sağlamakla yükümlüdür.

Uzun veya kısa pozisyon sahibi olan taraflar pozisyonlarını kapatmak istediklerinde, kısa pozisyon sahibi iseler aynı sözleşmede alım, uzun pozisyon sahibi iseler aynı sözleşmede satım yaparak sahip oldukları pozisyonu kapatabilirler.

Vadeli işlemlerin sağladığı avantajlar nelerdir?

Vadeli işlem piyasaları, spot piyasada ortaya çıkan risklerin ortadan kaldırılması veya yönetilmesi, gelecekteki fiyat değişimlerine karşı bugünden alım-satım satım yapılması sonucu tarafların olası fiyat dalgalanmalarına karşı korunmalarını sağlar. Bu piyasalar üreticilere, ithalat ve ihracatçılara, portföy yöneticilerine, bankacılara ve yatırımcılara fiyatların gelecekteki seyirleri hakkında fikir vererek risk ve stok yönetiminde yol gösterici olurlar. Vadeli işlem piyasalarında yatırımcılar, spot piyasalara oranla daha düşük miktarlarda sermaye ile işlem yapabilme şansına sahiptirler. Spot piyasalarda işlem tutarının tamamı tahsil edilirken, vadeli piyasalarda "marjin" adı verilen işlem tutarına oranla daha düşük miktardaki teminat tutarı ile işlem yapılabilmektedir.

Vadeli işlem piyasasında takas merkezinin rolü nedir?

Vadeli işlem piyasasında takas merkezi, alıcı karşısında satıcı, satıcı karşısında alıcı konumuna geçerek katılımcıların hak ve yükümlülüklerini teminat altına alır. Başka bir deyişle karşı taraf riskini ortadan kaldırır. Takas merkezi ayrıca, işlem teminatları ile oluşan kâr ve zararı günlük olarak ilgili hesaplara aktarır.

Libor ve Euribor faiz oranı nedir ve güncel oran nasıl öğrenilebilir?

Londra bankalar arası piyasasında bankaların teminatsız borç verme karşılığında talep etmiş oldukları faiz oranı olan Libor (London Interbank Offer Rate) her gün British Bankers' Association (BBA) tarafından belirlenmekte ve söz konusu faiz oranları BBA'nın Genel Ağ sitesinde bir hafta gecikmeli olarak yayımlanmaktadır. Uluslararası piyasalarda borç alıp vermede ve türev araçların fiyatlandırılmasında referans faiz oranı olarak kullanılan libor faiz oranları ile ilgili ayrıntı bilgiye ve geçmişe dönük

verilere BBA'nın Genel Ağ sitesindeki (http://www.bba.org.uk) "Historic BBA Libor Rates" alt başlığından ulaşılabilmektedir. 1999 yılında euronun Avrupa Birliğinin resmi para birimi olması sonucunda AB içindeki para piyasalarında gösterge niteliğinde faiz oranı olarak kullanılmaya başlanan Euribor (Euro Interbank Offered Rate) faiz oranları ile ilgili bilgilere ve geçmişe dönük verilere http://www.emmi-benchmarks.eu/ adresinden ulaşılabilmektedir.

Vadeli işlem piyasasında işlem teminatı ne ifade etmektedir?

Vadeli işlemler piyasasının güvenlik mekanizmasıdır. Yatırımcılar, pozisyon açılırken öncelikle işlem yapılacak kontrat için öngörülen azami günlük fiyat hareket limitine yakın başlangıç teminatı yatırmak durumunda olup, teminatlar piyasadaki günlük fiyat hareketleri karşısında güncelleştirilen ve sürdürme teminatı adı verilen, korunması gereken alt düzeyin altına düşmemelidir.

Merkez Bankası uluslararası para transferlerini nasıl gerçekleştirmektedir?

Merkez Bankası, 1989 yılından itibaren SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) üyesi olup, uluslararası para transferlerini söz konusu sistem aracılığıyla muhabirlerine gönderdiği ödeme mesajları kanalıyla gerçekleştirmektedir (Muhabir bankacılığı). Merkez Bankasının Türkiye'den yapılan uluslararası para transferlerindeki konumu, Türkiye'deki diğer SWIFT üyesi bankaların konumundan farksızdır. Merkez Bankası, yabancı para ödemeleri için, Türkiye'deki ticari bankalarca gerçekleştirilen yurt dışı para transferlerinde merkez konumunda değildir.

TCMB bünyesindeki Bankalararası Para Piyasası'nın işlevi nedir?

TCMB bünyesinde faaliyet gösteren Bankalararası Para Piyasası (Interbank), bankalar arasındaki rezerv hareketlerini teşvik etmek, bankacılık sisteminde kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamak ve kısa vadede nakit fazlası olup bunu plase etmek isteyen bankalar ile kısa vadeli nakit ihtiyacı bulunup bu ihtiyacını uzun dönemli varlıklarını elden çıkarmadan karşılamak isteyen bankaların birbirleriyle karşılaşmasını sağlamak amacıyla, 2 Nisan 1986 tarihinde kurulmuştur. Söz konusu piyasada bankalar kendilerine tanınan limitler çerçevesinde, önceden belirlenen vadelerde TL depo alım-satım işlemi gerçekleştirmektedirler. TCMB, 2 Aralık 2002 tarihine kadar bu piyasada aracı (blind broker) rolü üstlenmekte ve işlem yapan bankalar birbirlerini bilmeden TCMB üzerinden (TCMB'yi taraf kabul ederek) işlemlerini gerçekleştirmekteydiler. 1 Temmuz 2002 tarihinde başlayan TCMB'nin Bankalararası Para Piyasası'ndaki aracılık işlemlerinden aşamalı çekilme süreci, 2 Aralık 2002 tarihinde tamamlanmıştır. Bu tarihten itibaren TCMB, uygulanan para politikası çerçevesinde bu piyasada, TCMB faiz oranlarından TL depo borç almak ve borç vermek suretiyle bir çeşit açık piyasa işlemi gerçekleştirmektedir.

TCMB bünyesinde faaliyet gösteren Bankalararası Para Piyasası'nda gerçekleşen faiz oranlarına nasıl ulaşılır?

Bankaların TCMB bünyesindeki Bankalararası Para Piyasası'nda gerçekleştirdikleri işlemlere ait en düşük, en yüksek ve ağırlıklı ortalama basit faiz oranları ile işlem verilerine ulaşmak için yapılması gerekenler aşağıda sıralanmıştır; Merkez Bankasının "www.tcmb.gov.tr" Genel Ağ sitesi ana sayfasından "İstatistikler-Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS)" seçeneğine tıklayınız. "Piyasa Verileri" bölümünden Bankalararası Para Piyasası İşlem Özetleri'ni tıklayınız. Zaman Serileri içinde yer alan istediğiniz gözlem değerlerini seçerek Rapor'u tıklayınız. Söz konusu sayfayı 'text file' olarak kaydediniz. Sonra bu dosyayı Excel ortamında açınız ve kaydediniz. Rakamların diğer hücrelere kaymadığından emin olunuz.

Geç Likidite Penceresi (GLP) nedir?

Geç likidite penceresi TCMB'nin "borç veren son merci" işlevi çerçevesinde, bünyesinde faaliyet gösteren Bankalararası Para Piyasası'nda bankalara TL depo borç verme ve bankalardan TL depo borç alma işlemidir. Geç likidite penceresinde işlemler gecelik vadede ve 16.00-17.00 saatleri arasında, zorunlu karşılıkların tesis süresinin son iş gününde ise 16.00-17.15 saatleri arasında gerçekleştirilmektedir. Geç likidite penceresinden faydalanmak isteyen bankalar teminatları karşılığında limitsiz olarak, TCMB kotasyonlarından TCMB'ye TL depo borç verebilmekte veya TCMB'den TL depo borç alabilmektedirler. TCMB'nin geç likidite penceresi TL depo alış kotasyonu, gün içi işlemler için 10.00-16.00 saatleri arasında ilan ettiği alış kotasyonundan daha düşük, satış kotasyonu ise daha yüksek olarak Para Politikası Kurulu tarafından belirlenmektedir.

Hangi döviz havaleleri (yurt içi ve yurt dışı kaynaklı) alıcılarına Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası aracılığı ile ödenmektedir?

1) TCMB nezdinde hesabı bulunan kişilere (işçi dövizi hesaplarına) ve kuruluşlara yurt dışındaki muhabirlerimiz aracılığı ile gelen havaleler,

2) Yurt dışındaki sosyal güvenlik kurumlarınca muhabirimiz olan diğer merkez bankaları aracılığı ile gönderilen maaş havaleleri,

TCMB aracılığı ile ödenmektedir.

VIII- Bankacılık

Karşılıksız çeklere ilişkin yasak süresi nedir?

Mahkemelerce verilen yasak dışında, bankaların listesinde isim bulunması nedeniyle herhangi bir yasak bulunmamaktadır.

Kredi ve kredi kartlarına ilişkin limit ve risk bilgileri, protestolu senet ve karşılıksız çekler ile negatif nitelikli ferdi kredi ve kredi kartı borçlularına ilişkin bilgilere nereden ulaşılabilir ?

Türkiye Bankalar Birliği nezdinde kurulan Risk Merkezi (TBB-RM) 28 Haziran 2013 tarihinde faaliyete geçtiğinden "kredi ve kredi kartlarına ilişkin limit ve risk bilgileri, protestolu senet ve karşılıksız çekler ile negatif nitelikli ferdi kredi ve kredi kartı borçlularına" ilişkin kayıtlar hakkındaki bilgi talepleri bu tarihten itibaren TCMBca karşılanmamaktadır. Bu itibarla TBB-RM'nin genel ağ sitesine (www.riskmerkezi.org) başvurulması gerekmektedir.

Yasal Faiz Oranı nedir?

Merkez Bankasının, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'da yer alan kanuni faiz ve temerrüt faizi oranlarını belirleme konusunda herhangi bir yetkisi bulunmamakta, konunun Merkez Bankasıyla bağlantısı, 3095 sayılı Kanunun Merkez Bankası reeskont ve avans faiz oranlarına yaptığı atıftan kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan, 3095 sayılı Kanunun 1. maddesinde yapılan değişiklikle Merkez Bankası reeskont faiz oranlarına yapılan atıf 1 Mayıs 2005 tarihi itibarıyla kaldırılmış olup, kanuni faiz oranı 1 Mayıs 2005 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık yüzde 12 olarak belirlenmiştir. Bakanlar Kurulunun 19 Aralık 2005 tarih ve 2005/9831 sayılı Kararıyla kanuni faiz oranı 1 Ocak 2006 tarihinden geçerli olmak üzere yüzde 9'a indirilmiştir. Güncel yasal faiz oranına, T.C. Maliye Bakanlığı'na ait Genel Ağ sitesi www.muhasebat.gov.tr adresi "Mevzuat-Tebliğ-Parasal Sınırlar ve Oranlar Hakkında Genel Tebliği" bölümünde yer alan "Tablo V-Kanuni Faiz ve Temerrüt Faiz Oranları"ndan ulaşılması mümkündür. 3095 sayılı Kanunun 2. maddesinin ikinci fıkrası ile Merkez Bankası avans faiz oranlarına yapılan atıf ise halen yürürlüktedir. 3095 sayılı Kanun ve konuyu düzenleyen ilgili Kanun maddelerinin uygulaması ise T.C. Adalet Bakanlığı'nın görev alanına girmektedir.

Merkez Bankasınca vadesine en çok üç ay kalan senetler karşılığında yapılan reeskont işlemlerinde uygulanan yıllık iskonto oranları ile avans işlemlerinde uygulanan yıllık faiz oranlarına Merkez Bankası Genel Ağ sitesinde Para Politikası/Reeskont ve Avans Faiz Oranları adresinden ulaşılabilmektedir.

Merkez Bankasının yayımladığı para ve banka istatistikleri ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) yayımladığı istatistikler arasındaki fark nereden kaynaklanmaktadır?

Merkez Bankası para ve banka istatistiklerini, uluslararası istatistik standartlarda (Birleşmiş Milletler Ulusal Hesaplar Sistemi 2008, Uluslararası Para Fonu Parasal ve Finansal İstatistikler El Kitabı 2000) yer alan yerleşiklik tanımı gereği bankaların sadece yurt içi şubelerini kapsayacak şekilde hazırlamaktadır. BDDK ise bankaların yurt dışı şubelerini de istatistiklerine dahil etmektedir.

Bankalarca mevduat hesaplarına uygulanan hesap işletim ücretleri, havale işlem ücreti, masraf ve komisyonlar, çek tahsil ücretleri, ferdi kredi kartı yıllık üyelik ve kullanım ücretleri vb TCMB tarafından mı belirlenmektedir?

Merkez Bankasının bu tür ücret, masraf ve komisyonların düzenlenmesi ve belirlenmesi konusunda bir görevi bulunmamaktadır. 09 Aralık 2006 tarih ve 26371 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kâr ve Zarara Katılma Oranları ile Kredi İşlemlerinde Faiz Dışında Sağlanacak Diğer Menfaatler Hakkında 2006/1 sayılı Merkez Bankası Tebliğinin Kredi Faiz Oranları ve Sağlanacak Diğer Menfaatler başlıklı 4. maddesi ile düzenleme altına alınan husus sadece bankalarca kredi işlemlerinde faiz dışında sağlanacak diğer menfaatlere ve tahsil olunacak masraflara ilişkin olup, bunun dışında kalan ücret, komisyon ve masraflarla ilişkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla banka ile hesap sahibi arasında Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılacak sözleşmeler çerçevesinde ele alınması gereken bu tür ücretlere ilişkin anlaşmazlıklarla ilgili başvuruların, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü'ne ve/veya Türkiye Bankalar Birliği Genel Sekreterliği Müşteri Şikayetleri Hakem Heyetine yapılması gerekmektedir.

Zamanaşımı nedeniyle bankalarca Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'nun hesaplarına devredilen tutarlar için nereye başvurulmalıdır?

Yürürlükteki 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve bu Kanun'dan önce yürürlükte bulunan 25 Nisan 1985 tarih, 3182 sayılı ve 18 Haziran 1999 tarih, 4389 sayılı bankalar kanunlarının zamanaşımına ilişkin hükümleri uyarınca, bankalar nezdindeki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklardan hak sahibinin en son talep, işlem veya herhangi bir şekilde yazılı talimatı tarihinden başlayarak 10 yıl içinde aranmayanlar zamanaşımına tabi olup, zamanaşımına uğrayan tutarlar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) gelir kaydedilmek üzere bankalarca Fonun TCMB nezdindeki hesaplarına devredilmektedir. Ancak, ergin (reşit) olmayanlar adına ve yalnızca bunlara ödeme yapılmak kaydıyla açtırılan hesaplarda zamanaşımı süresi, kişinin ergin olduğu tarihte işlemeye başlamaktadır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun zamanaşımı maddesinin uygulamasına ilişkin yönetmelik gereğince bankalar, bir takvim yılı içinde zamanaşımına uğrayan ve tutarı

50 Türk lirası ve üzerindeki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacakların hak sahiplerini, başvuruda bulunmadıkları takdirde hesaplarının Fona devredileceği hususunda, izleyen takvim yılının ocak ayı sonuna kadar iadeli taahhütlü mektupla uyarmak zorundadır. Söz konusu mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar ile tutarı 50 Türk lirasının altındaki her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar şubat ayının başından itibaren bankanın kendi Genel Ağ sitesinde liste halinde üç ay müddetle ilan edilir. Banka, söz konusu listelerin kendi Genel Ağ sitesinde ilan edildiği hususunu, şubat ayının on beşinci gününe kadar ülke genelinde yayım yapan tirajı en yüksek iki gazetede iki gün süreyle ilan eder. Genel Ağ sitelerinde ilan edilen listeler, bankalar tarafından eşzamanlı olarak ayrıca Fona gönderilir. Fon bu listeleri nisan ayının sonuna kadar konsolide edilmiş olarak kendi Genel Ağ sitesinde yayımlar.

İlan edilen zamanaşımına uğramış her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklardan mayıs ayının on beşinci gününe kadar hak sahibi veya mirasçıları tarafından aranmayanlar, faiz ve kâr payları ile birlikte mayıs ayı sonuna kadar Fonun TCMB nezdindeki hesaplarına devredilir. Bankalar, bu durumu, hak sahiplerinin kimlik bilgileri, adresleri ve haklarının faiz ve kâr payları ile birlikte ulaştıkları tutarlar gösterilmek suretiyle düzenlenecek bir liste ile devir tarihinden itibaren bir hafta içinde Fona bildirmekle yükümlüdür. Devir listeleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına gönderilmediğinden ve yetkili kurum TMSF olduğundan zamanaşımına ilişkin yapılacak başvuruların anılan Fona yapılması gerekmektedir.

Mevduat faiz oranlarına nasıl ulaşabilirim?

Bankaların azami mevduat faiz oranlarına Bankamızın Genel Ağ sitesinde veriler/bankacılık verileri/azami mevduat faiz oranları adresinden ulaşılabilir. Kıdem tazminatlarının hesaplanmasında da söz konusu bağlantıdan ulaşılan azami TL mevduat faiz oranları kullanılmaktadır.

Bankalarca, Bankamıza bildirilen azami mevduat faiz oranları bankaların mevduat kabulünde uygulayabilecekleri azami (en yüksek) oranlar olup, şubelerinde veya Genel Ağ aracılığı ile ilan ettikleri ve fiilen uyguladıkları faiz oranları ile farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla, bankalar Bankamıza bildirdikleri söz konusu azami faiz oranlarını geçmemek kaydıyla, farklı tutar ve vadedeki mevduat hesaplarına müşteri bazında farklı faiz oranları uygulayabilmektedirler.

Bankalarca Türk lirası, Amerikan doları ve euro cinsinden açılan vadeli hesaplara uygulanan faizlerin ağırlıklı ortalamaları ise TCMB Genel Ağ sitesinde yer alan Veriler-Bankacılık Verileri altında "Ağırlıklı Ortalama Mevduat Faiz Oranları" adıyla yayımlanmaktadır. Faiz oranları sektörün ağırlıklı ortalama faiz oranları olup, ilgili ay sonuna kadar açılmış olan (stok) mevduat tutarlarının müşteri bazında her bir mevduata uygulanan faiz oranları ile ilişkilendirilmesi ve yıl bazına getirilmesiyle hesaplanmaktadır.

Yabancı para cinsinden (döviz) borçları ödemelerinin gecikmesi halinde uygulanacak faiz oranlarına nasıl ulaşabilirim?

3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 4/a maddesi hükmü uyarınca, sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizi olarak devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranının uygulanması gerekmektedir. Söz konusu faiz verilerine Bankamızın Genel Ağ sitesinde veriler/bankacılık verileri/azami mevduat faiz oranları adresinden ulaşılabilir.

Kredi faiz oranlarına nasıl ulaşabilirim?

Bankalarca TL üzerinden açılan tüketici kredisi alt kalemlerinden nakit, taşıt ve konut kredisi ile ticari kredi ağırlıklı ortalama faiz oranları, Merkez Bankası Genel Ağ sitesi Elektronik Veri Dağıtım Sistemi'nde (EVDS) (http://evds.tcmb.gov.tr) yer alan Para-Banka Verileri altında "Bankalarca TL Üzerinden Açılan Kredilere Uygulanan Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranları" adıyla yayımlanmaktadır. Faiz oranları sektörün ağırlıklı ortalama faiz oranları olup, ilgili hafta içinde banka bazında fiilen kullandırılan kredi tutarlarının kredi türleri itibarıyla müşteri bazında her bir krediye uygulanan faiz oranları ile ilişkilendirilmesi ve yıl bazına getirilmesiyle hesaplanmaktadır.

Kredi Kartı Kanunu çerçevesinde Merkez Bankası'nın görevi nedir?

1 Mart 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 26. maddesi ile, kredi kartı işlemlerinde uygulanacak azami akdi ve gecikme faiz oranlarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca belirlenmesi ve belirlenen oranların üç ayda bir açıklanması hükmü getirilmiştir. Merkez Bankasına verilen yetki ile bankaların kredi kartlarına uyguladıkları faiz oranlarının büyük farklılıklar göstermelerinin ve bazı bankaların sektör ortalamalarının oldukça üzerinde faiz uygulamalarının önüne geçilmesi ve makul düzeylerde faiz oluşumuna ortam hazırlanması amaçlanmıştır.

Bu itibarla TCMB, bankalarca kredi kartlarına uygulanacak azami akdi ve gecikme faiz oranlarını 2 Nisan 2006 tarihinden itibaren üç aylık dönemler itibarıyla belirlemekte olup, bankalar bu oranları geçmemek üzere kredi kartlarına uygulayacakları faiz oranlarını serbestçe belirlemektedirler.

Bankalarca kredi kartı işlemlerinde uygulanacağı bildirilen en yüksek akdi faiz ve gecikme faiz oranlarına nasıl ulaşabilirim?

Kredi kartı piyasasında rekabetin ve şeffaflığın artırılması ve kredi kartı kullanıcılarının bilgilendirilmesi amacıyla, nakit çekilişler de dahil olmak üzere, bankalarca kredi kartı

işlemlerinde uygulanacağı bildirilen en yüksek akdi faiz ve gecikme faiz oranları, 05 Nisan 2006 tarihinden itibaren TCMB Genel Ağ sitesinde veriler/bankacılık verileri bölümünde banka bazında yayımlanmaktadır.

IX- Kurum, Kuruluş ve Avrupa Birliği ile İlişkiler

Avrupa Birliğine girilmesi durumunda, Merkez Bankasının iç yapısı ve işlevlerinde ne gibi değişiklikler olması söz konusudur?

Bir aday ülke AB üyesi olduğunda, ülkenin merkez bankası da Avrupa Merkez Bankaları Sistemi (AMBS) olarak adlandırılan, AB üyesi ülkeler arasında ortak para politikasının uygulanmasından sorumlu kurumsal yapının bir parçası haline gelmektedir. AMBS, Avrupa Merkez Bankası (AMB) ile AB'ye üye ülkelerin merkez bankalarından oluşmaktadır. AMBS'nin başlıca görevleri "Euro Bölgesi" olarak adlandırılan Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB) üyesi ülkelerde uygulanacak tek para politikasını belirlemek ve uygulamak, döviz işlemlerini gerçekleştirmek, döviz rezervlerini tutmak ve yönetmek, ayrıca ödeme sistemlerinin kesintisiz işleyişini sağlamaktır.

AB üyesi olmak otomatik olarak EPB üyesi olmak anlamına gelmemektedir. Kopenhag kriterlerini yerine getirerek AB üyesi olan bir ülke, ancak tek parayı kullanmak için gerekli Maastricht Kriterlerini sağladığı takdirde EPB üyesi olabilmektedir. Ancak bu gerçekleşinceye kadar AB üyesi ülke EPB'ye üyelik açısından "derogasyonlu" (istisnalı) üye devlet statüsünde bulunmaktadır. Öte yandan, Maastricht Antlaşması tüm AB üyesi ülkelerin EPB'ye dahil olmalarını öngörmektedir. Bu nedenle, EPB'ye dahil olmayan AB ülkeleri EPB'ye dahil ülkelerin merkez bankaları ile AMB'den oluşan "Eurosistem" dışında kalsalar dahi, AMBS'nin birer parçasıdırlar. Bununla birlikte, EPB dışında kalan ülkeler, Avrupa Topluluğu Kurucu Antlaşması'nın 122. maddesine göre, AMBS'nin getirdiği hak ve yükümlülüklere tabi olmamakta ve dolayısıyla, ortak para politikasına ilişkin kararların alınmasında söz sahibi olamazlarken, AMBS'nin diğer görevlerinin yerine getirilmesinden sorumlu tutulmaktadırlar. Bu çerçevede, Türkiye AB üyesi olduğunda, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Eurosistem'e dahil olmamakla birlikte AMBS'nin bir parçası olacak, ancak EPB üyeliği henüz gerçekleşmediğinden, para politikasını yine kendisi belirleyecektir.

EPB üyeliği gerçekleştiğinde ise Merkez Bankası, diğer EPB üyesi ülkelerin merkez bankaları gibi para politikasını belirleme yetkisini AMB'ye devredecek ve hedefi EPB içinde fiyat istikrarını sağlamak olan AMB'nin operasyonlarını yürüten bir birim olarak görev yapacaktır. Merkez Bankası, AMB'nin direktif ve tavsiyelerine göre hareket edecek olmakla beraber işlerliğini yitirmeyecek, kaynak tahsilatı, kredi dağıtımı, ödeme sistemleri yönetimi, finansal istikrarın sağlanması vb. gibi kendi alanında yetkilerini koruyarak etkinliğini sürdürecektir. AMB'de bugünkü yapı korunduğu takdirde, Merkez Bankası Başkanı aynı zamanda AMB'nin para politikasını belirleyen üst karar organı olan Yönetim Konseyinin bir üyesi olarak yerini alacaktır. Merkez Bankası para basma yetkisi ile beraber, döviz rezervlerinin ve altınlarının bir kısmını da AMB'ye devredecek ve karşılığında AMB'nin hissedarı olacaktır.

Bu süreçte, AMB standardına uyum konusunda, Merkez Bankasının muhasebe sistemlerinden, istatistiki raporlama yöntemlerine kadar birçok değişiklikler yapması

gerekecektir. Bu konulardaki çalışmalar hali hazırda uyum çalışmaları çerçevesinde sürdürülmektedir.

Avrupa Birliğine uyum sürecinde Merkez Bankasına düşen görevler nelerdir?

Maastricht Anlaşmasının 109. maddesi ve Avrupa Merkez Bankaları Sistemi (AMBS) ve Avrupa Merkez Bankası (AMB) Statüsünün 14. maddesinin 1. bendinde, "Her üye ülke, en geç AMB'nin kuruluşuna kadar, ulusal merkez bankaları kanunları da dahil olmak üzere ulusal kanunlarını bu Antlaşma ve bu Statü ile uyumlu hale getirilmesini sağlar" hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, AB'ye girmeden önce Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun da AMBS Statüsüne tam uyumlu hale getirilmesi gerekecektir. Özellikle Merkez Bankasının sorumlu olduğu fasıllarla ilgili olmak üzere, Bankanın AB'ye üyelik öncesinde yerine getirmesi gereken çeşitli yükümlülükleri bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri; "Fasıl 17: Ekonomik ve Parasal Politika" altında Merkez Bankası bağımsızlığının (kişisel, kurumsal, operasyonel ve mali açıdan) güçlendirilmesi ve "Fasıl 18: İstatistiksel" altında Banka tarafından yayımlanan bir takım istatistiksel verilerin (mali hesaplar, ödemeler dengesi, para ve maliye) AB ve AMB kriterlerine uygun olarak yayımlanmasıdır. Ayrıca, 31.12.2008 tarihli Resmi Gazete'de AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı ile AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair 2008/14481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanmış olup, AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında, Sermayenin Serbest Dolaşımı ve Mali Hizmetler Faslı kapsamında ödeme sistemleri ve hizmetleri ile elektronik para kuruluşları alanında 2009-2011 döneminde çıkarılmak üzere "Ödeme Sistemleri Kanunu" hazırlanması sorumluluğu TCMB'ye verilmiştir.

Avrupa Birliği müzakere sürecine Merkez Bankası hangi fasıllarda katılmaktadır?

Türkiye ve AB arasında "katılım müzakereleri", 17 Aralık 2004 tarihli Brüksel Avrupa Konseyi toplantısında alınan karar doğrultusunda, 3 Ekim 2005 tarihinde resmen başlamıştır. Katılım müzakereleri sürecinin ilk aşaması olan "tarama süreci", yine 3 Ekim 2005 tarihinde gerçekleştirilen Hükümetler Arası Konferans (HAK) ile başlamış ve 13 Ekim 2006 tarihinde tamamlanmıştır. Tarama çalışmaları 33 fasıl altında gerçekleştirilmiştir. Bunlardan 12 fasılda, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarama toplantılarına katılmıştır. Merkez Bankasını doğrudan ilgilendiren ve tarama toplantılarında sunumlara katkıda bulunulan 6 fasıl; "4. Sermayenin Serbest Dolaşımı", "9. Mali Hizmetler", "17. Ekonomik ve Parasal Politika", "18. İstatistik", "32. Mali Kontrol" ve "33. Mali ve Bütçesel Hükümler"dir. Merkez Bankasının doğrudan ilgili olmadığı diğer 6 faslın ise yalnızca tarama toplantılarına katılım sağlanmıştır. Söz konusu fasıllar; "2. İşçilerin Serbest Dolaşımı", "6. Şirketler Hukuku", "16. Vergilendirme", "19. Sosyal Politika ve İstihdam", "28. Tüketici ve

Sağlığın Korunması" ile "30. Dış İlişkiler"dir. Tarama çalışmalarının ardından, aday ülke tarafından her bir fasıl için mevzuatın müktesebata uyum durumu, uyum takvimi, uygulama için ihtiyaç duyulan geçiş dönemi/istisna talepleri ve gerekçeleri ile kurumsal yapıya ilişkin bilgileri içeren "Pozisyon Belgesi" hazırlanmaktadır. Bu çerçevede, Merkez Bankası özellikle doğrudan ilgili olduğu fasıllarda belirtilen çalışmaya katkı sağlamaktadır. Pozisyon Belgeleri temelinde, ulusal hukuk sisteminin AB'nin hukuk sistemine uyum sağlamasına yönelik çalışmaların gerçekleştirildiği "fiili müzakere" sürecinde de Merkez Bankası görev alacaktır. Bu kapsamda, genel olarak, AB üyeliği ile birlikte Merkez Bankasının bir parçası haline geleceği Avrupa Merkez Bankaları Sistemine (AMBS) uyumuna ilişkin düzenlemeler ve bu kapsamda özellikle Merkez Bankası bağımsızlığını daha da pekiştirmeye yönelik Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununda yapılacak ek değişiklikler AB'ye üyelik öncesinde gerçekleştirecektir.

Avrupa Birliği kurumları ile Merkez Bankasının ilişkileri nelerdir?

TCMB'nin başta Avrupa Komisyonu ve AMB olmak üzere AB kurumları ile yoğun ikili ilişkileri bulunmaktadır. TCMB, her sene kendi konuları ile ilgili olarak düzenli bir şekilde Komisyon toplantılarına katılmaktadır. Komisyon tarafından, biri baharda, diğeri sonbaharda olmak üzere senede iki defa Brüksel'de uzmanlar seviyesinde düzenlenen ve aday ülkelere ilişkin olarak her sene dönemsel yayımlanan rapor ve istatistiklere temel oluşturmak üzere "Aday Ülkeler Ekonomik Tahmin" toplantılarına katılım sağlanmaktadır. TCMB, AB içinde özerk bir yapıya sahip olan, fakat Komisyonla ortaklaşa çalışan Ekonomik ve Mali Komite (EFC) ile de ilişki içindedir. Bu kapsamda, EFC tarafından her sene Brüksel'de uzman düzeyinde yapılan toplantılara katılım sağlanmaktadır. Söz konusu toplantılarda, aday ülkelerin Katılım Öncesi Ekonomik Programları (KEP) değerlendirilmekte ve ECOFIN Bakanlar Diyaloğu toplantısında kabul edilmek üzere hazırlanan sonuç bildirgesi şekillendirilmektedir. Takip eden süreçte yine Brüksel'de düzenlenen "EFC Üst Düzey Ekonomik Diyalog" toplantılarına katılım sağlanarak, uzman düzeyinde şekillendirilen sonuç bildirgesine son hali verilmektedir. Son olarak, AB ve Aday Ülke Ekonomi ve Maliye Bakanlarının bir araya geldiği ECOFIN Bakanlar Diyaloğu toplantısı gerçekleştirilmektedir. Söz konusu toplantılara 2004 yılından itibaren ekonomi/maliye bakanlarının yanı sıra merkez bankası başkanları da katılmaktadır. TCMB, AMB ile de uzun zamandır ikili ilişkiler içindedir. Bu kapsamda 2002 yılından bu yana düzenli olarak "Üst Düzey Politika Diyaloğu" toplantıları gerçekleştirilmektedir. İkili ziyaretler haricinde, TCMB her sene AMB ile Avrupa Komisyonu tarafından ortaklaşa düzenlenen Avrupa-Akdeniz (EuroMed) Merkez Bankaları çalıştaylarına da katılım sağlamaktadır.

TCMB AB'ye üyelik sürecinde hangi platformlar dahilinde faaliyetlere katılmaktadır?

TCMB'nin katılım sağladığı platformlardan, ilki uzman düzeyinde çalıştaylar, ikincisi ise merkez bankası başkanlarının katıldığı toplantılar olmak üzere iki aşamada

gerçekleştirilen "Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Toplantıları"dır. Söz konusu toplantılar, AB'ye üye ülkeler ve Akdeniz ülkeleri Dışişleri Bakanları tarafından 1995 yılında Barselona'da düzenlenen bir konferansta, AB ve Akdeniz ülkeleri arasında ikili ve çok taraflı iş birliğinin başlatılmasını öngören ve Cezayir, Fas, Filistin, İsrail, Lübnan, Mısır, Suriye, Tunus, Türkiye ile Ürdün'ün dahil olduğu "Barselona Süreci"nden ayrı, ancak "Süreç"e dahil ülkeler ile Euro Bölgesi'nin ortak ilgi alanlarını kapsayan bir platformdur. TCMB'nin katılım sağladığı diğer bir platform, Frankfurt Belediyesi, Deutsche Bank, Commerzbank ve Dresdner Bank tarafından düzenlenen ve politika yapıcılar, işadamları ve bankacılar tarafından Avrupa gündeminin tartışılmasını amaçlayan "Avrupa Bankacılık Kongresi"dir.

TCMB'nin Türkiye-AB Mali İşbirliği süreci çerçevesinde yararlandığı AB Katılım Öncesi Mali Yardım Programları nelerdir?

TCMB, AB'ye aday ülke kurumları tarafından gerçekleştirilecek mevzuat uyumu, uygulaması ve idari altyapının oluşturulması çalışmalarındaki kısa dönemli teknik destek ihtiyaçlarını, Teknik Destek Bilgi Değişim Ofisi TAIEX projeleri ile karşılamaktadır. Buna ek olarak TCMB, müktesebat uyumu ve kurumların proje hazırlamaları için kısa dönemli teknik destek ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla gerçekleştirilen AB Entegrasyon Sürecinin Desteklenmesi Faaliyetlerinden (Support Activities to Strengten the European Integration-SEI) de yararlanmaktadır. Ayrıca, Hollanda'nın AB müktesebatının uygulanması konusunda geliştirdiği ikili iş birliği projeleri vasıtasıyla aday ülkelere yardımcı olmayı amaçladığı bir program olan MATRA kapsamında da teknik yardım almaktadır.

Avrupa Birliğine katılım gerçekleştiği zaman Türkiye'nin para birimi "euro" mu olacaktır?

AB'ye üye olmamız durumunda para birimimiz yine Türk lirası olacaktır. Euro, AB'ye değil Ekonomik ve Parasal Birliğe (EPB) katılan ülkelerin ortak parasıdır. Bir ülke AB'ye girdikten sonra Maastricht Kriterlerini yerine getirinceye kadar kendi ulusal parasını kullanmaktadır. Bu kriterleri yerine getiren ülke ise EPB'ye katılmakta ve kendi ulusal parasını bırakıp euroya geçmektedir.

Avrupa Döviz Kuru Mekanizması (ERM-II) nedir? Türkiye ne zaman ERM-II üyesi olacaktır?

ERM-II, ulusal paranın euroya karşı, belirlenen bir merkezi parite etrafında (+/-) yüzde 15 aralığında dalgalanmasını öngören, sabit fakat ayarlanabilir bir döviz kuru rejimidir. ERM II, Ekonomik ve Parasal Birliğe (EPB) katılmak isteyen ülkenin kur istikrarını test etmeye yönelik bir bekleme odası niteliğindedir. EBP'ye giriş kriterleri olan Maastricht Kriterlerine göre, bir ülkenin EPB üyesi olabilmesi için döviz kurunun en az iki yıl devalüasyona uğramadan euroya karşı belirlenen merkezi parite etrafında (+/-) yüzde 15 aralığında dalgalanması gerekmektedir. Standart dalgalanma bandı (+/-) yüzde 15 olmakla birlikte uygun

görüldüğü takdirde daha dar bir bant da belirlenebilmektedir (Örnek: Danimarka - yüzde ±2.25). Merkezi parite ve dalgalanma bantları, üye ülkelerin maliye bakanları, AMB'nin ve ulusal merkez bankalarının başkanları ve Avrupa Komisyonu ile birlikte belirlenmektedir. Türkiye, ancak AB üyeliği ile birlikte veya AB üyeliği sonrasında ERM-II'ye dahil olabilecektir. ERM-II'de en az iki yıl kalınması gerekmekte ve döviz kurunda bir devalüasyon olması durumunda iki yıllık süre yeniden başlatılmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin ERM-II'ye giriş öncesinde, makroekonomik istikrarı kalıcı şekilde sağlamış ve yapısal reformları gerçekleştirmiş olması, ERM-II'de geçecek iki yılın sorunsuz şekilde atlatılmasına katkıda bulunacaktır.

Ekonomik ve Parasal Birliğe (EPB) girmek için Türkiye'nin hangi kriterleri yerine getirmesi gerekmektedir?

EPB'ye giriş için ön koşul niteliği taşıyan Maastricht kriterleri, 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan Maastricht Antlaşmasının 109. maddesinde tanımlanmıştır. Bu kriterler, enflasyon oranının, Birlik içinde en düşük enflasyona sahip üç ülkenin enflasyon ortalamalarından en fazla 1,5 yüzde puan üzerinde olması; uzun vadeli faiz oranının, Birlik içinde en düşük enflasyona sahip üç ülkenin uzun vadeli faiz oranlarının ortalamasının en fazla 2,0 puan üzerinde olması; kamu borcunun gayri safi yurt içi hasılaya oranının yüzde 60'ın altında olması; bütçe açığının gayri safi yurt içi hasılaya oranının yüzde 3'ün altında olması ve döviz kurunun en az iki yıl devalüasyona uğramadan Avrupa Döviz Kuru Mekanizmasında belirlenen bir aralıkta dalgalanması olarak sıralanmaktadır.

Guvernörler Kulübü nedir? Ne zaman ve ne amaçla kurulmuştur?

Guvernörler Kulübü, Orta Asya, Karadeniz ve Balkanlar'daki üye ülke merkez bankaları ile ikili ilişkileri geliştirmek, bankacılık ve mali alanlarda teknik iş birliği olanaklarını araştırmak, finans ve merkez bankacılığı konularında bilgi alış verişini, eğitim eş güdümünü ve iş birliğini gerçekleştirmek üzere kurulan bir oluşumdur. İlk kez 1997 yılında Merkez Bankasının girişimleriyle gündeme gelen Guvernörler Kulübü fikri, 1 Mayıs 1998 tarihinde Türkiye dahil 10 üye merkez bankası başkanlarının imzaladıkları protokol ile gerçekleşmiş ve resmi bir hüviyete bürünmüştür. Halihazırda Kulübün üyesi olan 21 ülke: Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çin, Ermenistan, Gürcistan, İsrail, Kazakistan, Kırgızistan, Makedonya, Moldova, Polonya, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Karadağ, Tacikistan, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan'dır. 9 Nisan 2011 tarihinde, Kulübe en son Çin Merkez Bankası katılmıştır. Yukarıda bahsi geçen amaçları gerçekleştirmek üzere üye ülke merkez bankaları yılda iki kez başkanlar düzeyinde toplanmakta ve bu toplantılarda üye ülkelerde uygulanan para politikaları ve karşılaşılan sorunlar tartışılmakta, istatistiki bilgi alışverişinde bulunulmaktadır. Ayrıca, yılda bir kez uzmanlar düzeyinde bir toplantı gerçekleştirilmektedir. Söz konusu uzmanlar toplantılarında, merkez bankacılığı, para ve kur politikaları, bankacılık, enflasyon hedeflemesi gibi konular tartışılmaktadır. 1998-2000 yılları arasında Kulüp Başkanlığını ve ev sahipliğini yürüten Merkez

Bankası, 2001-2002 yılları için bu görevini Yunanistan'a devretmiştir. Sekreterya görevini, 2003-2004 yıllarında Romanya, 2005-2006 yıllarında Rusya Federasyonu, 2007-2008 yıllarında Sırbistan ve Karadağ ortaklaşa olarak, 2009–2010 yıllarında Kazakistan yerine getirmiştir. 2011 yılı için Kulüp Sekreteryası tekrar ülkemize geçmiş olup ilk toplantı 8-10 Nisan 2011 tarihlerinde İstanbul'da, ikinci toplantı 7-9 Ekim 2011 tarihlerinde Kapadokya'da düzenlenmiştir. 2012 yılında Azerbaycan ve Polonya'da, 2013 yılında Çek Cumhuriyeti ve Ermenistan'da, 2014 yılında Bulgaristan ve Moldova'da, 2015 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nde birer toplantı gerçekleştirilmiştir.

Merkez Bankasının Hazine ile temel ilişkisi nedir?

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 41. maddesi uyarınca , Hükümetin mali ajanı sıfatı ile Hazine adına Devlet İç Borçlanma Senetlerinin (DİBS) mali servisini yapmaktadır. Bu çerçevede Merkez Bankası, DİBS'lerin birincil piyasada ihracına aracılık etmekte, vadesi gelen senetlerin geri ödemelerini gerçekleştirmektedir. Ayrıca Merkez Bankası, Hükümetin haznedarı sıfatı ile gerek yurt içinde gerek yurt dışında devletin tüm tahsilat ve ödemelerini, her türlü para nakil ve havale işlerini ücretsiz olarak yürütmekle görevlidir. Bunun yanı sıra Hükümetin mali ve ekonomik müşavirliğini yapma görevi çerçevesinde Merkez Bankası, iç borç yönetimi başta olmak üzere mali ve ekonomik konularda Hazineye danışmanlık yapmaktadır.

Merkez Bankası tarafından Hazineye kullandırılan kısa vadeli avans uygulaması neden kaldırılmıştır?

Hazine'nin finansman ihtiyacını Merkez Bankasından kısa vadeli avans imkanı kullanarak karşılaması, Merkez Bankasının karşılıksız para basması anlamına gelmekte olup, enflasyonist baskıları artırarak uzun vadede ekonomik istikrara zarar veren bir uygulamadır. Bu nedenle, Merkez Bankasının temel görevi olan fiyat istikrarını sağlamak ve bu doğrultuda para politikalarını bağımsız olarak yürütebilmek ilkesi ile çelişen bu uygulama, 1994 yılından başlayarak kademeli olarak sınırlandırılmış, 25 Nisan 2001 tarihli Merkez Bankası Kanunu ile yürürlükten tamamen kaldırılmıştır.

Merkez Bankası karının ne kadarı Hazineye devredilmektedir?

Merkez Bankası kârı, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 60. maddesi doğrultusunda dağıtılmaktadır. Buna göre; Merkez Bankasının yıllık safi kârının yüzde 20'si ihtiyat akçesine, hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden yüzde 6 oranında ilk kâr hissesi olarak hissedarlara, yukarıdaki yüzdeler tutarının düşürülmesinden sonra kalan miktarın en çok yüzde 5'i, iki aylık maaş tutarını geçmemek üzere Banka mensuplarına ve yüzde 10'u fevkalade ihtiyat akçesine, hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden Genel Kurul kararıyla en çok yüzde 6 nispetinde ikinci kâr hissesi olarak hissedarlara dağıtılmakta, bu dağıtımdan sonra kalan bakiye ise Hazineye verilmektedir. Kârın dağıtımı ile ilgili ayrıntılı bilgilere TCMB

Genel Ağ sitesinde (www.tcmb.gov.tr) "Banka Hakkında/Mali Tablolar ve Raporlar/Yıllık Rapor" menüsünden ulaşılabilmektedir.

Merkez Bankası, BDDK ile nasıl bir ilişki içindedir?

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Bankalar Kanunu ve ilgili diğer mevzuatın, Kanun'da gösterilen yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle uygulanmasını sağlamak, uygulamayı denetlemek ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve Kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere kurulmuş bulunmaktadır. BDDK'nın faaliyete geçmesinden önce, 31 Ağustos 2000 tarihinde, mali piyasalardaki güven ve istikrarın teminine yönelik olarak Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı ve BDDK arasında bu kuruluşların kendi görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde yapılacak iş birliği ve politika uyumunu sağlamak amacıyla bir İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.
Mali piyasaların ve finansal sistemin izlenmesine ilişkin olarak Kanunu'nun verdiği görevlerle ilgili olarak Merkez Bankası, bankalar ve özel finans kurumlarının denetim ve düzenlenmesinden sorumlu BDDK ve Hazine Müsteşarlığı arasındaki iş birliği ve bilgi paylaşımı, mevcut Protokol ve ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenen ek Protokoller ile sürdürülmektedir.

Merkez Bankası diğer ülke merkez bankaları ile nasıl bir ilişki içindedir?

Türkiye, içinde bulunduğu coğrafi konum itibarıyla, bölge ülkeleri ile yakın ilişkiler sürdürürken, Merkez Bankasının da diğer merkez bankaları ile olan ilişkileri yoğunlaşmakta ve yakınlaşmaktadır. Ülkemizin Avrupa Birliğine ve Euro Bölgesine üyelik stratejisi çerçevesinde başta Avrupa Merkez Bankası ve AB üyesi ülke merkez bankaları ile olan teknik işbirliği çalışmaları sürerken, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, merkez bankacılığı konusunda Orta Asya, Karadeniz ve Balkan ülkeleri arasındaki görece tecrübesi çerçevesinde de söz konusu ülke merkez bankaları ile teknik konularda destek, eğitim ve bilgi alışverişini de sürdürmektedir. Ayrıca, küreselleşmenin dünya ekonomilerini birbirine yakınlaştırması ve bağlaması, diğer ülkelerdeki gelişmelerin dikkatle takip edilmesi zorunluluğunu doğurmaktadır. Bu çerçevede dünya ekonomilerindeki gelişmeleri yakından takip eden Merkez Bankası, gerektiğinde sadece bölge ülkeleri ile değil, dünyanın her tarafındaki ülke merkez bankaları ile bilgi alışverişinde bulunabilmektedir.

Merkez Bankası kamu kurumlarına neden kredi vermemektedir?

Modern merkez bankacılığı ilkeleri çerçevesinde, merkez bankalarının temel görevi kamu açıklarını finanse etmek değil, fiyat istikrarını sağlamak olduğu yönünde fikir birliği bulunmaktadır. Bu eğilim, özellikle 1980'lerden sonra yaygınlaşmış, tüm dünyada merkez bankaları kanunları değiştirilerek, merkez bankalarının kamuya kredi vermeleri sınırlandırılmıştır. Buradaki temel amaç, merkez bankası kaynaklarının kamu açıklarının finanse edilmesi yolunda kullanılmasının önüne geçilerek, fiyat istikrarı

temel amacı üzerinde yoğunlaşmasına imkan tanımaktır. Zira, kamu açıklarını finanse eden bir merkez bankasının fiyat istikrarını sağlaması çok güçtür. Avrupa Birliğinin ekonomik kriterleri olan Maastricht Kriterlerine de uygun olan bu ilke, karşılıksız para basımını önleme açısından da son derece önemli bir bağımsızlık ilkesidir. Bu çerçevede, 25 Nisan 2001 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nda yapılan değişiklikle Merkez Bankasının temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olarak netleşmiş, Hazineye ve kamu kurum ve kuruluşlarına avans vermesi, kredi açması ve bu kuruluşların ihraç ettiği borçlanma araçlarını birincil piyasadan satın alması yasaklanmıştır. Böylece, Merkez Bankasının araç bağımsızlığı da kuvvetlendirilmiştir.

Türkiye - IMF ilişkilerinde Merkez Bankasının rolü nedir?

Türkiye, Uluslararası Para Fonuna (IMF) 1947 yılında üye olmuştur. IMF Ana sözleşmesi hükümleri uyarınca, her üye ülke Fon ile ilişkilerini Hazine, Maliye Bakanlığı ve Merkez Bankası aracılığı ile sürdürmek zorundadır. Türkiye'nin IMF ile ilişkilerinde "mali ajan" görevini Hazine Müsteşarlığı yerine getirmektedir. Merkez Bankası ise; IMF varlıklarının, nezdindeki I ve II no.lu hesaplar ile "Menkul Kıymet" hesaplarında yer almasının temininden (muhafaza kurumu) sorumludur. Merkez Bankası Başkanı IMF'nin en yetkili organı olan Guvernörler Kurulu'nda, Türkiye'yi Guvernör Vekili sıfatıyla temsil etmektedir. Stand-by düzenlemeleri IMF tarafından üye ülkeye, Genel Kaynaklar Hesabından belirlenmiş bir tutarı belirli bir sürede kullanma imkanı sağlar. Bu kapsamda verilen niyet mektupları, ülke adına Ekonomiden Sorumlu Bakan ile Merkez Bankası Başkanı'nın imzasını taşımaktadır. Söz konusu niyet mektubu, ülkenin IMF ile uygulayacağı program çerçevesinde takip edeceği politikaları, bu politikaları uygularken kullanacağı araçları ve ulaşacağı hedefleri ortaya koyan ve IMF Başkanı'na hitaben yazılan bir belgedir.

Türkiye-Dünya Bankası (IBRD) ilişkilerinde Merkez Bankasının rolü nedir?

Dünya Bankası (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası - IBRD - The International Bank for Reconstruction and Development) Ana Sözleşmesi uyarınca, üye ülkeler Banka ile ilişkilerini Hazine veya Merkez Bankası benzeri bir "mali ajan" aracılığıyla yürütmek zorundadır. Bu bağlamda, Türkiye'yi Dünya Bankası ile ilişkilerinde Hazine Müsteşarlığı temsil etmektedir. Merkez Bankası da Dünya Bankası varlıklarının, nezdindeki hesaplar ile "Menkul Kıymet" hesaplarında yer almasının temininden (muhafaza kurumu) sorumludur. Dünya Bankasından Hazine Müsteşarlığınca sağlanan kredi ve hibelerin, devir/tahsis edildiği kuruluşlar tarafından yapılan çekim ve kullanımlarının, büyük bir kısmı Hazine Müsteşarlığı adına Merkez Bankası nezdinde tesis edilen özel döviz hesaplarında izlenmektedir. Söz konusu kredilerin geri ödemeleri ise, karşılığı Türk liraları Hazine Müsteşarlığı tarafından ödendikten sonra, Merkez Bankası tarafından yapılmaktadır. Türkiye'nin Dünya Bankasının yan kuruluşları olan IDA (International Development Association), MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency) ve GEF'e (Global Environment Facility) olan taahhütleri ile ilgili nakit ödemeler, bonoların muhafazası ve bonolardan nakte

çevirme işlemleri, Hükümetin mali ajan ve haznedarı sıfatları ile Merkez Bankasınca gerçekleştirilmektedir.

G-20 platformu nasıl ve hangi amaçla oluşturulmuştur? Hangi ülkeler G-20 üyesidir?

G-20'nin temelleri, 1976 yılında yedi sanayileşmiş ülkenin (Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, A.B.D, İngiltere ve Kanada) ulusal politikalarını oluştururken uluslararası istikrarı da gözetmek amacıyla bir araya gelmelerine ve Yediler Grubunu (G-7) oluşturmalarına dayanmaktadır. Günümüze kadar ülkelerarası ekonomik ve politik dinamikler çerçevesinde çeşitli G-x oluşumları ortaya çıkmıştır (G-8, G-10, G-22, G-33). G-20'ye giden süreci şekillendiren ve belki de hızlandıran etkenlerden biri Asya ve bunu takiben Rusya ve Brezilya'da yaşanan krizlerdir. G-7'ler artan küreselleşmenin kaçınılmaz bir sonucu olarak kendilerini ilgilendiren sorunlara çözümün yalnızca kendi içlerinde bulunamayacağını ve yükselmekte olan ekonomilerle iş birliğinin zorunluluğunu bu dönemde kavramışlardır. İşte bu çerçevede, 1999 yılında sistemik öneme sahip sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bir araya gelmesiyle G-20 oluşturulmuştur. Ülkemizin de aralarında bulunduğu 19 ülkenin (Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Endonezya, İtalya, Japonya, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Güney Afrika, Güney Kore, Türkiye, İngiltere ve A.B.D.) yanı sıra Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi dönem başkanı ve Avrupa Merkez Bankası tarafından temsil edilerek Gruba 20. üye olarak iştirak etmektedir. Ayrıca, IMF ve Dünya Bankası da üst yönetimi ile G-20 toplantılarında hazır bulunmaktadır. Resmi niteliği bulunmayan bir platform olan G-20, üye ülkeler arasında açık ve yapıcı bir fikir alışveriş ortamı sağlayarak, küresel anlamda büyüme ve kalkınmaya destek vermektedir.

X- Banknot

E-9 Emisyon Grubu II. tertip banknotların dolaşımda bulunan E-9 Emisyon Grubu I. tertip banknotlara göre farklı özellikleri nelerdir?

E9 Emisyon Grubu II. tertip banknotların, 1 Ocak 2009 tarihinde tedavüle çıkarılmış ve halen tedavülde bulunan E9 Emisyon Grubu I. tertip Türk lirası banknotlara göre farklı özellikleri aşağıda belirtilmiştir;

1- Banknotlardaki imzalar Başkan Doç. Dr. Erdem Başçı ile birlikte;

. 200 TL banknotlarda Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Mehmet Yörükoğlu,

. 100 TL banknotlarda Başkan Yardımcısı Necati Şahin,

. 50 TL banknotlarda Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Turalay Kenç,

. 20 TL banknotlarda Başkan Yardımcısı Murat Çetinkaya,

. 10 TL banknotlarda Başkan Yardımcısı Necati Şahin,

. 5 TL banknotlarda Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Mehmet Yörükoğlu olarak yeniden düzenlenmiştir.

2- 5 Türk liralık kupürün hakim rengi "mor" olarak değiştirilmiştir.

E9 Emisyon Grubu II. tertip banknotlar, kağıt özellikleri, boyutları, ön ve arka yüz kompozisyonları ile genel nitelik ve görünümleri bakımından yukarıdaki özellikler dışında I. tertipleriyle tamamen aynı olup birlikte tedavül edecektir.

Halen dolaşımda bulunan E-9 Emisyon Grubu I. tertip banknotlar, E-9 Emisyon Grubu II. tertip banknotlarla birlikte dolaşımda bulunacak mı?

Bankamızca, 1211 Sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak, 24 Aralık 2012 tarihinde tedavüle çıkarılan E9 Emisyon Grubu II. tertip 10, 20 ve 100 Türk lirası banknotlar ile 8 Nisan 2013 tarihinde tedavüle çıkarılan II. tertip 5, 50 ve 200 Türk lirası banknotlar, 1 Ocak 2009 tarihinde tedavüle çıkarılmış ve halen tedavülde bulunan E9 Emisyon Grubu I. tertip Türk lirası banknotlarla birlikte tedavül edecektir.

Banknotların kullanımında nelere dikkat edilmelidir?

Dolaşımda bulunan banknot kalitesinin artırılması amacıyla;

i. Banknotların yıpratılmaması için gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi,
ii. Banknotların üzerine yazı yazılmaması, buruşturulmaması, delinmemesi ve yırtılmaması,
iii. Banknot işleme sistemlerinin çalışmalarının olumsuz yönde etkilenmemesi için yırtılmış banknotların naylon bantlarla yapıştırılmaması,
iv. Cüzdan kullanma alışkanlığının edinilmesi,

v. Vatandaşlarımızın ellerine geçen eskimiş ve yıpranmış banknotları TCMB Şubeleri veya bankacılık sistemi aracılığıyla değiştirmeleri,

gerekmektedir.

Eskimiş ve yıpranmış banknotlar nerede ve nasıl değiştirilebilir?

Yazıları okunmayacak şekilde kirlenmiş, yıkanmış, boyanmış, yanmış, yırtılmış veya sair sebeplerle eskiyip yıpranmış, değeri belirlenebilen tam banknotlar ile yüzeyindeki eksiklik %50'den az olan banknotlar, yazılı değeri üzerinden başa baş olarak; tek parçadan ibaret olmak kaydıyla yüzeyindeki eksiklik %50 olan banknotlar yazılı değerinin yarısı üzerinden yenileriyle değiştirilebilir. Yüzeyinin yarısından fazlası eksik olan banknotlar ise değiştirilmemektedir. Eskimiş, yıpranmış veya kısmen fiziki parça kaybına uğramış banknotların, doğrudan TCMB Şubeleri, T.C. Ziraat Bankası veya diğer banka ve özel finans kurumlarının şubeleri aracılığıyla değiştirilmesi mümkündür.

Banknotların resim ve görüntülerinin kullanılmasında bir sınırlama var mıdır?

5083 sayılı Kanun'un 4. maddesine istinaden, "Banknotların Resim ve Görüntülerinin Çoğaltılması ve Yayınlanması ile İlgili Duyuru" TCMB tarafından 24 Şubat 2004 ve 13 Ekim 2004 tarihli ve sırasıyla 25383 ve 25612 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanmıştır. İlan olunan bu şartlara uymayan kişiler hakkında fiil daha ağır bir suça yol açmadığı takdirde ağır para cezası uygulanmaktadır.

Sahte bir banknot ele geçirildiğinde ne yapılmalıdır?

Sahte bir banknot ele geçirildiğinde, paranın nereden ve kimden alındığı belirtilerek en yakın kolluk kuvvetine (Emniyet veya Jandarma birimleri) bildirilmesi, hem bir vatandaşlık görevi hem de yasal bir zorunluluktur.

Tedavülden kaldırılan ve zamanaşımı süresi devam eden banknotlar nerede değiştirilebilir?

Tedavülden kaldırılan banknotlar on yıllık kanuni zamanaşımı süresince Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Şubelerinde değiştirilebilir.

Eskimiş ve yıpranmış banknotların kullanılması sağlığa zararlı mıdır?

Yapılan araştırmalar, bazı mikroorganizmaların yıpranmış ve kirli banknotlarda daha yüksek oranda ürediğini ve vezne çalışanlarında cilt enfeksiyonları, ciltte apse ve gastroenterit gibi enfeksiyonların daha fazla gözlendiğini göstermektedir.

Koruyucu sağlık önlemlerinin yanı sıra, yıpranmış ve kirli banknotların insan sağlığı üzerindeki olası olumsuz etkilerinden uzaklaşmanın en etkin yollarından biri de, bu banknotların yenileriyle değiştirilmesi ve olabildiğince yeni ve temiz banknotların kullanılmasıdır.

Merkez Bankası, dolaşımda bulunan banknotların mümkün olduğunca temiz kupürlerden oluşan bir kompozisyon içinde bulundurulması amacıyla hizmet ağını genişletecek şekilde T.C. Ziraat Bankası şubeleri nezdinde banknot depoları açmakta, turistik yöreler başta olmak üzere yıpranmış banknotlar yerinde değiştirilmekte, bankaların yıpranmış banknotları Merkez Bankası şubelerine getirmelerini teşvik etmektedir.

Tedavülden kaldırılmış Türk lirası banknotları nereden satın alabilirim?

Tedavülden kaldırılmış banknotların değerlerinin tespit edilmesi ve alım-satım işlemleri için nümismatlarla www.turknumismatik.org.tr adresinden bağlantı kurulabilir.

Madeni paralar ile ilgili bilgileri nereden temin edebilirim?

1264 sayılı Madeni Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması hakkında kanuna göre, tedavüle madeni para çıkartmaya yetkili kuruluş Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığıdır.

1984 yılında kabul edilen 234 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü kurulmuş ve madeni paraların basılması ve tedavüle sürülmesi Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı kuruluşu olarak görev yapan bu Genel Müdürlüğün yetkisine verilmiştir.

Madeni paralarla ilgili sorularınızı bu kuruma iletebilirsiniz.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı
Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü
Emirhan Cad. No:1 Dikilitaş
Beşiktaş 80776 İstanbul-Türkiye
Web: www.darphane.gov.tr
E-mail: darphane@darphane.gov.tr

XI- İnsan Kaynakları

İş başvurusunu nasıl yaparım?

Başvuru, sınav açıldığında süresi içinde Banka Genel Ağ sitesi www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfasından elektronik olarak yapılmaktadır.

Bankanızda görev almak istiyorum. Özgeçmişimi (CV) nasıl ulaştırabilirim?

Bankaya sınav açılmak suretiyle eleman alımı yapılmakta olup, sınav başvuruları, Banka Genel Ağ sitesi www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfasında yayımlanan ilanda belirtilen süre içinde elektronik olarak yapılmaktadır. Özgeçmiş toplama yöntemiyle eleman alımı yapılmamaktadır.

Sınavlarla ilgili bilgilere ve sınav koşullarına nasıl ulaşabiliriz?

Sınavlarımız ve sınavlara katılacak adaylarda aranan koşullarla ilgili bilgilere Banka Genel Ağ sitesi www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfasından ulaşabilirsiniz.

Sınavlar için yaş şartı aranmakta mıdır?

4 yıllık fakülte mezunları için yaş koşulu, sınav son başvuru tarihi itibarıyla 30 yaşından büyük olmamaktır. Diğer alımlarda yaş koşulu yine sınav son başvuru tarihi itibarıyla 23 ila 30 yaş arasında değişmektedir.

Sınav başvuru koşulları arasında yer alan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Memurları Yönetmeliği'nin 10. maddesinin kapsamı nedir?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Memurları Yönetmeliği'nin 10. maddesi;

a) Türk vatandaşı olmak,

b) Kamu haklarından yasaklı olmamak,

c) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, ağır hapis veya altı aydan fazla hapis ya da affa uğramış veya tecil edilmiş olsa bile devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya kaçakçılık, ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak,

d) Devamlı olarak görev yapmasına engel olabilecek beden veya akıl hastalığı veya beden sakatlığı ile engeli bulunmamak,

e) Başka bir kuruluşa zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmamak veya bu yükümlülüğe ilişkin borcunu ödemeyi kabul etmiş olmak veya bu yükümlülüğün Bankada çalışarak yerine getirilmesine muvafakat edilmiş olmak,

f) Atanacağı görevin gerektirdiği özel koşulları taşımak,

g) Usul ve esasları Yönetim Komitesince belirlenecek yazılı ve/veya sözlü sınav-mülakatlarda başarı göstermek,

koşullarından oluşmaktadır.

Kamuda memur olarak görev yapmaktayım. Açtığınız sınavlara katılmak istiyorum. KPSS sınav sonucunu belgelemem gerekiyor mu?

Banka sınavlarına katılabilmek için sınav ilanında belirtilen tüm koşulların Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS) sonucu da dahil taşınması gerekmektedir.

Açılacak sınavlar ile sınav tarihlerini nasıl öğrenebiliriz?

Eleman ihtiyacı olduğunda Banka Yönetim Komitesince alınan karar dikkate alınarak sınav açılmakta ve açılan sınavla ilgili ilanlar Türkiye genelinde yayımlanan yüksek tirajlı en az bir gazete ile Banka Genel Ağ sitesi www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfasından duyurulmaktadır.

Sınav sonucumu nasıl öğrenebilirim?

Sınav sonuçları, Banka Genel Ağ sitesi www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfasından T.C. Kimlik numarası girilerek öğrenilebilmektedir.

Kamu Kurumlarından Merkez Bankasına geçiş yapılıyor mu?

Banka çalışanları 657 sayılı Kanun'a tabi bulunmamakta olup, Bankaya sınavla eleman alınmakta ve açılacak sınavlar ile adaylarda aranacak nitelikler Türkiye genelinde yayımlanan yüksek tirajlı en az bir gazete ile Banka Genel Ağ sitesi www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfasından ilan edilmektedir.

Özelleştirmeden dolayı havuza alınan personel Merkez Bankasına atanabiliyor mu?

Banka özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket olarak kurulduğundan ve çalışanları 657 sayılı Kanun'a tabi bulunmadığından havuz personelinin Bankaya atanması mümkün bulunmamaktadır.

Uzman erbaşlıktan kendi isteğiyle ayrılanlara Merkez Bankasında görev veriliyor mu?

Banka çalışanları 657 sayılı Kanun'a tabi bulunmamakta olup, Bankaya sınavla eleman alınmakta ve açılacak sınavlar ile adaylarda aranacak nitelikler Türkiye genelinde yayımlanan yüksek tirajlı en az bir gazete ile Banka Genel Ağ sitesi www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfasından ilan edilmektedir.

Terör mağdurlarına Merkez Bankasında görev veriliyor mu?

Terörle Mücadele Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması ve Bu Kanun'a Bir Madde Eklenmesi Hakkındaki 4131 Sayılı Kanun'un 3. maddesiyle getirilen düzenleme, 1211 sayılı Kanun'la kurulan ve özel hukuk tüzel kişisi olan Bankayı kapsamamaktadır.

Engelliler için sınav açılıyor mu?

Banka, özürlülerin devlet memurluğuna alınma şartları ile yapılacak yarışma sınavları hakkındaki yönetmeliğin kapsam başlığı altındaki 2. maddesinde belirtilen kurumlardan olmadığı gibi çalışanları da 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi bulunmamaktadır.

Kimler Banka tanıtımı ve staj programına katılabilir?

Banka tanıtımı ve staj programına, Türkiye'de ve yurt dışında örgün öğretim yapan üniversitelerin işletme, siyaset bilimi ve kamu yönetimi, iktisat, istatistik, maliye, işletme mühendisliği, bankacılık-finans, endüstri mühendisliği, ekonometri, muhasebe, çalışma ekonomisi, hukuk, uluslararası ilişkiler, uluslararası finans, uluslararası ticaret, matematik/matematik mühendisliği bölümünde okuyan ve 3. sınıftan 4. sınıfa geçen öğrenciler yaz döneminde, 4. sınıf öğrencileri ise kış döneminde katılabilir.

Zorunlu Staj Programına Türkiye'de örgün öğretim yapan üniversitelerin 3. sınıftan 4. sınıfa geçen bilgi ve belge yönetimi öğrencileri ile bilgisayar mühendisliği bölümü öğrencileri yaz döneminde, 4. sınıf bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencileri ise kış döneminde katılabilir.

1. ve 2. sınıf öğrencileri, lisansüstü eğitim yapanlar, mezunlar, açık öğretim/uzaktan eğitim öğrencileri programa kabul edilmemektedirler.

Program süresi ne kadardır?

Banka tanıtımı ve staj programının (İsteğe Bağlı Staj) süresi 5 gündür.

Zorunlu Staj Programının süresi ise 4-6 haftadır.

Banka tanıtımı ve zorunlu staj programına nasıl ve ne zaman başvurabilirim?

Başvurular Genel Ağ üzerinden alınmaktadır. Telefon ile veya şahsen yapılan başvurular kabul edilmez. 3. sınıftan 4. sınıfa geçen öğrenciler nisan ayı başında, 4. sınıf öğrencileri kasım ayı başında www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfası Banka tanıtımı ve staj bölümünden başvuru yapabilirler.

Başvuruda aranan koşullar nelerdir?

Başvuru yapılabilmesi için adayın tüm dönemlerinin not ortalamasının 4 üzerinden en az 2 olması gerekmektedir.

Değerlendirme nasıl yapılmaktadır?

Yerleştirme not ortalaması ve birim-tarih tercihleri esas alınarak sistem tarafından otomatik olarak yapılmaktadır.

Yurt dışında okuyorum. Programa katılabilir miyim?

Programa, Türkiye'de ve yurt dışında örgün eğitim yapan üniversite öğrencileri katılabilmektedir.

Hangi birimlerde programa katılabilirim?

Öğrenciler, Bankanın İdare Merkezi birimlerinden Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar, Baş Hukuk Müşavirliği ve Hukuk İşleri, Bilişim Teknolojileri, Emisyon, İletişim ve Dış İlişkiler, Muhasebe, Piyasalar Genel Müdürlükleri ile Şubelerde programa katılabilir.

Programa kaç kere katılabilirim?

Öğrenciler programa bir kez katılabilir.

Programa katılmaya hak kazandıktan sonra birim, şube veya dönem değişikliği yapabilir miyim?

Banka tanıtımı ve zorunlu staj programına kabul edilen adaylar sonradan birim, şube ve tarih değişikliği yapamaz.

Programa katılanlara kalacak yer, maaş, yemek, servis olanağı sağlanmakta mıdır?

Sadece Ankara'daki birimler ile İstanbul Şubemizde öğle yemeği verilmektedir.
Kalacak yer, maaş, servis olanağı sağlanmamaktadır.

Programa katılmaya hak kazandığımı nasıl öğrenebilirim?

Sonuçlar e-posta ile öğrencilere bildirilmektedir. Ayrıca www.tcmb.gov.tr insan kaynakları sayfası Banka tanıtımı ve staj bölümünden öğrenilebilir.

Programa katılmaya hak kazananların hangi belgeleri nereye teslim etmeleri gerekmektedir?

Programa katılmaya hak kazananların kendilerine bildirilen süre içinde;

- Okuldan onaylı Staj Başvuru Formu (programa katılamaya hak kazananlara tarafımızca gönderilir),

- Öğrenci belgesi,

- Not döküm belgesi (transkript),

- Adli sicil raporu (başvuru tarihinde 6 aydan eski tarihli olmayan),

- Nüfus cüzdanı veya sürücü belgesi fotokopisini aşağıdaki adrese elden veya kargo ile teslim etmeleri gerekmektedir.

Yavuz ANTEP
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
Eğitim Merkezi
Bankalar Caddesi Yurt Sokak No: 4
06100 Ulus/ANKARA

XII- IBAN

IBAN (Uluslararası Banka Hesap Numarası - International Bank Account Number) Nedir?

IBAN, bankalardaki mevcut müşteri hesaplarının yerine kullanılacak olan ve para transferlerinin hızlı, hatasız ve az maliyetle gerçekleştirilmesi amacıyla belirli bir standarda göre oluşturulan uluslararası banka hesap numarasıdır**.** IBAN'a ilişkin söz konusu standarda göre, ülke genelinde standart uzunlukta ve yapıda bir banka müşteri hesap numarası oluşturulması gerekmektedir. Her ülkenin IBAN numarası uzunluğu farklı ancak en fazla 34 karakterden oluşmaktadır. Bugün Avrupa Birliği ülkelerinin yanı sıra birçok ülkede de IBAN kullanılmaktadır.

IBAN'ın Amacı Nedir?

IBAN'ın amacı, bankalardaki her bir müşteri hesap numarasını uluslararası ölçekte tanımlamak suretiyle, para transferlerinin hatasız ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktır.

IBAN'ın Yararı Nedir?

IBAN kullanılmadığında, hesap numaralarında belli bir standart olmadığı için numaranın doğruluğundan emin olunamamaktadır. Hatalı yazılan hesap numarası sonucunda para transferi işleminin gerçekleşmemesi veya yanlış hesaba gönderilmesi durumunda hatayı düzeltmek zaman almakta ve ek maliyetlerin oluşmasına neden olmaktadır.
Ancak, IBAN ile hesap numaraları belli bir standarda göre düzenlendiğinden ve bankalarca matematiksel olarak kontrol edilmesi zorunlu olduğundan para transferlerindeki söz konusu hatalar en aza indirilmektedir.

Türkiye'de IBAN Kullanımı Konusunda Bir Düzenleme Mevcut mudur?

2008/6 Sayılı Uluslararası Banka Hesap Numarası Hakkında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Tebliği 10 Ekim 2008 tarih, 27020 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup, Tebliğ 19 Aralık 2009 tarih ve 27437 sayılı, 22 Aralık 2011 tarih ve 28150 sayılı, 21 Aralık 2012 tarih ve 28504 sayılı Resmi Gazeteler'de yayımlanan Uluslararası Banka Hesap Numarası Hakkında Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğler ile değiştirilmiştir.

Söz konusu Tebliğ'e, TCMB Genel Ağ sitesindeki (http://www.tcmb.gov.tr) Banka Hakkında/ Kanun ve Mevzuat/ Bankacılık ile İlgili Mevzuat bölümünden ulaşılması mümkün bulunmaktadır.

Türkiye'de IBAN'ın Yapısı

Türkiye'de bankalar tarafından müşterilere verilecek IBAN, yalnızca bir hesabı işaret eder ve 26 sayısal/alfabetik karakterden oluşur. IBAN Türkiye formatı ayrıca ülkelerin

IBAN formatlarını tescile yetkili kuruluş olan SWIFT'in Genel Ağ sitesinde de (www.swift.com) yer almaktadır.

TR	XX	YYYYY	0	ZZZZZZZZZZZZZZZZ
Ülke Kodu	Kontrol Basamakları	Banka Kodu	Rezerv Alan	16 Basamaktan oluşan hesap numarası

Ülke Kodu, 2 büyük harften oluşur, Türkiye için TR kullanılır. Kontrol Basamakları, 2 basamaklı rakamdan oluşur ve IBAN'ın doğrulanması işleminde kullanılır. Banka Kodu, 5 basamaklı rakamdan oluşur. 5 basamaktan oluşmayan banka kodları sağa dayalı yazılır ve başına sıfır eklenerek 5 basamaklı hale getirilir.
Rezerv Alan, tek basamaklı rakamdan oluşur. Değiştirilinceye kadar 0 kullanılır. Hesap Numarası, 16 basamaklı büyük harf ve/veya rakamdan oluşur.

IBAN'a Geçiş Süreci Nasıldır?

Uluslararası Banka Hesap Numarası Hakkında Tebliğ ile IBAN kullanımında kademeli bir geçiş süreci gerçekleştirilmiştir. Buna göre;

- 10 Ekim 2008 tarihinden itibaren;
    - Bankalar müşterileri için IBAN üretmek ve hesap sahiplerine bildirmek zorundadırlar.
- 01 Ocak 2009 tarihinden itibaren;
    - Bankaların mevcut uygulamalarında müşterileri için düzenledikleri ve üzerinde hesap numarası bulunan tüm belgelerde IBAN'ı göstermeleri gerekmektedir.
    - Müşterilerin Avrupa Ekonomik Alanı'nda yer alan ülkelerdeki herhangi bir hesaba yapacakları para transferlerinde alıcıya ait IBAN'ı bankalarına bildirmeleri gerekmektedir.
    - Bankaların ise söz konusu IBAN'ı doğrulaması ve kullanması zorunludur.
- 01 Ocak 2010 tarihinden itibaren;
    - Bankaların yurt içi ve yurt dışından gelen ve alıcı hesap numarası IBAN olarak belirtilen para transferlerinde IBAN'ı doğrulaması, giden transferlerde ise göndericiye ve alıcıya ait IBAN'ı kullanmaları gerekmektedir.
    - Müşteriler yurt içinde yapacakları para transferlerinde alıcıya ait IBAN'ı bildirecek, bankalar ise söz konusu IBAN'ı doğrulayacak ve kullanacaklardır.

Her banka müşterisinin IBAN'ı var mıdır?

Evet, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca hazırlanan IBAN Tebliği gereğince Türkiye'deki tüm bankalar müşterilerinin para hareketine konu olan mevcut hesapları için IBAN üretmiş durumdadırlar.

IBAN'ımı Nasıl Öğrenebilirim?

Müşteriler, mevcut hesap numaraları yerine kullanılacak olan ve kendi bankasınca üretilmiş olan IBAN'ı hesaplarının bulunduğu banka şubesinden veya bankaların Genel Ağ sitelerinden temin edebilirler.

IBAN Nasıl Kullanılacaktır?

1. Her banka, müşterisinin para transferine konu hesabı için IBAN'ı üretmiş durumdadır ve müşterisine bildirir.

2. Parayı alacak olan kişi (ALICI) kendi hesap numarasına ait IBAN'ı parayı gönderecek olan kişiye (GÖNDERİCİ) bildirir.

3. Gönderici, alıcının IBAN'ını kendi bankasına bildirir ve para transfer emrini verir.

4. Göndericinin bankası bu IBAN'ı doğrular ve alıcının IBAN'ına para transferini gerçekleştirir.

Avrupa Ülkelerinde IBAN Yapısı Nasıldır?

Bazı Avrupa ülkelerindeki IBAN yapısı aşağıda gösterilmektedir.

Ülke	Uzunluk	IBAN Yapısı
Almanya	22	DE89 3704 0044 0532 0130 00
Fransa	27	FR14 20041 01005 0500013M026 06
Belçika	16	BE68 5390 0754 7034
İngiltere	22	GB29 NWBK 6016 1331 9268 19
Avusturya	20	AT61 1904 3002 3457 3201
Hollanda	18	NL91 ABNA 0417 1643 00
Bulgaristan	22	BG80 BNBG 9661 1020 3456 78
Romanya	24	RO49 AAAA 1B31 0075 9384 0000

Bankalar Ne Yapacak?

Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar, müşterilerinin para transferine konu her bir hesabı için ayrı IBAN üretecek ve hesap sahiplerine bildirecektir. Ayrıca IBAN kullanımını sağlayacak teknik altyapıyı hazırlayacaklardır.

Banka Müşterileri Ne Yapacak?

Para transferine konu hesabı olan her müşteri IBAN'ını almak için hesabının bulunduğu bankaya başvuracaktır. IBAN'ını alan müşteri kendisine yapılacak para transferlerinde kullanılmak üzere hesap numarası olarak IBAN'ını göndericiye bildirecektir.
Para transferi yapacak olan müşteriler, transferi gerçekleştirmeden önce alıcının IBAN'ını bankalarına bildireceklerdir. Alıcının IBAN'ının bilinmediği durumlarda ise bankalarına işlem bazında beyan vermek suretiyle transferi gerçekleştirebileceklerdir.

IBAN doğrulaması nedir?

IBAN doğrulaması, IBAN'ın ISO 13616 no.lu standarda göre uygun formatta oluşturulup oluşturulmadığını kontrol eden bir uygulamadır. Bir başka ülkeye ya da bankaya para transferi yapmak isteyen bir müşteri, alıcının IBAN'ını gönderici bankaya verdiğinde, transfer yapılmadan önce alıcının IBAN'ı gönderici banka tarafından kontrol edilir. IBAN yanlış ise para karşı bankaya gönderilmez ve yanlış işlem engellenir.

Para transferinden önce yapılan IBAN doğrulaması sadece geçerli bir IBAN kullanıldığını göstermekte, kişi ile hesap numarasını eşleştirmemektedir.

Yurt dışındaki hangi ülkelere para gönderirken IBAN kullanmak zorundayım?

01 Ocak 2009'dan itibaren Avrupa Ekonomik Alanı'nda yer alan Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç'e para gönderirken IBAN kullanmak zorunludur.

Yabancı para (döviz) göndermek istediğimde de IBAN kullanmalı mıyım?

Türk lirası veya yabancı para tüm hesaplara yapılacak transferlerde IBAN kullanılması gerekmektedir.

Bankanın bir şubesinden diğer şubesine para gönderirken IBAN kullanmak zorunda mıyım?

01 Ocak 2010 tarihinden itibaren IBAN'sız yurt içi ve yurt dışına para transferi yapılamayacağından, eski hesap numaralarının tamamı IBAN'a dönüşecek, dolayısıyla bankanın bir şubesinden diğer şubesine para transferi yapılırken IBAN kullanmak gerekecektir.

Kredi kartı ödemelerimi yaparken IBAN kullanmalı mıyım?

Kredi kartı hesaplarına IBAN verilmediğinden, kredi kartı numarasına yapılan transferlerde IBAN kullanılmamaktadır.

Yatırım hesaplarına IBAN verilmesi zorunlu mudur?

Yatırım hesabı para hareketine konu ise bu hesap için IBAN üretmek gerekmektedir.

Elektronik Fon Transferi (EFT) ile havale yaparken (para gönderirken) IBAN kullanmalı mıyım?

Hesaba (alıcının hesap numarasının bulunduğu durumda) para göndermek istendiğinde alıcının IBAN'ı kullanılmalıdır.

İsme havalede IBAN gerekli midir?

İsme (alıcının hesap numarasının bulunmadığı durumda) para göndermek istendiğinde herhangi bir hesap numarasına ihtiyaç duyulmadığından IBAN kullanılmayacaktır.

Para göndermek istediğim kişinin IBAN'ını öğrenemiyorsam ne yapmalıyım?

Para transferi yapmak istediğiniz kişinin IBAN'ını öğrenemiyorsanız, transferi gerçekleştirmeden önce alıcının IBAN'ını bilmediğinize ilişkin işlemin yapıldığı kanalın niteliğine uygun beyan vermeniz gerekmektedir.

XIII- TL Simgesi

TL simgesi nasıl belirlenmiş ve kamuoyuna sunulmuştur?

TCMB 2011-2015 Stratejik Planı'nda yer aldığı üzere, Türk lirasının ülkemizde ve dünyada tanıtılmasına yönelik bir simge belirlenmesi amacı çerçevesinde bir yarışma gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Yarışmanın şartlarının belirlenmesinin ardından, yarışma 8 Eylül 2011 tarihinde kamuoyuna duyurulmuştur. Belirlenen yarışma takvimi içinde toplam 8.362 adet başvuru yapılmıştır. Değerlendirme jürisinin çalışmaları sonucunda finale kalan yedi tasarım, TCMB yönetimine sunulmuştur. TCMB yönetimi, değerlendirme süreci sonucunda, bu yedi tasarım içinden birincilik ödülüne layık görülen eser ile teşvik ödülüne layık görülen üç çalışmayı belirlemiştir. Yarışma ilan edilirken, yarışma şartnamesinin ilgili hükmü gereğince birincilik ödülüne layık görülen tasarım üzerinde TCMB'nin değişiklik yapma hakkı saklı tutulmuştur. Bu çerçevede, TCMB yönetiminin önerileri doğrultusunda, birinci seçilen tasarım, TCMB grafikerlerinin çalışmaları ile geometrik açıdan estetik bir temele oturtulmuştur. TL simgesinin son hali 1 Mart 2012 tarihinde bir basın toplantısı aracılığıyla kamuoyuna duyurulmuştur.

TL simgesinin geometrik özellikleri ve çiziminde kullanılan "Altın Oran" nedir?

Altın oran, matematik ve sanatta, bir bütünün parçaları arasında gözlemlenen, uyum açısından en yetkin boyutları verdiği sanılan geometrik ve sayısal bir oran bağıntısı olarak tanımlanmaktadır. Türk lirası simgesinin paralel çizgilerinin altında kalan kısmı ile üstünde kalan kısmının, yine aynı şekilde, söz konusu çizgilerin sağ ve sol taraflarında kalan kısımlarının birbirine oranı "altın oranı (1,618033988749894...)" vermektedir.

TL simgesi neyi temsil etmektedir?

TCMB yönetimi tarafından kabul edilen ilkeler doğrultusunda, paramızın simgesi belirlenirken, Türk lirasının ve Türkiye ekonomisinin iki belirgin özelliği ön plana çıkartılmıştır. Bunlar "güven" ve "istikrar içinde yükselen değer"dir. Simgenin çıpaya benzemesi Türk lirasının kıymet saklama aracı olarak "güvenli bir liman" haline geldiğini vurgulamaktadır. Paralel çizgilerin yukarı eğimli olması ise Türk lirasının ve Türkiye ekonomisinin "istikrar içinde yükselen değerini" simgelemektedir.

TL simgesi, rakamın (parasal tutarın) solunda mı, sağında mı kullanılır?

Uluslararası uygulamalara paralel olarak simge, rakamın (parasal tutarın) solunda ve boşluk bırakılmadan kullanılır.

TL simgesi, "TL" kısaltmasının yerine mi kullanılacaktır? TL simgesinin kullanımı ile birlikte "TL" kısaltması kullanımdan kaldırılacak mı?

"TL", Türk lirasının kısaltması, "₺" ise Türk lirasının simgesidir. Türk lirasını ifade edebilmek amacıyla kullanıldığı yere göre, aynı anda kullanmamak koşuluyla ya simge

ya da kısaltma kullanılabilir. Metinlerde ve resmi yazışmalarda açıkça yazılması (Türk lirası) veya kısaltmasının (TL) kullanılması tercih edilirken grafik, tablo vb. yerlerde simgenin (₺) kullanılması tavsiye edilir.

TL simgesinin kıymetli evrakta (çek, senet, hisse senedi vb.) kullanımı nasıl olacaktır?

Simgenin kıymetli evrakta bedelin solunda ve boşluk bırakılmadan kullanılmasında bir sakınca bulunmamaktadır.

TL simgesi bir marka olarak tescil edilmiş midir? Simgenin tescil edilmiş olması, kullanım açısından yasal olarak herhangi bir kısıtlama getirmekte midir?

TL simgesi, Türk Patent Enstitüsü tarafından koruma altına alınmıştır. TL simgesi etik kurallar çerçevesinde ve marka-patent ile fikir ve sanat eserleri hukukundan kaynaklanan haklara zarar vermemek koşuluyla serbestçe kullanılabilir.

TL simgesinin kullanımı için izin almak gerekli midir? Gerekli ise izin almak için neler yapılmalıdır?

TL simgesi izin alınmasına gerek duyulmaksızın, etik kurallar çerçevesinde ve Kanunlardan doğan haklara aykırı olmamak koşuluyla serbestçe kullanılabilir.

TL simgesinin çeşitli metalarda (kolye, küpe, kol düğmesi, pul, tabak, afiş... vb.) ticari amaçlarla kullanılması serbest midir?

TL simgesi izin alınmasına gerek duyulmaksızın, etik kurallar çerçevesinde ve marka-patent ile fikir ve sanat eserleri hukukundan kaynaklanan haklara zarar vermemek koşuluyla ticari amaçlarla kullanılabilir.

TL simgesinin Türk lirası banknotlarda kullanılması düşünülmekte midir?

TL simgesinin mevcut banknotlarda ve tertip değişikliklerinde kullanılması öngörülmemektedir. Bununla birlikte, banknotlarda simge kullanımı yeni bir emisyon grubu değişikliğinde tekrar değerlendirilecektir.

TL simgesinin önümüzdeki dönemde Türk lirası banknotlarda kullanılması banknot basım maliyetini nasıl etkileyecektir?

Mevcut banknotlarda değişiklik yapılmayacağından olası bir maliyet artışı da olmayacaktır. Ancak, banknotlardaki güvenlik unsurları belirli sürelerle güncellenmektedir. Simgenin bir sonraki emisyon grubu banknotlarda kullanılmasına karar verilirse, simgenin kullanımından kaynaklanan ilave bir maliyet söz konusu olmayacaktır.

TL simgesinin kullanılmasının paranın değeri üzerine bir etkisi olacak mı?

Ekonomide istikrar programı ile alınan olumlu sonuçların ardından gerçekleştirilen paradan sıfır atma operasyonu ile sağlanan parasal istikrarın bir göstergesi ve

pekiştiricisi olarak Türk lirası için bir simge belirlenmiştir. "₺" sadece Türk lirasına ilişkin bir grafik unsuru olmakla birlikte, simge kullanımının paramızın değeri üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca simgenin, paranın kullanımına özen gösterilmesi bakımından farkındalık yaratma amacına da hizmet edebileceği düşünülmektedir.

TL simge güncellemesini bilgisayarıma indirdim ama simgeyi hangi tuşlarla elde edebileceğimi hiçbir yerde bulamadım. Ne yapmalıyım?

Microsoft Windows işletim sistemlerinde (örn. Windows Vista, 7, 8) TL simgesini AltGr + T tuş kombinasyonu ile elde edilebilirsiniz. Linux işletim sistemlerinde kullandığınız dağıtım türüne göre farklı kombinasyonlar bulunabilmektedir, dağıtımınızın destek sayfalarını incelemenizi tavsiye ederiz.

Gerek dolar gerek euro simgeleri tüm yazı tiplerinde bulunabilmektedir. TL simgesini de tüm yazı tiplerinde kullanmak mümkün olacak mıdır?

Bankamızın 1 Mart 2012 tarihi itibarıyla hazırlamış olduğu ve TL simgesinin örnek bir yazı tipi ile birlikte kurulumunu sağlayan program dosyaları, simgenin yazılım dünyasında gerçekleştirilebilirliğinin kanıtlanması amacıyla hazırlanmıştır. Yazılım dünyasında para birimi simgelerinin karakter kodlamaları ve yazı tiplerinde nasıl yazılacağı konularını düzenleyen pek çok standart bulunmaktadır. Bu standartlardan en önemlileri olan Unicode ve ISO standartlarında TL simgesi ile ilgili düzenlemeler TCMB girişimleri ile gerçekleştirilmiştir. İşletim sistemi ve yazılım üreticilerinin gerçekleştirecekleri güncellemeler ile simgemizin zaman içinde tüm yazı tiplerinde bulunması beklenmektedir.

Bilgisayarıma yüklediğim TL simgesi Microsoft Excel/Microsoft PowerPoint programlarında istediğim gibi çalışmıyor. Ne yapmalıyım?

Bankamızın 1 Mart 2012 tarihi itibarıyla kullanıma sunduğu ve TL simgesinin örnek bir yazı tipi ile birlikte kurulumunu sağlayan program dosyaları, simgenin yazılım dünyasında gerçekleştirilebilirliğinin kanıtlanması amacıyla hazırlanmıştır. Bu programlar ve programlarla sunulan TL simgesi, mevcut yazılımlarla birlikte kullanılırken çeşitli sorunlar yaşanabilmektedir. İşletim sistemi üreticileri artık TL simgesi ile ilgili standartlaşma çalışmaları tamamlandığı için işletim sistemlerine çeşitli yamalar ve yardımcı programlar üretmektedirler. İşletim sisteminiz için uygun yamaları kurarak bunları kullanmanız yaşadığınız sorunların çözülmesini sağlayacaktır.

TL simgesinin çeşitli kodlama standartlarına eklenmesi ile ilgili bir çalışma yapılmakta mıdır? Yapılacak ise ne zaman uygulamaya girecektir?

Bilişim dünyasında, birden fazla dilin karakterlerini ifade eden "Unicode" gibi karakter kodlamaları bulunduğu gibi, sadece belirli dillere özgü karakterleri ifade eden karakter kodlamaları da bulunmaktadır. Örneğin, Türkçe karakterli uluslararası kabul görmüş kodlamalar arasında ISO-8559-9, CP1254, IBM857 benzeri kodlama kümeleri bulunmaktadır. TL simgesinin Türkçeye özel ve birden fazla dili kapsayan tüm

kodlama tablolarına dahil edilmesi için ilgili uluslararası organizasyonlar nezdinde gerekli girişimler TCMB eş güdümünde gerçekleştirilmektedir. TL simgesi 28 Ağustos 2012 tarihi itibarıyla IBM EBCDIC 1175 standardında 1470 numaralı alanda, 26 Eylül 2012 tarihi itibarıyla Unicode standardında ve 22 Ekim 2012 tarihi itibarıyla ISO 10646 standardında 20BA kodlu alanda standartlaşmıştır.

Microsoft gibi paket yazılım şirketleriyle bir anlaşma yaparak TL simgesini bir yama ile Windows 7, Vista ve XP içinde kullanmak mümkün olacak mıdır?

TL simgesinin bilişim dünyasında hak ettiği yeri edinebilmesi için TCMB, bilişim dünyasındaki pek çok büyük aktör ile iletişim halindedir. Bu aktörlerin yayımlayacakları güncellemeler ile TL simgesi popüler işletim sistemlerinin mevcut durumda kullanılmakta olan eski sürümlerinde ve gelecekte yayımlanacak olan yeni sürümlerinde kullanılabilir olacaktır. Microsoft yayımlamış olduğu KB2739286 numaralı yama ile Windows Vista, 7 ve Server 2008 işletim sistemlerine bu desteği kazandırmıştır. Windows 8 işletim sistemi ise TL simgesini hali hazırda içermektedir. Windows XP işletim sistemi Microsoft tarafından artık desteklenmediği için bu işletim sisteminde TL simgesini kullanmak mümkün olmayacaktır.

XIV- Ödeme Sistemleri

Elektronik Fon Transfer sistemi nedir? Gelişmiş olmasının ekonomiye katkıları nelerdir?

Elektronik Fon Transfer (EFT) Sistemi Türk parası üzerinden ödeme işlemlerinin, bankalar arasında elektronik ortamda, gerçek zamanlı olarak yapılmasını ve gerçek zamanlı mutabakatını sağlayan ödeme sistemidir. Bankalar arası işlem hacim ve tutarlarının yüksekliği, elektronik bankacılık hizmetlerinin yaygınlığı, EFT Sistemini ve ülke çapında yaygın elektronik bankacılık alt yapısını vazgeçilmez bir unsur haline getirmiştir. EFT Sisteminde bankalar arasındaki Türk parası fon akışları hızlı ve güvenilir biçimde gerçekleşmekte, kayıtların düzenli ve sağlıklı tutulması sağlanabilmektedir. Bu sayede bankalar arası yüksek tutarlı ödemelerde ve piyasa işlemlerinde kullanılır duruma gelen EFT Sistemi, zamanla bankaların müşteri hizmetlerinin çeşitlenmesine de yol açmıştır. Günümüzde banka müşterileri de bankalarının sunmakta olduğu elektronik bankacılık servislerini kullanarak, Genel Ağ üzerinden başka bankalara anında fon transferi yapabilir hale gelmiştir. Etkin bir ödeme sistemi, gerek finansal piyasalarda gerek mal piyasasında kıt kaynak olan sermayenin en hızlı şekilde kullanılmasına yardımcı olup ekonomideki verimliliğin artmasına katkıda bulunabilir.

Sistemle ilgili ayrıntılı bilgiye http://eft.tcmb.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) Sistemi nedir?

Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) Sistemi bankalar arasında devlet tahvili ve hazine bonosu gibi menkul kıymetlerin elektronik ortamda, gerçek zamanlı olarak aktarılmasını sağlayan sistemdir. EMKT Sistemi EFT Sistemi ile bütünleşik olarak çalışır.

EFT-EMKT Sisteminde ödemeler nasıl gerçekleşmektedir?

EFT Sistemi gerçek zamanlı bire bir mutabakat esasına dayalı olarak çalışmaktadır. Merkez Bankası tarafından kurulmuş ve işletilmekte olan EFT-EMKT Sisteminde ödemeler, bankalarca gönderilen EFT mesajlarına istinaden Merkez Bankasında bekletilmeksizin gerçekleşmektedir. Diğer bir ifadeyle, bankaların EFT ödemelerinin gerçekleşmesi Merkez Bankası onayına tabi değildir. Sistemin çalışmasına ilişkin ayrıntılı bilgiye http://eft.tcmb.gov.tr/EFT-tanitim.htm#_Nasıl_çalışır? adresinden ulaşılabilir.

XV- Diğer

Çıktı açığı nedir, nasıl ölçülür?

Çıktı açığı bir ekonomide gerçekleşen çıktının potansiyel seviyesinden sapması olarak tanımlanmakta, genellikle potansiyel çıktı seviyesinin yüzdesi olarak belirtilmektedir. Gerçekleşen çıktının gözlenebilen bir değişken olması, potansiyel çıktının tanımına odaklanmamıza neden olmaktadır. Potansiyel çıktı ekonomide mevcut iş gücü, sermaye ve üretim teknolojisi ile enflasyon üzerinde bir baskı yaratmadan ulaşılabilecek çıktı düzeyini ifade etmektedir. Bu anlamda, çıktı açığı (gerçekleşen ile potansiyel çıktı arasındaki fark) belli bir zamanda ekonomideki talep yönlü enflasyonist baskının derecesinin belirlenmesinde bir gösterge olarak merkez bankaları tarafından yakından takip edilmektedir. Gerçekleşen çıktı ekonominin potansiyel düzeyini aştığında pozitif çıktı açığı, potansiyel düzeyin altına indiğinde ise negatif çıktı açığı oluşmaktadır. Pozitif bir çıktı açığı merkez bankalarınca artan talep yönlü enflasyonist baskıya yönelik bir sinyal olarak değerlendirilmektedir. Çıktı açığı politika yapıcılar tarafından bir yol gösterici olarak yoğun bir şekilde kullanılmasına karşılık, doğrudan gözlenebilen bir değişken değildir. Bu yüzden, belirli yöntem ve modeller altında tahmin edilmesi gerekmekte, bu durum ise ölçümlerde zorluk ve belirsizlik yaratmaktadır. Çıktı açığının ölçülmesinde kullanılan yöntemler tek değişkenli istatistiksel filtrelerden, çok değişkenli yapısal modellere kadar çeşitlilik gösterebilmektedir. Literatürde çıktı açığının ölçümünde, üretim fonksiyonu tahmini, çok değişkenli HP ve Kalman Filtresi'ne dayanan yaklaşımların sıkça kullanıldığı gözlenmekle birlikte, son dönemde dinamik stokastik genel denge modellerine dayanan çalışmalara da rastlanmaktadır.

Geçmiş tarihteki / günümüzdeki belirli bir miktar Yeni Türk Lirasının bugünkü / geçmişteki değeri nedir ve nasıl hesaplanmaktadır?

"Geçmiş tarihteki / günümüzdeki belirli bir miktar Yeni Türk Lirasının bugünkü / geçmişteki değeri TCMB Genel Ağ sitesi "Hesaplama Araçları" bölümünde yer alan "Enflasyon Hesaplayıcısı" (http://www3.tcmb.gov.tr/enflasyoncalc/enflasyon_anayeni.php) kullanılarak hesaplanabilmektedir. Enflasyon Hesaplayıcısı, Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) hesapladığı tüketici fiyat endeksine (TÜFE) göre oluşturulmuştur. Söz konusu hesaplayıcı, verilen aralıktaki en yeni mal ve hizmet sepetlerini kullanarak, oranlama ile hesaplama yapmaktadır.

Merkez Bankası tarafından icra takibine ilişkin kayıtlar takip edilmekte midir?

İcra kayıtlarına ilişkin Merkez Bankası tarafından herhangi bir işlem yapılmamakta, Merkez Bankasında icra kayıtlarına ilişkin veri bulunmamaktadır. Ticari banka yetkililerinin bankalarına ferdi kredi / kredi kartı başvurusu yapan şahısları icra

kayıtlarını gerekçe göstererek Merkez Bankasına yönlendirmesi doğru bir uygulama değildir.

Merkez Bankası, üniversitelere veya kurumlara akademik alanda destek sağlamakta mıdır?

Merkez Bankası, konferans, akademik ve politika üretici çalışmalara mali destek sağlanması amacı ile "Akademik Çalışmalar İçin Mali Destek Programı (AÇMDP)" adı altında bir program yürütmektedir. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgiye Merkez Bankası Genel Ağ sitesi "Eğitim&Akademik" başlığı altında yer alan "Akademik Çalışmalar İçin Mali Destek" alt başlığından ulaşılabilmektedir.

Merkez Bankası Genel Ağ sitesinde yer alan yayınlara nasıl abone olunabilir?

Merkez Bankası Genel Ağ sitesi "Genel Ağ Yayın Abonelik Sistemi" aracılığıyla siteye abone olmak kaydıyla, Merkez Bankasının yayımlamış olduğu duyuru, yayın ve haberler elektronik posta adresinize gönderilmektedir. Abonelik, Genel Ağ sitesi ana sayfada en altta yer alan "Üyelik" butonunu tıkladıktan sonra açılan sayfada "Yeni Abone" seçeneği aracılığıyla "Yeni Abone Kayıt" formunu doldurmak suretiyle gerçekleşmektedir. Aboneliğin etkinleşmesi için kayıt sırasında verilen elektronik posta adresine gelen elektronik posta mesajı içinde yer alan aktivasyon linkinin tıklanması ile tamamlanmaktadır.

Sektör rasyolarına nasıl ulaşabilirim?

Ana ve alt sektörler bazında sektör rasyoları, İstatistikler/Reel Sektör İstatistikleri/ Sektör Bilançoları bölümünde yayımlanmaktadır.

Firmanın Sektör İçindeki Yeri Dosyası nedir? Nasıl Edinebilirim?

"Firmanın Sektör İçindeki Yeri Dosyası", son üç yıla ait bilanço, gelir tablosu ve kimlik bilgileri tarafımıza ulaşan ve veri tabanımıza kaydedilen firmalara talepleri üzerine özel olarak hazırlanarak ücretsiz olarak gönderilmektedir. Bu dosyada firmaların faaliyet sonuçları sektörün geneli ile karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Veri tabanında yer almayan ancak Firmanın Sektör İçindeki Yeri Dosyası'ndan yararlanmak isteyen firmalar son üç yıla ait mali tablo ve kimlik bilgilerini göndermek suretiyle bu çalışmadan yararlanabilmektedirler. Firmanın Sektör İçindeki Yeri dosyasını edinmek için, firma bilgilerinin gizliliği ilkesi gereği Beyanname/Taahhütname'nin imzalanarak, imza sirküleri ile birlikte faks veya posta ile tarafımıza ulaştırılması gerekmektedir. "Firmanın Sektör İçindeki Yeri Dosyası" ile ilgili formlara İstatistikler/Reel Sektör İstatistikleri/ Sektör Bilançoları bölümünden erişilebilmektedir.

Merkez Bankasına Almanya'da bulunan sigorta kurumları tarafından emekli maaşı ve sigorta prim iadesi gönderilebilir mi?

Deutsche Bundesbank Frankfurt aracılığıyla Bankamıza gönderilen emekli, dul yetim aylıkları ve sigorta prim iadelerine ilişkin havalelerin 01 Ağustos 2010 tarihi itibarıyla TCMB kanalıyla Türkiye'de faaliyet gösteren ticari bankalara transfer edilmesi ve Şubelerimizce lehtarlara ödenmesi uygulamasına son verilmiştir.